

Cazul mariajelor timpurii
în comunitățile de romi din România

București 2008

**Drepturile copilului
sunt negociabile?**

ISBN 978-973-88834-2-0

Lucrare bantă în 2 000 de exemplare, cu sprijinul Reprezentantei UNICEF în România,
cu fonduri oferite de Comitetul Național UNICEF din Germania

**Nicoleta Biju
Crina Morteau**

Drepturile copilului sunt negociabile?

Cazul mariajelor timpurii în comunitățile de romi din România

București, 2009

Drepturile copilului sunt negociabile?

Cazul mariajelor timpurii în comunitățile de romi din România

Raport realizat cu sprijinul Reprezentanței UNICEF în România, în cadrul proiectului *Mariajele timpurii în comunitățile de romi: stat de drept, autonomie culturală și drepturi individuale (ale copiilor, ale femeilor)*.

Opiniile exprimate în prezentul raport aparțin autorilor sau persoanelor intervievate și nu reflectă în mod necesar poziția oficială a Reprezentanței UNICEF în România.

București, 2009

CUPRINS

I. PREFAJA.....	5
Prof dr Eniko Magyar Vincze	
II. SUMARUL RAPORTULUI.....	8
III. INTRODUCERE.....	12
<i>Introducere</i>	
<i>De ce avem nevoie de acest raport?</i>	
<i>Date și studii relevante pentru stabilirea termenilor unei dezbateri despre mariajele timpurii</i>	
IV. CUM VORBIM DESPRE MARIAJELE TIMPURII?.....	18
<i>Definiri ale diferitelor forme de mariaj: casatoria, mariajul format, mariajul timpuriu</i>	
<i>Mariajul la romi: antropologi vs. activiști de drepturile omului</i>	
V. LEGISLAȚIA INTERNAȚIONALĂ ȘI NAȚIONALĂ.....	24
V. 1 Instrumente internaționale	
<i>Declarația universală a drepturilor omului</i>	
<i>Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale</i>	
<i>Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice</i>	
<i>Convenția cu privire la drepturile copilului</i>	
<i>Convenția privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor</i>	
<i>Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeii</i>	
<i>Declarația de la Beijing și platforma de acțiune</i>	
<i>Consiliul European</i>	
<i>Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale</i>	
<i>Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale</i>	
<i>Rezoluția 1468 cu privire la căsătoriile forțate și căsătoriile copiilor</i>	
V.2. Legislație internă	
<i>Constituția României</i>	
<i>Codul penal</i>	
<i>Codul familiei</i>	
<i>Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea copilului</i>	
<i>Ordonanța de guvern nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată</i>	
<i>Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați</i>	
V.3. Politici adresate minorității naționale romă	
<i>Strategia Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor</i>	
<i>Deceniul de incluziune a romilor 2005-2015</i>	

VI.	REDAREA ?N MASS MEDIA A MARIAJELOR TIMPURII DIN COMUNITAJILE DE ROMI.....	44
	<i>Limbajul de presa folosit in descrierea mariajelor timpurii in comunitatile de romi</i>	
	<i>Reflectarea subiectului in mass media: oglinda pozitiei organizatiilor și a liderilor romi</i>	
VII.	STUDII DE CAZ.....	53
	<i>Comunitatea de caldarari, Sibiu - casatoria Anei Maria cu Mihai</i>	
	<i>Comunitatea de romi negustori Ramnicelu, Buzau</i>	
	<i>Comunitatea de romi din Ferentari, București</i>	
VIII.	REZUMATUL SI CONCLUZIILE MESEI ROTUNDE Mariajele timpuriitn comunitafile de romi: stat de drept, autonomie culturala și drepturi individuale.....	65

I. PREFAJA

Cine și cum vorbește despre mariajele timpurii

Raportul elaborat de Romani CRISS, prin contribuția autoarelor Nicoleta Biju și Crina Morteanu, despre mariajele timpurii în comunitățile de romi este o analiză din perspectiva activităților făcute asupra unei teme sensibile, nu doar în comunitățile la care se referă, dar, în general, și în societatea românească. Trebuie să recunoaștem încă odată, dacă n-am fi făcut-o încă, până acum, că abordarea critică a socialului din punctul de vedere al celor mai dezavantajate categorii de persoane (cum ar fi și femeile rom) are capacitatea de a provoca în adâncime cele mai înrădăcinate și naturalizate aspecte ale ființării noastre sociale, cum ar fi și instituția căsătoriei. Care este natura ei? Cum funcționează ea? Care sunt funcțiile ei sociale? Cum ne socializează grupurile - ai căror membrii acceptați vrem să fim - în materie de opțiunile noastre privind mariajul? Cum contribuie acesta la menținerea unui *status quo* patriarhal (și heterosexuale) în cadrul sau și în afara lui? Ce fel de concepții culturale reglementează instituția mariajului? Ce fel de interese slujesc ea, ale cui sunt acestea și împotriva cui lucrează ele? De ce ne este greu să ne imaginăm viața în afara acestei instituții? La ce fel de denigrări și incriminări sunt supuse persoanele care aleg să-și susțină parteneriatele altfel decât li se impune prin modelul dominant al conviețuirii în cuplu?

Atunci când citim acest raport nu trebuie să credem că problema mariajului este doar problema romilor, chiar dacă analiza de față se referă la comunitățile lor. Și nici măcar nu trebuie să presupunem că mariajele timpurii sunt o practică culturală ce ține de esența romilor. Căci, până nu demult, atât comunitățile române cât și cele maghiare din România practicau acest obicei, doar că cei care se percep drept superiori romilor poate și din această privință, doresc să uite de acest lucru. Mai mult, chiar și în zilele noastre, continuăm să auzim de cazuri de căsătorii la vârste fragede și printre romani și maghiari, nemaivorbind despre fenomenul începerii vieții sexuale încă din momentul intrării în pubertate. Oricum ar fi, nu putem să nu amintim aici și despre diagnoza lui Claude Lévi-Strauss (stabilită în cu totul alte contexte socio-culturale) cu privire la rolul căsătoriei și al schimbului aferent de femei în susținerea ordinii sociale și a conviețuirii păgâne între grupuri. Dar nu putem nici să nu aducem vorba despre critica feministei Gayle Rubin la adresa celui din urmă, care accentua că prin traficul de femei între grupuri se susține, de fapt o ordine de gen patriarhală, în care femeile devin obiecte ale tranzacțiilor masculine, fără să aibă autoritatea de a-și exprima propriile dorințe și interese.

Contextul legislațiilor care sunt aduse în discuție de acest raport ne atrage atenția și el că, vorbind despre mariajele timpurii, nu putem să ne limităm doar la a le vedea ca o relație de cuplu reglementată de anumite norme culturale inocente, ci trebuie să o abordăm și ca o practică prin care se manifestă fenomene ce țin de inegalitățile sociale, cum ar fi cel al discriminării și al încălcării unor drepturi universale ale omului în raport cu copiii și femeile.

Pentru că el este un fenomen structurat pe relații de putere și, implicit, de dominație și subordonație. Dar poate și mai important de menționat aici este faptul că autoarele raportului ne atrag atenția asupra modului în care media românească a instrumentalizat problema mariajelor timpurii la romi pentru a susține încă o dată consensul social cu privire la

„cine sunt romii”. Ag adauga aici gi reactiile politicianilor Tn momentele Tn care Uniunea Europeana a facut presiuni asupra Romaniei din acest motiv. Atat discursurile mediatice cat gi cele politice, brusc au Tnceput sa se sensibilizeze Tn raport cu „drepturile femeilor rome”, punand aceasta „Tngrijorare” Tn slujba atitudinilor anti-jiganegti. Un gest care se Tnscrie Tn registrul celor de tipul care, spre exemplu, motiveaza intervenjiile militare Tn jari non-occidentale prin accentuarea Tncalcarii drepturilor femeilor Tn acele societaji. Aparent, aceste discursuri Tgi asuma argumentele feminismului (de aparare a drepturilor femeilor). Dar eu doresc sa atrag atenta aici asupra faptului ca ele nu sunt deloc feministe, din contra, ele denigreaza nu doar comunitajile respective, ci gi feminismul, caci TI folosesc pe cel din urma drept instrument gi, procedand astfel, contribuie la generarea unor atitudini anti-feministe Tn randurile comunitajilor astfel atacate. Drept consecinja, femeile din interiorul acestor comunitaji, care activeaza pentru astfel de drepturi gi poate chiar Tgi asuma viziunea feminista, devin gi mai vulnerabile Tn faja practicilor patriarhale comunitare.

Tn astfel de situajii, ele nu pot sa faca altceva decat ceea ce fac autoarele raportului de faja, adica sa reia tema gi s-o discute Tn felul lor, cu accentele gi sensibilitajile lor, sa-gi creeze pozijii care au atat putere, cat gi autoritate atat faja de rasismul anti-jiganesc, cat gi faja de sexismul din interiorul comunitajilor proprii. Ele sunt cele mai Tndreptajite sa faca acest lucru: pentru ca ele au experienta efectiva a intersectarii rasismului cu sexismul; ele gtiu - pentru ca o traiesc gi o analizeaza (gi) prin trairile proprii - ce Tnseamna faptul ca identitatea etnica se manifesta prin cea de gen gi invers (caci a fi de etnie roma nu Tnseamna a fi rom universal, ci Tnseamna, spre exemplu, a fi de etnie roma de gen feminin, precum nici a fi femeie nu Tnseamna a fi femeie universala, ci Tnseamna, de exemplu, a fi femeie de o anumita etnie).

Feminismul critic gi auto-critic (oricat de blamat ar fi Tn cercuri academice, politice sau mediatice rome, romanegti sau maghiare din Romania) ofera instrumente analitice gi autoarelor, mie, gi noua tuturor, prin care devine posibila demonstrarea modalitajilor prin care femeile, corpurile gi rolurile lor sociale devin simboluri ale comunitajilor percepute Tn termeni etnici gi najionali. Se poate observa ca lor li se atribuie rolul de a marca identitatea etno-najionala gi de a menjine diferentjele/granijele dintre diferitele grupuri (diferentjele de gen, de exemplu setul diferit de norme privind feminitatea, astfel devin centrate Tn identificarea gi auto-identificarea etnica). Tn cazul nostru, normele comunitare rome referitoare la femei, sexualitate, mariaje, reproducere etc. urmaresc sa dovedeasca puritatea gi, astfel, superioritatea culturala a romilor faja de societatea „gadjo” care este percepta de romi ca una caracterizata de imoralitate gi impuritate.

Argumentul conform caruia prin mariajul timpuriu se protejeaza virginitatea fetei gi se evita imoralitatea ce se considera a caracteriza relajiile sexuale cu mai mulji parteneri gi Tncepute la o varsta frageda Tn randurile majoritarilor, se Tnscrie Tn acest registru. Pe de alta parte, atribuind normelor care privesc mariajele timpurii gi femeile Tn comunitajile de romi puterea de a le defini pe cele din urma, ne-romii re-produc ideea conform careia comunitajile de romi ar fi pre-moderne sau, daca vreji, necivilizate gi primitive. Astfel - de exemplu prin tratarea fenomenului mariajelor timpurii Tn contextul relajiilor interetnice - „femeia roma” ajunge sa fie percepta prin, gi supusa unor norme genizate atat Tn comunitatea proprie, cat gi de catre majoritari, devenind chiar instrumentul prin intermediul caruia cele doua comunitaji inter-relajioneaza gi se contesta reciproc. Tn aceasta ipostaza a ei, Tn niciun caz gi in nicio parte femeii nu i se recunoagte vreun drept legal gi vreo Tndreptajire morala de a alege daca vrea sau nu sa devina un astfel de instrument sau simbol. Fiind subsumata unor unitaji mai mari gi

nobile decat este ea (cum ar fi familia, comunitatea, etnia sau najiunea) femeii i se contesta legitimitatea de a pune sub semnul Tntrebării subordonarea ei.

Desigur, auzind aceasta afirmajie, unii ar putea sa spuna ca apelul la drepturile individuale ale femeilor poate fi considerat a fi parte a discursului feminist occidental, considerat de catre ei drept ceva strain plaiurilor gi sufletelor noastre. De aceea - neintrand aici Tn dezbatere despre feminismul liberal sau de alt tip - ma grabesc sa accentuez ca, atunci cand fac apel la Tndreptajirea morala a femeilor sau atunci cand autoarele se refera la drepturile lor, nu pledeaza pentru o concepjie care plaseaza individul Tn afara relajiilor sale sociale, ci militeaza pentru o lume Tn care (gi) femeile pot participa ca parteneri la dezbaterea publica asupra problemelor care le privesc (ce Tnsuma de fapt toate problemele sociale). Și pentru crearea unor condijii Tn care ele nu ajung sa fie considerate drept tradatoare de neam daca analizeaza fenomene ce se definesc tabu de catre pozijiile masculiniste sau daca creioneaza alte viziuni despre viaja decat cele predominante Tn comunitatea din care fac gi vor sa faca parte. Rolul lor nu este deloc ugor, nici macar la nivel de limbaj, deoarece ele trebuie sa inventeze un nou mod de a vorbi despre discriminare, dezavantajare, identitate gi alte probleme conexe, unul care reugegte sa rupa opozijia binara dintre limbajul universalist al drepturilor omului gi dintre cel particularist al culturii (sau al drepturilor culturale), dar gi dintre feminismul majoritar gi migcarea etnica masculinista. Iar dincolo de el, dar de fapt prin acest limbaj, ele vor demonstra (precum o gi fac deja) ca tradijia culturala (de exemplu a mariajelor timpurii) la care discursul masculinist (atat cel rom, cat gi cel ne-rom) face apel, este o construcjie care exprima viziunile despre viaja ale celor care au acces la puterea simbolica de a defini „cine suntem noi”.

Deconstruirea ideii de cultura roma omogena prin introducerea perspectivei diferentiei de gen asupra comunitajii care traiegte prin aceasta cultura gi o (re)produce Tn viaja cotidiana nu este un atac la identitatea culturala. Dimpotriva, este o contribujie la recunoagterea diversitajii interne a acestei identitaji gi la capacitarea tuturor - indiferent de gen, varsta etc - din cadrul comunitajii respective de a participa la definirea problemelor gi la gasirea solujiilor. Feminismul nu este un dugman al celorlalte politici identitare, chiar daca denunja Tn mod sistematic esenjalismele de orice fel, inclusiv pe cele proprii. Dar cu siguranja este o forma de activism Tndreptat Tmpotriva oricaror regimuri de putere, facand critica acestora din punctul de vedere al celor subordonaji gi dezavantajaji, astfel fiind capabil sa mobilizeze gi solidaritaji trans-etnice.

Prof dr Eniko Magyari-Vincze

II. SUMARUL RAPORTULUI

Prezentul raport reprezinta un prim pas Tn Tncercarea de a pune Tn discutie dilemele legate de mariajul timpuriu. Documentul nu face o „radiografie” a fenomenului gi nu stabileste amploarea sa. Publicarea unui studiu care face inventarul situatiilor diferite Tn fenomenul mariajelor timpurii gi definirea lor conform normelor internationale, o analiza a iniatiavelor izolate de pana acum, cat gi un inventar al legislatiei internationale gi nationale ce regleaza anumite drepturi speram sa contribuie la crearea unui cadru de discutie corect informata Tntre actorii din societatea civila roma, care sa conduca la o pozitionare publica obiectiva, indiferent care este aceea.

Tn acelasi timp, informarea corecta asupra unor termeni are rolul de a ne „educa” pe toji Tn nevoia de nuanjare a discursului gi a intervenjiei Tn asemenea cazuri.

Mariajele timpurii care au rolul de a „uni” destinele minorilor Tn spiritul unor reguli invocate de tradijionalism pentru menjinerea sanatajii morale gi fizice a comunitajii au generat critici atat din partea media gi a unor grupuri civice din Romania, cat gi din partea unor lideri de opinie romi, promotori ai drepturilor gi libertajilor fundamentale ale individului.

Principala critica adusa practicii mariajelor timpurii este ca aceasta constituie un abuz asupra copiilor; perpetuarea acestei practici culturale constituind un obstacol pentru emanciparea comunitajii, din moment ce minorilor (fete gi baieti), exponenjii potenjialului de dezvoltare a comunitajii, li se Tngradește accesul la drepturile fundamentale ale copilului, cum ar fi dreptul la educatie gi la o dezvoltare normala conforma varstei lor.

Opinii tmpartite

Prima „tabara” este formata din cei care considera ca emanciparea comunitajii rome gi alinierea sa la standardele occidentale (Tn general) nu poate fi sprijinita decat prin eforturi constante de a atinge un nivel cat mai Tnalt de educatie care, la randul sau, reprezinta poarta de acces catre statutul social dorit Tn "organigrama" societajii. Astfel, renunjarea la mariajele aranjate pentru minori gi permiterea accesului lor la gcolarizare reprezinta una dintre solujiile prin care se pot amplifica gansele de emancipare a comunitajii rome, Tn general.

Tn cea de a doua „tabara” sunt adeptjii ideii potrivit careia renunjarea la anumite practici tradijionale, printre care gi mariajul timpuriu, reprezinta drumul sigur catre dispariija culturii rome. Tn accepjiunea liderilor tradijionali, responsabilizarea copiilor prin conferirea statutului ce decurge Tn urma mariajului, Tn sanul comunitajii, reprezinta calea sigura catre menjinerea sanatajii morale, a tradijiilor nealterate gi a spiritului viu Tn comunitate, cat gi metoda sigura de rezistenja faja de „relele societajii moderne” (drog, prostitutje, trafic de persoane, etc). Tn sprijinul acesteia vin gi strategiile de supraviejuire a comunitajilor de romi de-a lungul istoriei sale de marginalizare.

Metoda Raportului

Raportul Romani CRISS este elaborat în urma unei analize bazate pe: studii de caz, interviuri cu persoane implicate în mariaje timpurii și analiza relatării acestei practici culturale în mass-media, careia i se recunoaște rolul de inițiator al dezbaterii pe marginea subiectului. Raportul se constituie atât într-o invitație la reflecție pentru întreaga societate democratică din România și din afara granițelor, cât și într-un instrument de lucru care va servi, sperăm, demersurilor orientate către instituirea unui cadru care să permită dezvoltarea armonioasă în viitor a persoanelor și a grupurilor care mențin această practică.

Începând de la început, raportul subliniază importanța deosebită pe care o reprezintă analizarea într-o manieră coerentă și „prietenosă” a problematicii mariajelor timpurii și prezentarea acestei practici culturale folosind un discurs public bine argumentat, cu focus pe detalii, pe cazuri particulare și care să prevină tendința de generalizare. Autoarele sunt conștiente de riscul unei discuții publice pe această temă: dacă abordarea este defectuoasă, se poate ajunge la „criminalizarea” grupurilor tradiționale de romi care astfel ar putea suferi prejudicii ireparabile.

Ipoteza care stă la baza acestui demers este aceea că mariajele timpurii încălca drepturile individuale ale copiilor și ale tinerelor și tinerilor romi din comunitățile tradiționale în favoarea conservării practicilor drepturilor colective ale comunităților respective.

Întrebarea esențială care derivă din această ipoteză și care ne invită la o reflecție comună ar fi următoarea: are prioritate perpetuarea unei practici culturale „problematică” (controversată) dintr-o comunitate tradițională în defavoarea drepturilor universale ale omului, în cazul nostru ale copilului?

Pagi ... trepte... alte studii relevante pentru discutarea temei în dezbateră

Fără doar și poate, temele de reflecție lansate prin intermediul raportului reprezintă un punct de interes pentru societatea democratică din țările Europei și din lume, în general, considerând conflictele dintre legile statelor și practica culturală a mariajelor timpurii. În 1999, *Consiliul Europei* a realizat un raport privind situația femeilor din Europa Centrală și de Răsărit, punctând aspecte importante cum ar fi mariajul aranjat, prostituția și traficul de persoane. Au urmat alte câteva inițiative ale mai multor factori de la nivel european interesate de situația femeilor romi din statele foste membre ale Federației Iugoslave, din Bulgaria, din Slovacia și din Ucraina. Așa cum reiese în urma ultimelor studii, tradițiile comunităților de romi pun în evidență inegalitatea față de băieți și fetele față de băieți, în special în ceea ce privește accesul la educație/golarizare. Dacă la nivelul claselor primare fetele reprezintă un procent mai mare de prezență în școală, în comunitățile vizate de o cercetare din Serbia (43,4% fete față de 40% băieți), procentul fetelor ce frecventează liceul scade la 4,6%, rămânând procentual mai mare decât cel al băieților 3,7%.¹

În prezenta lucrare sunt menționate rapoartele de țară ale *Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare* (UNDP), care releva faptul că diferențele de gen plasează femeile (fetele) romi pe o evidență pozitivă de inferioritate față de băieți (băieți). De asemenea, cercetarea

¹ *Virginity - freedom of choice (Virginitatea - libertatea de a alege)*, publicat de Centrul pentru Femeile Rome, Bibja, Belgrad cu suportul Institutului pentru o Societate Deschisă, Inițiativa pentru Femeile Rome a Programului pentru Femei, 2005;

efectuata de UNDP releva o alocare inechitabila a sarcinilor domestice pentru fetele și baieții din comunitățile de romi: 17.58% dintre fete nu frecventează școala pentru că trebuie să aibă grija de frații mai mici, în timp ce procentul băieților care au de îndeplinit aceeași sarcină este de 8.9%.

Pe aceeași linie se înscrie și cercetarea realizată în 11 județe din România de *Centrul Educația 2000+* în anul 2004, care arată că nivelul scăzut de educație și persistența modelelor parentale referitoare la căsătoria timpurie reprezintă principala cauză a mariajelor și nașterilor timpurii în comunitățile de romi.²

O altă dimensiune a mariajelor timpurii este că acestea nu aparțin exclusiv comunităților de romi și chiar dacă aparțin acestora, în totdeauna este motivată de cultura grupului în care se practică. Cercetarea *Vino mai aproape: Incluziunea și excluziunea romilor în societatea românească de azi*³ subliniază faptul că mariajul are o funcție „tradițională” în comunitățile mai bogate, unde are funcția socială de a administra averea și menținerea familiei, pe când pentru alte tipuri de comunități, neexistând alternative solide pentru viitor, are funcție de „scapare” din sărăcie.

Raportul listează încercări de abordare a mariajelor timpurii cum ar fi cele ale:

- Alexandrei Oprea⁴ care încearcă să aducă la lumină intersecționalitatea dintre discriminarea de gen și cea de rasă în cazul mariajelor timpurii, arătând cum rasismul extern comunității de romi, marginalizarea, precum și relațiile de gen din interiorul comunităților de romi au un efect mai mare asupra femeilor și fetelor. Aceste fenomene combinate cu lipsa de reacție din partea statului transformă mariajele timpurii într-o problemă legată nu numai de constrângerile interne, dar și de cele externe⁵
- organizației Amare Romentza în care regăsim abordarea antropologică asupra mariajelor din comunitățile de romi tradiționale⁶;
- Centrului Creștin al Romilor, Sibiu, care a încercat o abordare de schimbare din interiorul comunității⁷

² *Căsătoria și sarcina timpurie în comunitățile de romi*, Raport pentru Centrul Educația 2000+ și UNICEF, autori Malina Voicu, Raluca Popescu, 2006

³ *Vino mai aproape: Incluziunea și excluziunea romilor în societatea românească de azi*, cercetare realizată în cadrul campaniei S.P.E.R., proiectul „Consolidarea capacității instituționale și dezvoltarea de parteneriate pentru îmbunătățirea percepției și condițiilor Romilor” cu finanțare de la Uniunea Europeană, editori Gabor Fleck și Cosima Rughinis

⁴ În aceeași lucrare se menționează cazul comunității din Mimișlia, Ploiești unde „fetele de gimnaziu percep dragostea și căsătoria ca pe o posibilitate de a scăpa de sărăcia extremă în care trăiesc, de a scăpa de gospodăriile aglomerate în care trebuie să aibă grija de frații și surorile mai mici, de veri și de a-și întemeia o proprie familie, și în care se așteaptă să muncească mai puțin”

⁵ Alexandra Oprea, activista romă, feminista, originară din România, a terminat științe politice și a scris o serie de articole despre femeile romă și opresiunea lor multiplă în diferite publicații de profil cum ar fi OSI EUMAP jurnal, Essex Human Rights Review, European Journal of Women's Study, ERRC;

⁶ *Mariajul copiilor, o problemă culturală de acces la educație sau una rasială?* Deconstruirea unidimensionalității în înțelegerea opresiunii romilor, Alexandra Oprea, ERRC newsletter 2/2005;

⁷ Amare Romentza - *Romanipen* - www.amareromentza.ro;

⁸ Proiectul *Între tradiție și lege* al Centrului Creștin al Romilor de la Sibiu, cu finanțare de la Punctul de Contact pentru Romi și Sinti al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (2005 - 2006).

Ce aduce nou Raportul de fata ?

Unul dintre elementele de noutate pe care TI prezinta acest studiu fata de celelalte Tncercari teoretice gi de cercetare a problematicii mariajelor timpurii TI constituie analiza, clarificarea distincției Tntre formele de mariaj care implica minori: mariajul aranjat, mariajul forjat gi mariajul timpuriu.

Descrierea fiecarui tip de mariaj gi, prin intermediul studiilor de caz gi al interviurilor, a „mecanismelor” pe care le implica aceste practici culturale transforma prezenta lucrare, speram, Tntr-un veritabil punct de plecare pentru demersurile viitoare de aprofundare a problematicii mariajelor timpurii.

Concluziile raportului subliniaza o data Tn plus nevoia de acțiune comuna din partea comunității rome gi din partea autorităților Tn ceea ce privește sprijinirea copiilor romi de a beneficia de toate drepturile lor legale gi, acolo unde este cazul, congntientizarea parinților referitor la nevoia copiilor de a se bucura de o dezvoltare normala gi de a dobandi un statut social prin propria lor alegere.

III. INTRODUCERE

Cu acest raport care vine Tn completarea gi continuarea altora publicate (vezi Tn anexa lista cu resurse bibliografice), Romani CRISS, cu aportul financiar gi moral al Reprezentantei UNICEF Tn Romania, Tgi propune sa mai faca un pas Tn discutia despre mariajele timpurii din comunitatile de romi din Romania.

Tncercam, pe de o parte, sa culegem informajii relevante despre subiect (definijii, aspecte legislative, precum gi responsabilitatea diferijilor actori sociali), iar pe de alta parte sa cream cadrul pentru o prima „luare la cunogtinja” despre conflictul de valori dintre statul de drept, autonomie culturala⁹ gi autonomia individuala¹⁰, drepturile individuale (ale femeilor gi ale copiilor).

Mai Tntai trebuie sa facem clare diferitele pozijii care exista Tntre noi, actorii din societatea civila roma gi neroma, asumandu-ne responsabilitatea pentru lipsa de acjiune Tn a *presa, stimula și sprijini* statul sa Tgi respecte propriile legi. Este esențial Tn discutia noastra sa facem explicita dualitatea activigtilor ce militeaza pentru drepturile omului Tn randul romilor, activistele ce promoveaza egalitate de gen, cat gi cei ce militeaza pentru protecția copilului, precum gi a institujilor statului abilitate sa vegheze asupra respectarii acestor drepturi, atunci cand violarea dreptului e comisa de un/o membru/membra a aceleagi comunitaji/grup.

Pentru a evidenția aceasta dualitate, redam mai jos un paragraf din declarajia femeilor activiste roma din mai 2006¹¹: *"Femeile roma recunosc existenta standardelor duble in mișcarea de aparare a drepturilor romilor. Standardele duble nu ar trebui sa existe. Acestea se refera in special la acei/acele activiști/e ce se numesc aparatori ai drepturilor omului. Nu pop sa lupti impotriva rasismului din societatea majoritara in timp ce discriminezi in interiorul comunitatii tale".*

De ce? Pentru ca mariajele timpurii, daca nu sunt analizate gi prezentate printr-un discurs public coerent, pot aduce prejudicii grupurilor tradijionale de romi, prin perceperea acestor fapte ca deviante, putandu-se ajunge chiar la criminalizarea acestora.

Tncalcarea drepturilor copiilor (fete gi baieji) este tolerata gi acceptata de mai mulji actori sociali Tn numele libertajii de manifestare a culturii grupurilor aparjinand minoritajilor naționale. Toleranța, Tn acest caz, se poate manifesta pe fondul ignoranței, atata timp cat problema este departe de noi, nu este a noastra, nu ne intereseaza. Tn acest caz avem o situatie clara de conflict de valori precum Tntre autonomia culturala, unele drepturi ale minoritajilor naționale gi drepturile individuale.

Un alt motiv este ca fenomenul mariajului timpuriu Tn Europa Centrala gi de Rasarit este foarte puțin cercetat, negtiindu-se exact amploarea acestuia. Tn plus, pe fondul legilor privind vârsta

⁹ *Proiectul de lege privind statutul minoritatilor nationale*, Articolul 57 (1) definește aceasta autonomie drept "capacitatea unei minoritaji naționale de a avea competențe decizionale Tn problemele privind identitatea culturala, lingvistica gi religioasa, prin consiliile alese de catre membrii sai";

¹⁰ Vezi definiția Mihaelei Miroiu *Drumul catre autonomie - Teoriipolitice feministe*, pg 25, Editura Polirom 2004;

¹¹ *Joint Statement of the European Romani women activists*, Bucharest, 3 May 2006 with the occasion of the European meeting on Harmonizing the policies on Roma (traducere Tn limba romana a autoarelor); Declarajie colectiva a activistelor de origine roma din Europa, la data de 3 mai 2006 București, cu ocazia Tntalnirii europene asupra armonizării politicilor pentru romi.

legala la casatorie¹², exista cazuri în care se începe viața de cuplu timpuriu, fără a exista însă o evidență a acestor cazuri.

Pentru a reda cât mai clar diversitatea acestui fenomen, care nu se întâlnește numai la românii căldărari sau grupurile considerate „tradiționale”, dar și la alte grupuri de romi, s-au studiat mai multe forme de mariaj timpuriu practicate.

Confruntându-ne cu o clară lipsă de date despre amploarea fenomenului, am folosit studii de caz, interviuri și analiza articolelor de presă ca metode de cercetare a complexului de factori care influențează mariajele timpurii în comunitățile de romi.

Având în vedere gradul scăzut de înțelegere și prioritarizare a problematicei, complexitatea problemelor resimțite de comunitățile de romi (a apartenenței etnice, a statutului economic, a clasei sociale, a egalității de gen etc.), lipsa resurselor umane specializate și a datelor în domeniu, dificultatea de a identifica/aborda corect intersecționalitatea¹³ dintre gen și etnie, etc., constatăm că legislația din România nu asigură tuturor membrilor comunităților de romi instrumentele necesare creării unui cadru nediscriminatoriu și echitabil al dimensiunii de gen.

În prezenta lucrare, am plecat de la ipoteza că aceste mariaje timpurii încălcă drepturile individuale ale copiilor, tinerelor și tinerilor romi în cauză, în favoarea celor colective, ale comunității.

Fac parte mariajele timpurii din cultura minorității române?

Dacă da, primează perpetuarea unui aspect problematic al vieții comunităților de romi în defavoarea drepturilor universale ale omului, în cazul nostru ale copiilor?

În încercarea de a răspunde corespunzător acestor provocări, propunem un inventar și o discuție pe marginea legislației atât naționale, cât și internaționale care reglementează diferitele tipuri de drepturi, ca de exemplu căsătoria. Acest inventar reflectă aspectul de intersecționalitate și eventuale conflicte dintre diferitele tipuri de drepturi, ale copiilor, ale femeilor, ale minorităților naționale.

Putem considera că, în ceea ce privește dezbaterile despre mariajele timpurii în unele comunități de romi, încă din 2003 *mass media au participat pozitiv și semnificativ, la deschiderea și întreținerea acestora.*

Pentru o societate unde conviețuirea în termeni de acceptare reciprocă între majoritate și minoritate (roma) sau a minorităților între ele, rămâne *nevoia unui efort continuu de cunoaștere și înțelegere reciprocă.* Numai astfel, mesajul și imaginea generală redate de mass media cu privire la minoritatea roma, se vor opri în a susține percepțiile și atitudinile rasiste, prin descrierea laturii culturale a romilor pe principiul inferiorității, nepromovând elementele pozitive ale romilor, contribuția și participarea continuă a comunității române la evoluția permanentă atât a societății românești, cât și a celei europene.

Până în prezent, activiștii/activistele romi din România au avut mai degrabă o abordare timidă față de subiect, până în momentul în care presa a început să fie interesată de subiect,

¹² În acest studiu folosim *căsătoria pentru a defini forma de mariaj legal înregistrată cu acordul ambelor părți, pentru a putea face distincție între căsătoria legală, cu acordul bilateral și celelalte forme de căsătorie/mariaj ce nu presupun acordul ambelor părți dar pot fi înregistrate legale (vezi mariajul forțat)*

¹³ Krenshaw K, Forumul de Politici Afro Americane - Intersecționalitatea dintre discriminarea rasială și cea de gen

Începând cu mariajul Anei Maria Cioaba. Mai degrabă s-a reacționat la inputul presei, dat fiind faptul că abordarea din acea perioadă a activităților romi era pur contextuală și nu strategică, bazată pe monitorizare constantă, analiză și obiective pe termen lung. Acest tip de reacție se poate vedea și în capitolele dedicate reprezentării mariajelor timpurii în presa. Am aflat de-a lungul timpului, începând cu mariajul Anei Maria și continuând cu mariajele din Ramnicelu, scandalul de la Strehăia, despre pozițiile diferitelor organizații ale romilor din presa scrisă și de la emisiuni televizate.

Cu toate că, până acum, activitățile romi au dezbătut (așa cum se va arăta în raport) la nivel regional, european, aspectele controversate din viața comunităților de romi, considerăm că o discuție obiectivă, susținută de argumente solide și informații reale, între organizațiile romilor din România ar constitui un pas către maturitate și către intervenție.

Înșă, considerând cele menționate, ce hotărâri luăm în privința acțiunilor noastre, ca actori sociali fiind siguri că nu mai putem ignora existența acestui fenomen și că într-un flagrant conflict cu drepturile fundamentale ale omului?

De ce avem nevoie de acest raport? Date și studii relevante pentru stabilirea termenilor unei dezbateri despre mariajele timpurii

Până în anul 2003, discuțiile despre mariajele timpurii în comunitățile de romi aveau loc într-un mod informal, între femeile romi activiste sau și în alte grupuri de activități romi, niciun grup neavând curajul și forța de a ieși din acest „cerc” în care necesitatea recunoașterii unei probleme fără întărirea stereotipurilor despre comunitățile de romi era o provocare extremă.

Totuși, de-a lungul timpului au existat încercări de a atinge acest subiect atât din perspectiva egalității de gen și a accesului egal la educație pentru fete și băieți ce provin din comunități de romi ce practica mariajul timpuriu, din perspectiva combaterii traficului de persoane în jarile din sud-estul Europei¹⁴, cât și din perspectiva drepturilor copilului.

Aceste încercări datează încă din anul 1999¹⁵ când s-au listat, într-un raport al Consiliului European despre situația femeilor romi în Europa Centrală și de Răsărit, mai multe aspecte așa zise tabu precum mariajul aranjat, prostituția și traficul de persoane. Au continuat cu seria de cercetări despre cultul virginității în comunitățile de romi din Macedonia, Muntenegru, Serbia¹⁶, Bulgaria, Slovacia și Ucraina.

Una din principalele concluzii ale acestor cercetări este că tradițiile comunităților de romi pun în inegalitate femeile față de bărbați și fetele față de băieți, în special în ceea ce privește accesul la educație.

Combinajia oferită de statutul economic, atitudinea patriarhală și stereotipurile despre comunitatea romă, mariajele copiilor continua să aibă un impact asupra vârstei până la care fetele romi frecventează școala. Femeile romi au un nivel de educație mai scăzut în

¹⁴ Proiectul OSCE ODIHR *Conștientizarea activiștilor romi despre activități de prevenire a traficului de persoane (Awareness raising among Romani activists on anti trafficking in human beings)*, 2004;

¹⁵ Vezi Raportul Consiliului European, *Situația femeilor romi/tiganci în Europa*, pg 10, roma\mgsrom\doc99\MG-S-ROM (99) 9; autor Nicoleta Biju;

¹⁶ *Virginitatea - libertatea de a alege (Virginity - freedom of choice)* publicat de Centrul pentru Femeile Rome, Bibja, Belgrad cu suportul Institutului pentru o Societate Deschisă, Inițiativa pentru Femeile Rome a Programului pentru femei, 2005;

comparajie cu societatea majoritara gi cu barbajii romi¹⁷. Tn Tntampinarea acestor decalaje, recomandările europene au Tn vedere o atenjie particulara care sa fie acordata situajiei femeilor rome gi ne arata ca femeile rome sunt „un grup aflat intr-o stare de nevoie mai mare decat cea a barbatilor”. Discriminarea multipla gi experienjele diferite ale femeilor rome faja de barbajii romi conduc la o nevoie de evaluare a situajiei lor, avandu-se Tn vedere o serie de caracteristici particulare precum: provenienja geografica, tipul de familie, varsta, nivelul educajional, statutul familial gi economic, numarul de sarcini gi de nagteri, etc.

Continuand seria de Tncercari de a analiza diferenjele de gen Tn accesul la educajie, merita aici menjionate rapoartele de jara ale Programului Najiunilor Unite pentru Dezvoltare (UNDP) care au dus la raportul regional¹⁸ Tn care, Tn analiza datelor stranse din Romania, apar diferenjele de gen foarte clar cand sunt listate piedicile Tn accesul la educajie²⁰, mai ales **mariajul**: daca Tn cazul baiejilor avem un procent de 5,99% ce nu merg la gcoala pentru ca sunt casatoriji, procentul **fetelor** este aproape dublu, ridicandu-se la **10,99%**. Un alt factor care nu este de ignorat gi apare ca rezultat al cercetarii este ca procentul fetelor ce nu se duc la gcoala pentru ca stau acasa pentru a avea grija de frajii gi surorile mai mici este de 17,58% Tn timp ce al baiejilor este de 8,09%, aratand cum sarcinile domestice sunt foarte clar gi inegal Tmparjite Tntre fete gi baieji de varsta gcolara.

De remarcat gi cele doua rapoarte ale Centrului Educajia 2000+ care, la interval de doi ani, aduc Tn atenjie propria cercetare facuta Tn 2004 Tn 11 judeje din Romania²¹ gi continuata cu un al doilea proiect derulat Tn alte judeje ale jarii²², ambele cu finanjarea Reprezentantei UNICEF Tn Romania. Potrivit acestor studii, pricipalul factor care duce la casatoria gi nagterea timpurie Tn comunitajile de romi este stocul de educajie al gospodariei, iar fetele rome abandoneaza gcoala Tndeosebi din cauza persistenjei modelului casatoriei timpurii, al educajiei scazute gi al rolului tradijional legat de gospodarie, care domina Tnca Tn comunitate, controlul comunitajii fiind mai puternic decat voinja personala.²³

Ultima cercetare a Centrului Educajia 2000+²⁴ releva faptul ca femeile rome se casatoresc Tn medie cu 4 ani mai devreme decat populajia Romaniei Tn ansamblul ei gi nasc primul copil mai devreme. Varsta la casatorie difera de la comunitate la comunitate, acestea fiind Tmparjite Tntre tradijionali gi moderni. Daca Tn cazul celor moderni se poate spune ca fetele se marita la varsta adolescenjei sau a primei tinereji (17-21 ani), Tn cazul romilor tradijionali fetele se marita Tnca de la varsta adolescenjei timpurii (12-14 ani).

Pe femeile rome „nici o lege nu le Tmpiedica sa beneficieze de toate drepturile civile gi politice”. O astfel de abordare este oarba atat la discriminările de gen din cadrul comunitajii rome, cat gi la totala inegalitate de ganse.²⁵ Studii precum „*Broadening the Agenda - The Status of Romani Women in Romania*” - *Largirea Agendei - Statutul Femeilor Rome in*

¹⁷ Comentariile scrise ale Centrului European pentru Drepturile Romilor asupra Ungariei Tnaintate spre considerare Comitetului Najiunilor Unite pentru Eliminarea Discriminarii Tmpotriva femeilor cu ocazia sesiunii 39, din 23 Iulie - 10 August 2007;

¹⁸ Andreescu, Gabriel, *NatiuniŞiminoritati*, Editura Polirom, Iagi, 2004, pag. 189;

¹⁹ *Evitarea capcanei dependentei - Romii in Centrul Şi Estul Europei*, publicat de UNDP, 2003;

²⁰ Vezi <http://roma.undp.sk/> la capitolul data/national data set/Romania;

²¹ Surdu, Mihai, Surdu, Laura, *Sarcina Şi casatoria timpurie in cazul tinerelor rome*, Editura Ro Media, Bucuregti, 2005 (Raport elaborat pentru Centrul Educajia 2000+);

²² Voicu, Malina gi Popescu, Raluca, *Casatoria Şi sarcina timpurie in comunitatile de romi*, Editura Educajia 2000+, Bucuregti, 2006 (Raport pentru Centrul Educajia 2000+);

²³ Idem 24, pag. 7 gi urm.; de asemenea, pentru detalii vezi gi pag 31;

²⁴ Idem 24, pg 7;

²⁵ Miroiu, Mihaela, *Drumul catre autonomie - Teorii politice feministe*, Editura Polirom, Iagi, 2004, pag. 90;

Romania (RPP-OSI Budapesta, 2006) arata clar și convingător ca femeile rome constituie categoria cea mai vulnerabilă a populației din România din cauza discriminării și excluderii sociale pe care acestea le experimentează ca rezultat al intersecției dintre rasă, gen și statut economic. Dintre participantele la această cercetare, 78% consideră ca metoda principală de contracepție este avortul, iar 63% au declarat că femeile au mai puține drepturi decât bărbații în comunitățile de romi. Este demonstrată astfel ipoteza că femeile rome necesită o intervenție specială în vederea egalizării reale a șanselor, întrucât ca „aplicarea politicilor afirmative creează mai multă echitate socială decât neaplicarea lor”²⁶.

Alexandra Oprea²⁷ a scris o serie de articole care încearcă să aducă la lumină intersecționalitatea dintre discriminarea de gen și cea de rasă în cazul mariajelor timpurii, arătând cum rasismul extern comunității de romi, marginalizarea, precum și relațiile de gen din interiorul comunităților de romi au un efect mai mare asupra femeilor și fetelor. Aceste fenomene combinate cu lipsa de reacție din partea statului transformă mariajele timpurii într-o problemă legată nu numai de constrângerile interne, dar și de cele externe²⁸.

Un alt document important ce pune într-un limbaj clar și nuanțat aspectul contradicțiilor în ceea ce privește cultura și drepturile, precum și diversitatea culturii rome este *Declarația comună a femeilor activiste din Europa*²⁹, semnată de mai mult de 30 de femei rome activiste, membre a două rețele europene pentru femeile rome. Acesta subliniază ca:

*„Nu există o singură definiție absolută a ceea ce înseamnă **femeile roma adevărate**. Femeile rome sunt diferite pe teritoriul Europei. Conceptele **femeile roma adevărate** și **nu indeajuns femeile roma** nu există. Suntem conștiente de diferențele noastre și le acceptăm și le apreciem ca atare;*

Vrem să păstrăm cultura noastră romani dar, în același timp, recunoaștem că există practici ce încalcă drepturile omului în cazul femeilor rome;

Noi, femeile rome activiste, recunoaștem faptul că aceste practici dau naștere la fete tinere, cât și bărbaților tineri și trebuie eliminate. Aceste practici nu sunt exclusiv „practici rome”, ci ele există și au existat în toate societățile/comunitățile patriarhale. Chiar dacă aceste practici sunt prezente în sânul comunității rome, aceasta nu poartă responsabilitatea exclusivă în depășirea lor. Noi, apărătorii drepturilor omului pentru femeile rome credem că legea trebuie să primeze și cultura nu trebuie folosită ca o scuză când aceste practici sunt folosite.”

Este o opinie generală că eliminarea fenomenului trebuie să vină cu acțiuni atât din partea autorităților, cât și din partea comunităților tradiționale. O primă încercare în acest sens a venit în cadrul proiectului *Între tradiție și lege* al Centrului Cregtin al Romilor de la Sibiu, cu finanțare de la Punctul de Contact pentru Romi și Sinti al Organizației pentru Securitate și

²⁶ *Idem*;

²⁷ Alexandra Oprea, activista roma, feminista, originară din România, a terminat științe politice și a scris o serie de articole despre femeile rome și opresiunea lor multiplă în diferite publicații de profil cum ar fi publicații ale OSI EUMAP, Essex Human Rights Review, Jurnalul European pentru Studii Feministe, ERRC;

²⁸ *Mariajul copiilor o problemă culturală, de acces la educație sau una rasială? De construirea unidimensionalității în înțelegerea opresiunii romilor*, Alexandra Oprea, ERRC newsletter 2/2005;

²⁹ *Declarația comună a femeilor activiste rome din Europa*, București, 3 mai 2006, cu ocazia Conferinței Europene despre armonizarea politicilor pentru Romi (traducere din limba engleză a autoarelor).

Cooperare Tn Europa (2005 - 2006). Tn cadrul acestui proiect s-a constatat, printr-o serie de discutii desfășurate Tn comunități tradiționale, precum și Tn aplicarea unui chestionar unor membrii ai acestor comunități, că schimbarea Tn ceea ce privește căsătoriile timpurii oricum se produce Tn comunitățile tradiționale, chiar dacă mai lent, Tnsă nu trebuie impusă.

Tn cadrul Tntalnirii regionale „*Traditions and change, individual and collective human rights, gender equality within Rom affairs*” - *Tradiții și schimbare, drepturi individuale și colective, egalitate de gen în interiorul politicilor pentru romi*, Vargovia, octombrie 2006, organizată de OSCE Punctul de Contact pentru Romi și Sinti și Inițiativa Comuna a Femeilor Rome a Institutului pentru o Societate Deschisă, dl. Florin Cioaba a vorbit deschis despre concluziile activităților din cadrul proiectului Centrului Creștin și despre faptul că, indiferent dacă ei (comunitatea de romi căldărari) doresc sau nu să se emancipeze, comunitățile de romi și implicit fetele și băieții din acestea se vor moderniza, căci Tn cadrul comunităților există o tendință de creștere a vârstei la căsătorie și, de asemenea, un nivel educațional mai ridicat.

Ajungem la concluzia, numai enumerând câteva dintre Tncercările de abordare a problematicei mariajelor timpurii, că subiectul nu este chiar tabu, cum ne Tnchipuim noi, și că, de fapt, ceea ce ne lipsește este informația corectă, precum și discuția Tntr-un cadru formal.

IV. CUM VORBIM DESPRE MARIAJELE TIMPURII?

Cand vorbim despre mariajele timpurii vorbim despre mai multe forme de mariaj, Tn același timp, fara sa facem clar distincția dintre acestea. Factorul principal care influențează diferențele dintre diferitele forme de mariaj este libertatea de a alege și Tngradirea acesteia, precum și definirea legală a vârstei de maturitate la care astfel de decizii pot fi luate.

Ca urmare a acestor factori, identificăm mai multe forme de mariaj: *mariajul forțat*, *mariajul timpuriu sau mariajul aranjat*. Nu Tntotdeauna aceste categorii sunt distincte, mariajul timpuriu având elemente din mariajul forțat.

Dar, ca sa putem discuta despre aceste aspecte, pornim de la definițiile de baza ale mariajului forțat și timpuriu. Folosim termenul de **mariaj** pentru **orice forma de conviețuire tn cuplu, parteneriat** și termenul de **casatorie** pentru a defini **mariajul tnregistrat legal**. De aceea, formele tradiționale ale conviețuirii Tn cuplu Tntre persoanele ce nu au Tndeplinit vârsta legală de casatorie (folosit termenul conform definiției de mai sus) sunt numite mariaje.

Casatoria este "*uniunea in spirit inaintea celui carnal*" conform definiției date de Jean Carbonnier³⁰, dat fiind ca definiția legală a mariajului nu include toate aspectele sociale și morale. Tn DEX, definiția data **casătoriei** este **uniune legală, liber consimțită tntre un barbat și o femeie pentru întemeierea unei familii sau** convenție Tncheiată printr-un act de stare civilă Tntre un barbat și o femeie, care și-au luat obligația sa Tntemeieze o familie³¹.

Articolul 3 din Codul Familiei³² menționează ca *numai casatoria încheiată in fata delegatului de stare civilă da naștere drepturilor și obligațiilor de sop prevăzute in prezentul cod și Tn articolele 25 și 26 sa regleze responsabilitățile Tn cadrul casătoriei..*

Conform articolului 16 din Declarația Universală a Drepturilor Omului „*Cu începere de la împlinirea vârstei legale, barbatul și femeia, fara nici o restricție in ce privește rasa, naționalitatea sau religia, au dreptul de a se casatori și de a întemeia o familie. Ei au drepturi egale la contractarea casătoriei, in decursul casătoriei și la desfacerea ei. Casatoria nu poate fi încheiată decat cu consimțământul liber și deplin al viitorilor sop.*”³³

Mariajele forțate³⁴ reprezintă o sintagma folosită pentru a descrie **un mariaj tn care una sau ambele parti sunt casatorite fara acceptul ei sau al lui sau tmpotriva vointei ei sau a lui, sau cand acceptul nu este valid**.

"Forțat" include constrângerea de a accepta mariajul prin amenințări sau alte metode de presiune psihologică³⁵.

³⁰ Pamant și cer in mariaj (*Terre et ciel dans le mariage*), Jean Carbonnier, 1950;

³¹ <http://dexonline.ro/search.php?cuv=casatorie>;

³² Codul Familiei, art 3 și Legea 288/2007 pentru modificarea și completarea Codului familiei

³³ http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/drepturi_onu.php;

³⁴ Rezoluția 1468/2005 a Adunării Parlamentare a Consiliului European privind casatoriile forțate și casatoriile copiilor - <http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/TA05/ERES1468.htm>;

³⁵ Mariajele Forțate - Actul de Protecție Civilă (Forced marriage - Civil Protection Act) 2007, Marea Britanie și Jara Galilor

Mariajul forjat a fost practicat în rândul clasei bogate din Europa până în jurul anilor 1900 și este practicată în Asia de Sud, Orientul Mijlociu și Africa. Mariagele forjate sunt practicate și în Europa de Vest în rândul comunităților de imigranți, forjate fiind de cele mai multe ori femeile, dar și bărbații pot fi victime ale acestui tip de mariaj³⁶.

Mariajul timpuriu s-a practicat de-a lungul istoriei în mai multe culturi ale lumii și în Europa dar, odată cu industrializarea și migrațiile pentru drepturile copilului și ale femeilor, acest fenomen a scăzut în amploare.

Ca răspuns la mariajele forjate, Marea Britanie, în anul 2007, a adoptat Actul de Protecție Civilă - Mariagele Forjate, prin care victimele mariajelor forjate pot să depună plângere pentru aplicarea unor interdicții judecătorești de protecție. Marea Britanie este una dintre cele mai avansate țări în ceea ce privește legislația de protecție a victimelor mariajelor forjate.

Mariajul aranjat presupunea acceptul ambelor părți de a fi asistate de părinți sau de o a treia parte (pejitoare) în găsirea soartei/consortului.

Diferențele dintre mariajele forjate și cele aranjate sunt foarte subtile. Ceea ce le separă foarte clar este consimțământul liber, fără constrângeri al viitorilor parteneri. Mai jos sunt prezentate fazele prin care un mariaj aranjat se transformă într-unul forjat³⁷.

(1)	(2)	(3)	(4) aranjat	(5)	(6)	I (7) (8) forjat
-----	-----	-----	-------------	-----	-----	---------------------

1. Părinții încep să se gândească la maritajul copilului lor
2. Părinții/Parinții încep să discute despre mariajul copilului, poate chiar sugerând sau cautând potențialii parteneri.
3. Subiectul mariajului este liber discutat, rezultând în acceptul mutual sau refuzul ideii, sau al opțiunilor.
4. Se ajunge la o înțelegere privind mariajul. Chiar dacă familiile viitorilor parteneri sunt implicate în proces, decizia finală aparține celor ce vor intra în mariaj. Mariajul aranjat are loc.
5. Subiectul mariajului este discutat, dar fără o acceptare a acestuia.
6. Începe presiunea pentru acceptarea mariajului ce poate lua forma unui gantaj emoțional sau a apelurilor făcute de supunere la valorile și rolurile tradiționale ale familiei, de păstrare a onoarei familiei;
7. Cereri repetate pentru acceptarea propunerii de mariaj sunt însoțite de presiuni fizice și psihice ajungând uneori (și) până la violență.
8. Viitorii parteneri sunt manipulați și a trece prin ceremonia mariajului împotriva voinței lor. Mariajul forjat are loc.

Mariajul timpuriu³⁸, mariajul copiilor, are două forme de manifestare separate care sunt practicate în unele comunități. Primul este acela de a căsători o fată minoră cu un bărbat adult, prin căsătorie aranjată și forțată, vârsta legală pentru consimțământ nefiind îndeplinită.

http://en.wikipedia.org/wiki/Forced_marriage;

<http://en.forcedmarriage.nhs.uk/definitions.asp>;

http://en.wikipedia.org/wiki/Child_marriage;

A doua situație este o formă de mariaj aranjat prin care familiile a doi copii stabilesc o viitoare căsătorie a celor doi. În acest fel cei doi copii devin „promiși” unul altuia până când aceștia devin așchi de căsătorie. Evaluarea acestei vârste depinde foarte mult de cultura grupului, dar de cele mai multe ori aceasta se întâmplă la începutul perioadei de pubertate.

Logodna sau promisiunea este un act diferit de cel al nunții propriu zise, când virginitatea fetei constituie un element central în tot aranjamentul.

Factorii generali ce determină mariajele forjate sau timpurii pot fi³⁹:

- presiunea culturii patriarhale;
- importanța menținerii onoarei și de păstrare a virginității fetei;
- modalitatea de reafirmare a poziției bărbatului în familie și a rolului soacrei;
- asigurarea unei imagini în fața grupului/comunității;
- dorința părinților de a se asigura că tinerii nu își pierd valorile culturale și tradiționale și devin prea „moderni”;
- motive justificate religios prin păstrarea unei imagini a rolului de femeie;
- impactul rasismului asupra comunității ce conduce la comunități compacte, fără socializare mixtă;
- îngrijorarea unor familii cu privire la „mixarea” mariajelor, etc;

La acești factori, pot fi adăugați și:

- cei de ordin economic, pentru păstrarea averii în interiorul comunității și a asigurarea fetei un băiat „cu stare”;
- evitarea unor probleme sociale precum: consum de droguri, boli cu transmitere sexuală, etc;
- modelul comunității de referință;

În timp ce mariajele forjate și timpurii au scăzut considerabil în țările dezvoltate, ele persistă în Africa și Asia de Sud, precum și în anumite zone ale fostei Uniuni Sovietice. În 2003, Centrul Internațional de Studii asupra femeilor estimează că mai mult de 51 de milioane de fete sub 18 ani s-au maritat și cifra e de așteptat să crească la peste 100 de milioane în următorii zece ani. În mod similar, în 2006, experții estimează că 38% dintre tinerele femei cu vârsta între 20 și 24 de ani din cincizeci de țări mai puțin dezvoltate s-au căsătorit înainte de vârsta de 18 ani.

În *„Mariajul timpuriu: o practică tradițională dăunătoare”,* UNICEF estimează că în rândul femeilor cu vârsta de la 15 la 24 ani, 48% s-au căsătorit înainte de vârsta de 18 ani, în Asia de Sud.

UNICEF estimează că în Africa, 421% dintre femeile cu vârste între 15 și 24 ani au fost căsătorite înainte de vârsta de 18 ani. În Niger, 27,3% dintre femei cu vârste cuprinse între 15 și 19 ani s-au căsătorit înainte de vârsta de 15 ani.

Potrivit studiului de caz *„Rapirea pentru căsătorie într-un Kargaza Sat”,* mariajele forjate au crescut considerabil odată cu dizolvarea Uniunii Sovietice. Furtul de mireasă sau rapirea este

³⁹ Directoratul General pentru Drepturile Omului, *Mariajele Formate în statele membre ale Consiliului European. Un studiu comparativ asupra legislației și inițiativelor de politici*, pregătit de Ms. Edwige Rude-Antoine, Strasbourg, 2005, pg . 30;

cea mai comuna forma de mariaj forjat Tn aceasta regiune. Furturile de mirese au fost documentate Tn Kargazstan, Kazahstan, Turkmenistan, Uzbekistan, Azerbaidjan, Armenia, Georgia, Tadjikistan gi Albania. "Rapirea de mirese" devine din ce Tn ce mai comuna. Human Rights Watch a constatat ca aproximativ 40% dintre femeile din orage au fost victimele rapirii Tn timp ce Tntre 60 gi 80% dintre femeile de la sat au fost victime. Mariagele forjate sau timpurii nu se limiteaza doar la aceste regiuni ale lumii. Tn Afganistan, de exemplu, Comisia independenta de drepturile omului estimeaza ca peste 38% dintre femei au fost victime ale casatoriilor cu forja. Tn Albania, unele familii Tncurajeaza fetele tinere Tn mariajul timpuriu pentru a preveni ca acestea sa fie rapite pe drumul catre gcoala. UNICEF a declarat ca 54% dintre fetele din Afganistan sunt victime ale mariajului timpuriu. Tn Marea Britanie sunt raportate anual 250 de cazuri de mariaj forjat.⁴⁰

Mariajul tn comunitajile de romi

Mariagele din comunitajile de romi tradijionale sunt menjionate Tn multe lucrari de etnologie gi antropologie, acestea neanalizand varsta la mariaj. Parerile despre cauzele acestui fenomen sunt Tmparjite: de la a-l explica ca o metoda de supraviejuire la rasism gi sclavie pana la prezentarea sa ca mogtenire din originea indiana a poporului rom.

Ceea ce autoarele raportului remarca este lipsa analizei culturii romilor moderni, Tn continua schimbare gi adaptare la modernism, existand numai lucrari de prezentare „idilica”a tradijiei, fara nici o urma de analiza critica. Nu vrem sa reducem prin aceasta afirmajie importanajia culturii romani sau a iniierii de acjiuni de Tntarire a acesteia.

De notat Tn analiza mariajelor timpurii Tn comunitajile de romi este varsta la prima sarcina, comparand-o cu cea a majoritajii. Cea mai recenta cercetare la nivel najional⁴¹ *Vino mai aproape* (2008), indica o diferentia de 3 ani dintre varsta la prima nagtere a femeilor rome faja de un egantion comparativ de femei nerome. Majoritatea femeilor rome din egantion (55%) a avut prima sarcina cand erau Tnca minore, faja de 14% din egantionul comparativ. Tipurile de mariaj Tntalnite Tn comunitajile de romi sunt atat cele *legale* (Tncheiate Tn faja delegatului de stare civila) sau de *concubinaj*⁴², cat gi cele ce presupun *mariagele aranjate* (cu sau fara a implica „plata” fetei), *mariage timpurii*, *furtul fetei* sau „*fuga*” *tinerilor*⁴³.

Suntem congtenji ca, Tn afara de practicile culturale, mai este gi o alta serie de factori care influenjeaza mariagele timpurii Tn unele comunitaji de romi precum: statutul social, izolarea, mediul urban sau rural, nivelul de educajie al parinilor, modelele familiale⁴⁴ sau neamul din care fac parte.⁴⁵

Tn descrierea culturii romilor, ca gi Tn cazul descrierii altor popoare sau „comunitaji tradijionale”, exista riscul ca, utilizand „tipuri ideale”, abstracte, ca gi cand practicile culturale

⁴⁰ http://www.stopvaw.org/Forced_and_Early_Marriage.html

⁴¹ *Vino mai aproape: Incluziunea fi exclusiunea romilor in societatea romanesca de azi*, cercetare realizata Tn cadrul campaniei S.P.E.R. , proiectul „ Consolidarea capacitajii Injtuajionale gi Dezvoltarea de Parteneriate pentru Tmbunatajirea Percepjiei gi Condiijiei Romilor” cu finanajare de la Uniunea Europeana, editori Gabor Fleck gi Cosima Rughinis

⁴² Concubinajul TI putem descrie ca fiind o relatie emoajionala, fizica gi intelectuala, ce presupune ca partenerii sa locuiasca Tmpreuna, Tnsa fara beneficii legale;

⁴³ Tn cadrul *Conferinjei international despre Armonizarea Politicilor pentru Romi* , Bucuregti - 3 mai 2006

⁴⁴ UNICEF - http://www.studiidecaz.ro/pdf_format.php?cid=312;

⁴⁵ In studiul *Sarcina fi casatoria timpurie in cazul tinerelor roma (2004)*, Mihai Surdu a avut un egantion mai bine reprezentat de neamuri de romi (considerate "mai tradijionale") precum: ursari (43,2%), caldarari (18,4%) gi laiegi (11,5%) - pag 10;

ale romilor ar fi unice, valabile pentru toți romii, neschimbătoare în timp, „perfecte” ca instrumente culturale de acomodare și competiție cu mediul social înconjurător, să avem de a face cu o „idealizare” a culturii române, etc.

Suntem conștienți atât de diversitatea grupurilor de romi, cât și de dinamismul culturii comunității și a schimbărilor intervenite în ultimii 50 ani în rândul comunităților tradiționale de romi, începând cu portul barbajilor și continuând cu schimbările în portul femeilor (lungimea fusteii rămânând aceeași, dar cu croieli și culori diferite), dar aceste schimbări continuă să nu fie explorate în studii și cercetări, rămânând nedocumentate.

Lucrarea *Istoria și tradițiile romilor* (MECT și UNICEF, 2003)⁴⁶ care definește crearea familiei și căsătoria drept un proces de acte formative, *„nefiind o împlinire a iubirii, ci atât mai puțin a plăcerii, ci un act sacrificial indeplinit pentru a asigura continuitatea neamului și descendența-kada mukhla o Del (așa a lasat Dumnezeu)”*.

Ce este de subliniat este că nu întotdeauna motivele ce stau la baza mariajului timpuriu sunt tradițiile și cultura grupului respectiv, existând situații în care statutul socio-economic și competiția dintre familii, „fala” reprezintă principalul factor în inițierea mariajului la minori (vezi cazul Ramnicelu).

În concurența dintre familii, „fala”, imaginea și statutul fetelor, precum și virginitatea acestora joacă un rol central în dobândirea unei respectabilități în interiorul comunității. Indiferent de situația economică a familiilor în care are loc mariajul, evenimentul trebuie marcat tot cu „fala”, ceea ce ne duce cu gândul la cheltuielile pentru statut, cheltuielile ce nu are justificare economică în toate grupurile de romi ce practică mariajul timpuriu (vezi cazul Ferentari/București).

Conform, broșurii *Mariajul tradițional la romi* se face prin consensul celor două familii „*xanamik*” (cuscre), fără necesitatea unei oficializări externe. Numai prin căsătorie „*o chavo*” (baiatul) și „*i chaj*” (fata) intră în rândul membrilor neamului devenind „*rom*” (om de-al nostru, soț, rom) și „*romni*” (femeie de-a noastră, soție, romni)⁴⁷.

Agă-numitul „*prel al miresei*”, suma de bani plătită familiei fetei de către familia mirelui, reprezintă, de fapt, un fel de plată pentru viitorii copii, care vor aparține familiei soțului și pe care acesta trebuie să-și preia în schimbul unei valori simbolice, întărindu-și astfel reputația, agădar statutul în cadrul comunității. Cea mai importantă valoare a căsătoriei române este *virginitatea fetei*. În cele mai multe cazuri, banii sunt folosiți pentru înzestrarea noului cuplu, a solidității și durabilității casniciei, a coeziunii în căsătorie și a unui tratament bun al fetei în noua familie, „*prejul miresei*” este recunoașterea valorii fetei și a aportului ei material în familie, după căsătorie („*i romni kerel buti and-o kher*” - soția muncește în casa), protecție a viitoarei mirese în neamul soțului, dar și garant al respectului reciproc („*pakiv*”), recompensa de la parinții baiatului pentru parinții fetei, fără funcție de schimb, ci de reprezentare, tradițional fiind în aur, nu în bani.⁴⁸

⁴⁶ Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului și UNICEF *Istoria și tradițiile romilor*, autori Petre Petcut, Delia Grigore și Mariana Sandu, Editura RO Media, București 2003

⁴⁷ Amare Rromentza - „O Rromanipe - Legea culturii rromani tradiționale”, Delia Grigore, 2006;

⁴⁸ Amare Rromentza - „O Rromanipe - Legea culturii rromani tradiționale”, Delia Grigore, 2006;

Există și alte forme de mariaj în cultura tradițională română. Una dintre acestea este legată de posibilitatea alegerii mutuale a unei „bori”, fratele dintr-o familie însurându-se cu sora cumnatului sau, soțul surorii lui. Acest schimb ritualic - „*paruvimos*” reduce cheltuielile de nuntă la jumătate (nunțile se fac laolaltă), anulează plata pentru mireasă, dar prezintă riscuri în cazul unui divorț unilateral, care ar putea duce și la divorțul celeilalte părți, numai kris-ul putând decide desfacerea unei singure căsătorii și menținerea celeilalte.

Ce reținem din descrierea pusă la dispoziție de colegii/colegele noastre de la Amare Rromentza este că avem de-a face cu *un mariaj aranjat ce implică schimburi economice, ce sunt percepute într-un mod stereotip de cei din afara comunității tradiționale*. În descriere nu identificăm elementele de mariaj forțat care, de fapt, constituie încălcarea drepturilor, dar și a legilor. Dacă pentru căsătorie vârsta la care ambele părți își pot da acordul este de 18 ani⁴⁹ atunci aceste tipuri de mariaje sunt ilegale, chiar dacă consimțământul partenerilor există.

O altă formă de mariaj în comunitățile de romi, de data aceasta nu numai în cele foarte tradiționale, dar și în comunitățile de vatrăgi sau în comunități urbane compacte, este fuga, o *nasimos*. În acest caz consimțământul ambelor părți poate exista sau nu. Există cazuri în care ambii parteneri cad de acord asupra „fugii”, dar există și cazuri în care fata este furată fără acordul acesteia.

„... De fapt, Știi, nu mai vin la Școala fiindcă te fura baietii. Aici se fura fetele. Dacă un baiat vede o fata care îi place, o fura, o duce undeva, se culca cu ea și gata: fata e maritată. Pe mine a mai vrut să mă fure o dată. Întra baietii calare în Școala, ne fugăresc... A venit cu prietenii lui și m-au luat. De abia am scapat. Cât m-am rugat de el! Uite așa mă țarau. M-au dus la el acasă. Am avut noroc că mi-a dat drumul când au venit prietenii mele...”⁵⁰

În cazul „fugii”, aceasta se încheie după căutări, jurăminte și pedepsirea fetei⁵¹ pentru dezonoarea creată neamului și, în unele cazuri, după intervenția kris-ului romano, căsătoria are loc.

Avem totuși situații de degradare a tradiției în care mariajul tradițional a fost folosit ca scuză sau paravan pentru schimbul economic în traficul de persoane⁵², în special femeii dinspre țările balcanice către țările Europei de vest unde o comunitate de romi imigranți este în continuare creșterea și care își caută miresele în țările de origine. Astfel, o practică tradițională acceptată de unii membri ai comunității a fost transformată într-o activitate ilicită, contribuind la accentuarea stereotipurilor față de romi.

⁴⁹ Legea nr. 4/1953 — Codul Familiei, republicată în Buletinul Oficial nr. 13 din 18 aprilie 1956, cu modificările și completările ulterioare. (Legea nr. 288/2007 pentru modificarea și completarea Legii nr. 4/1953 - Codul familiei publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 749 din 05/11/2007. Actul a intrat în vigoare la data de 08 noiembrie 2007)

⁵⁰ *Viata în Mocirla - Eleva*, articol din Național Geographic România, Noiembrie 2006, pg 40. Pentru mai multe informații vezi: <http://www.natgeo.ro/locuri-si-oameni/comunitati/tigani-viata-in-mocirla/>;

⁵¹ Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului și UNICEF *Istoria și tradițiile romilor*, autori Petre Petcuș, Delia Grigore și Mariana Sandu, Editura RO Media, București 2003, pg 102

⁵² Vezi raportul mesei rotunde *Confidențierea activităților romi despre activități de prevenire a traficului de persoane*, organizată de OSCE ODIHR, Belgrad, 2004

V. LEGISLAȚIA INTERNAȚIONALĂ ȘI NAȚIONALĂ

Ce hotărâri luăm în privința acțiunilor noastre, fiind siguri că nu mai putem ignora existența acestui fenomen și că intra în flagrant conflict cu drepturile fundamentale ale omului?

Care este rolul statului în perpetuarea și menținerea mariajului timpuriu în anumite comunități?

„Colectivitatea trebuie să respecte maximum de drepturi individuale în acord cu prezentarea grupului”⁵³ și, de aceea, dreptul la respectarea vieții private, dreptul la viața socială și educație, la libertatea de exprimare - sunt drepturi ce nu pot fi „omise” tinerelor și tinerilor romi atunci când sunt puși în fața unei căsătorii, fie ea legală sau nu.

Chiar dacă „o anumită colectivitate nu trebuie împiedicată să existe nici de către stat, nici datorită pretențiilor indivizilor”⁵⁴, situația prezenta a mariajelor timpurii în familiile de romi tradiționale nu poate fi considerată doar un aspect „cultural”, mai ales pe teritoriul unui stat european. Practici ce sunt îngrozitoare pentru femei (precum mariajele timpurii) sunt ignorate de grupul din care fac parte în numele păstrării autonomiei culturale și ajung să fie criticate într-un mod ce creează o imagine a întregii culturi ca fiind primitive.⁵⁵

Constatăm că legislația din România nu asigură femeilor romi, comunităților de romi în general, instrumentele necesare creării unui cadru nediscriminatoriu și echitabil dimensiunii de gen și nu numai, deși *inegalitatea nu poate fi contestată decât prin contestarea rasismului și includerea genului* (Simone de Beauvoir).

Așa cum este redat și în diferite studii, politicile guvernamentale, raportându-se la statistici de separare sau netratare a genului și rasei simultan, eguează des abordarea multiplei sau intersecționalității discriminării pe care femeile romi o întâmpină. Mai multe politici guvernamentale pentru romi sunt tacute la problemele de egalitate de gen sau doar includ direcții eronate⁵⁶.

Considerăm de asemenea, că „unde se adresează genului, în politici, frecvent se fac referiri la probleme legate de mariaje, folosirea contraceptivelor sau responsabilități parentale. Strategiile guvernamentale sunt esențiale în îmbunătățirea situației femeilor romi, iar guvernele trebuie să încorporeze perspectiva de gen în strategiile lor pentru romi, să inițieze o cercetare care să identifice mai bine interesele femeilor și problemele ce le afectează, pe lângă rolul tradițional al grijii de mame”⁵⁷.

⁵³ William Pentney în Andreescu, Gabriel *Națiuni și minorități*, Editura Polirom, Iași, 2004, pag 123;

⁵⁴ Idem;

⁵⁵ Oprea, Alexandra, *Mariajul aranjat al Anei Maria Cioaba, Opresiune în comunități și idealuri feministe romi*, Jurnalul European pentru Studii Feministe, vol 12 (2), SAGE, Londra, 2005, pg 133 -148

⁵⁶ Centrul European pentru Drepturile Romilor și Biroul European pentru Informare a Romilor, *Situația Romilor într-o Uniune Europeană largită*, raport pentru Comisia Europeană, 2004, recomandarea 78.;

⁵⁷ Idem;

Este "necesar sa intelegem modul in care genul, etnicitatea si clasa functioneaza impreuna si simultan", respectiv modul in care relatiile de putere construiesc diferenta si multiplele forme de opresie influenteaza (si sunt influentate) diversele tipuri de diversitate"⁵⁸. Conceptual vorbind, problemele femeilor si romilor, si solutiile la aceste probleme, pot fi de aceeași natura pentru ca: au o istorie asemanătoare de opresiune, prezinta diversitate in grup, necesita politici de *mainstreaming*, beneficiaza in prezent de actiuni pozitive, etc.

Prin urmare, includerea pe agenda politica a unor masuri de soluzionare a problemelor cu care se confrunta femeile si femeile roma ar conduce la o sigura si accelerata soluzionare a problemelor in general, fie destinate romilor, fie populatiei majoritare in general (femei si barbati).

Mariajele timpurii sunt o disputa intre practica si teoria sistemului legal atat intern cat si international, iar potentialele masuri de soluzionare, de reorganizare legala a practicii de interventie, din partea autoritatilor publice pot conduce la rezolvarea problemelor si a altor grupuri aflate in risc (ex. familii monoparentale, familii unde se manifesta violenta domestica, etc.). In acelasi timp, dezbaterile si reactiile in urma acestora (ex. programele societății civile roma) sprijina redefinirea comuna a ceea ce reprezinta sau nu cultura/traditia romilor.

Prevederile legale interne si internationale, prezentate in cele ce urmeaza, nu incurajeaza si nu admit practica acestor mariaje timpurii, indiferent de natura (culturala) a acestora⁵⁹. „Orice fiinta umana sub varsta de 18 ani”⁶⁰ este considerata copil si se bucura de toate drepturile specifice lui, iar intreaga societate trebuie sa participe la promovarea si respectarea lor. Dupa implinirea varstei legale de 18 ani, conform mentiunilor din *Codul Familiei*⁶¹, se pot incheia casatoriile⁶².

In acest sens, in cazul mariajelor timpurii, institutiile publice cu atributii in aplicarea nediscriminarii si egalitatii de gen si nu numai, trebuie sa se sesizeze si sa actioneze in conformitate cu legislatia, avand in vedere in mod deosebit parteneriatul cu comunitatea de roma si, implicit, cu organizatiile ce promoveaza drepturile minoritatilor nationale si egalitatea de genuri intre femei si barbati.

Din pacate, invocand „traditia”, autoritatile nu intervin concret si eficient in prevenirea sau eliminarea incalcarii drepturilor copiilor, prin savargirea mariajelor timpurii⁶³. Unul din efectele lipsei de reactie institutivă conduce, in cele mai multe cazuri, la lipsa protectiei sociale a tanarului cuplu si la nerecunoasterea protectiei oferita de catre stat familiei.

⁵⁸ Magyari-Vincze, Eniko "Excluderea sociala la intersectia dintre gen, etnicitate si clasa - O privire din perspectiva sanatatii reproducerii la femeile roma", Editura Fundatiei pentru Studii Europene, Cluj, 2006, pag. 75;

⁵⁹ Prin *Rezolutia 1468 cu privire la Casatoriile fortate si casatoriile copiilor*, Adunarea Parlamentara a Consiliului European, in 2005, Tgi arata ingrisorarea faza de violarea drepturilor omului si a drepturilor particulare pe care copilul le are, prin casatoriile fortate si casatoriile copiilor si atrage atentia asupra faptului ca, sub paravanul respectarii culturii si a traditiei, exista autoritati care tolereaza casatoriile fortate, dar si cele ale copiilor, favorizandu-se astfel violarea drepturilor fundamentale a celor implicati;

⁶⁰ *Conventia cu privire la drepturile copilului*, articolul 1;

⁶¹ Legea nr. 4/1953 — *Codul Familiei*, republicata in *Buletinul Oficial* nr. 13 din 18 aprilie 1956, cu modificarile si completarile ulterioare;

⁶² Tnsa daca sunt „motive temeinice, minorul care a implinit varsta de gaisprezece ani se poate casatori in temeiul unui aviz medical, cu inconvinsarea parinilor sai ori, dupa caz, a tutorelui si cu autorizarea directiei generale de asistenta sociala si protectia copilului in a carei raza teritoriala Tgi are domiciliul” - *Codul Familiei*, articolul 4;

⁶³ Aceasta mentiune poate fi gasita si la punctul 3 al *Rezolutiei 1468 cu privire la Casatoriile fortate si casatoriile copiilor*, Adunarea Parlamentara a Consiliului European, adoptata in 2005;

Invocarea "tradiției", fie din partea romilor, fie din partea instituțiilor, în cazul mariajelor copiilor nu este altceva decât o încălcare a drepturilor individuale, în folosul celor colective. Drepturile individuale (dezvoltarea unui trai care să permită cele mai bune condiții fizice, mentale, spirituale, morale și sociale, libertatea de exprimare și de alegere a partenerului sau dezvoltarea educațională și profesională a fiecărui individ) au întâietate în raport cu păstrarea aspectelor tradiționale ale unui grup?

Convenția privind Consimțământul la Casătorie, Vârsta Minimă pentru Casătorie și Înregistrarea Casatoriilor⁶⁴ reafirmă faptul că statele *"trebuie să ia toate măsurile utile în vederea abolirii acestor obiceiuri, legi și practici vechi, asigurând în special întreaga libertate în alegerea sotului, abolind total căsătoria copiilor și practica logodirii fetelor înainte împlinirii vârstei pentru căsătorie, instituind, dacă este cazul, sancțiuni hotărâte și creând un serviciu de stare civilă sau un alt serviciu care să înregistreze toate căsătoriile"*.

Legislația din România nu conține nici o prevedere specifică cu privire la situația fetelor și femeilor rom și, cu atât mai puțin, cu privire la mariajele timpurii. Cu toate acestea, înțelegându-se recunoscând armonizarea prevederilor interne corespunzătoare cerințelor impuse de Uniunea Europeană, considerăm că definiția *discriminării multiple*, din Legea 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați, cu modificările ulterioare, art. 4, alin. h, potrivit căreia *„orice faptă de discriminare bazată pe două sau mai multe criterii de discriminare"* este un important instrument de inițiere a unei abordări coerente cu privire la evaluarea și îmbunătățirea situației femeilor rom.

Conceptul *„discriminării multiple"* a fost introdus prin inițiativa de lobby a unui grup de femei rom (cu sprijinul Centrului pentru Intervenție Socială și Studii - Romani CRISS), din prima jumătate a anului 2006, în paralel cu desfășurarea procesului de modificare și completare a Legii 202/2002.

„O societate bazată pe respectarea legii poate foarte bine să fie una rasistă⁶⁵ și sexista, de aceea, în contextul practicilor mariajelor timpurii în familiile de romi tradiționale, aspectul păstrării tradiției - grupului este necesar să-l regăsim în elaborarea și implementarea de politici și programe speciale, la nivel central și local, menite să ofere cea mai eficientă intervenție. Prevederile legislative interne și internaționale redată mai jos cu privire la căsătorie, relații de familie, dreptul la viața privată și dezvoltare a copilului/tănarului constituie un instrument indispensabil în dezbaterile soluțiilor cu privire la fenomenul mariajelor timpurii din unele comunități de romi (tradiționale) din România.

Aceste mențiuni ne vor susține în analizarea și elaborarea unui cadru de intervenție potrivit în cazul acestor practici (protejând și promovând interesul suprem al copilului), dar vor sprijini și determinarea culturală romă sau nu a fenomenului.

⁶⁴ Deschisă spre semnare conform *Rezoluției 1763 A(XVII)* adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 7 noiembrie 1962 New York. Intrată în vigoare la 9 decembrie 1964, conform dispozițiilor art. 6. România a semnat Convenția la 27.12.1963, ratificând-o la 15.12.1992 prin Legea nr. 116, publicată în *„Monitorul Oficial al României"*, partea I, nr. 330 din 24.12.1992;

⁶⁵ Dimitrina Petrova, *Necunoașterea Rasismului*, 2000, ce poate fi accesat la www.errc.org/cikk.php?cikk=1218;

V.1. Instrumente internaționale

În privința căsătoriei, **Declarația Universală a Drepturilor Omului**⁶⁶, prin articolul 16, prevede faptul că, începând "de la împlinirea vârstei legale, bărbatul și femeia, fără nici o restricție în ce privește rasa, naționalitatea sau religia, au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie" (din punct de vedere legal). Căsătoria „nu poate fi încheiată decât cu consimțământul liber și deplin al viitorilor soți”. Tot conform aceluiași articol (16, alin. C), familia este considerată "elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului".

Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale⁶⁷ prevede, în articolul 2, faptul că statele semnatare garantează ca „drepturile enunțate în el vor fi exercitate fără nici o discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau orice altă împrejurare” și, de asemenea, în articolul 3, angajamentul statelor de a asigura „dreptul egal pe care îl au bărbatul și femeia de a beneficia de toate drepturile economice, sociale și culturale care sunt enumerate în prezentul Pact”.

Prevederile Pactului și statele semnatare ale acestuia, prin articolul 10, recunosc: „o ocrotire și o asistență cât mai largă cu putință trebuie acordată familiei, elementul natural și fundamental al societății, în special pentru întemeierea sa și în rastimpul cât are responsabilitatea întreținerii și educării copiilor care sunt în sarcina sa. Căsătoria trebuie să fie liber consimțită de viitorii soți” (alin.1). De asemenea, alin. 2 al articolului 10 menționează faptul că „o ocrotire specială trebuie acordată mamelor, într-o perioadă de timp rezonabilă, înainte și după nașterea copiilor”.

Aliniatul 3 al articolului 10 recunoaște „măsurile speciale de ocrotire și de asistență trebuie luate în favoarea tuturor copiilor și adolescenților, fără nici o discriminare din motive de filiație sau din alte motive. Copiii și adolescenții trebuie ocrotiți împotriva exploatarei economice și sociale. Folosirea lor la lucrări de natură a le dauna moralității sau sănătății, de a le pune viața în primejdie sau de a dauna dezvoltării lor normale trebuie sancționată prin lege. Statele trebuie, de asemenea, să stabilească limite de vârstă sub care folosirea muncii salariale a copiilor va fi interzisă și sancționată prin lege.”

Statele părți în **Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice**⁶⁸ "se angajează să asigure dreptul egal legal al bărbaților și al femeilor de a se bucura de toate drepturile civile și politice" (articolului 3).

Articolul 5, aliniatul 1 subliniază faptul că „nici o dispoziție din prezentul Pact nu poate fi interpretată ca implicând pentru un stat, o grupare sau un individ vreun drept de a se deda la o activitate sau de a savărsi un act urmărind suprimarea drepturilor și libertăților

⁶⁶ <http://www.un.org/Overview/rights.html>;

⁶⁷ Adoptat și deschis către semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966 prin Rezoluția 2200A (XXI). A intrat în vigoare la 3 ianuarie 1976, conf. dispozițiilor art.27. România a ratificat Pactul la 9 decembrie 1974. Pentru mai multe informații: http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ceschr.htm;

⁶⁸ Adoptat de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 16.12.1966 și intrat în vigoare la 23.03.1976, cf. Art. 49, pentru toate dispozițiile cu excepția celor de la art. 41; și la 28 martie pentru dispozițiile de la art.41. România a ratificat Pactul la 9.12.1974 prin Decretul nr. 212, publicat în „Buletinul Oficial al României”, partea I, nr. 146/20.11.1974.. Pentru mai multe informații a se vedea: http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/a_ccpr.htm;

recunoscute in prezentul pact ori limitari ale lor mai ample decat cele prevazute in pact" gi ca „nu se poate admite nici o restrictie sau derogare de la drepturile fundamentale ale omului recunoscute sau in vigoare in orice stat parte la prezentul pact in aplicarea legilor, conventiilor, regulamentelor sau cutumelor, sub pretextul ca prezentul Pact nu recunoaste aceste drepturi sau le recunoaste intr-o masura mai mica" (articol 5, aliniatul 2).

Familia este definita Tn articolul 23, aliniat 1 ca fiind "elementul natural ji fundamental al societatii ji are drept la ocrotire din partea societatii ji a statului", iar „dreptul de a se casatori si de a intemeia o familie este recunoscut barbatului si femeii, incepand de la varsta nubila". Conform aceluiași articol, aliniat 2. „Nici o casatorie nu va putea fi incheiata fara consimtamantul liber și deplin al viitorilor sop" (aliniat 3) gi prin urmare, așa cum este menționat gi Tn aliniatul 4 a articolului 23, "statele parti la prezentul pact vor lua masurile potrivite pentru a asigura egalitatea in drepturi și raspunderi a soplor in privinta casatoriei, in timpul casatoriei și atunci cand ea se desface"⁶⁹.

Articolul 24 prevede ca "orice copil, fara nici o discriminare intemeiata pe rasa, culoare, sex, limba, religie, origine naponala sau sociala, avere sau najtere, are dreptul din partea familiei sale, a societatii ji a statului la masurile de ocrotire pe care le cere condipa de minor" (aliniatul 1).

Tn articolul 26 al Pactului este exprimat clar faptul ca „toate persoanele sunt egale in fata legii și au, fara discriminare, dreptul la o ocrotire egala din partea legii. In aceasta privinta legea trebuie sa interzica orice discriminare ji sa garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egala ji eficace contra oricarei discriminari, in special de rasa, culoare, sex, limba, religie, opinie politica sau orice alta opinie, origine nationala sau sociala, avere, najtere sau intemeiata pe orice alta imprejurare". Tn acelasi timp, conform articolului 27, „minoritap etnice, religioase sau lingvistice, persoanele apartinand acestor minoritati nu pot fi lipsite de dreptul de a avea, in comun cu ceilalti membri ai grupului lor, propria lor viata culturala, de a profesa ji practica propria lor religie sau de a folosi propria lor limba".

Convenția cu privire la drepturile copilului⁷⁰ definește copilul Tn primul sau articol, ca fiind "orice fiinta umana sub varsta de 18 ani" gi garanteaza drepturile prevazute Tn Convenție⁷¹ "indiferent de rasa, culoare, sex, limba, religie, opinie politica sau alta opinie, de nationalitate, apartenenta etnica sau originea sociala, de situatia materiala, incapacitatea fizica, de statutul la najtere sau de statutul dobandit al copilului ori al parintilor sau al reprezentantilor legali ai acestuia"(articolul 2).

⁶⁹ Tn alte instrumente de protecție a drepturilor omului familia este definita ca fiind elementul natural ji fundamental al societatii; ea trebuie sa fie protejata de societate ji de stat. Dreptul la casatorie ji la intemeierea unei familii este recunoscut barbatului ji femeii, daca au varsta legala ceruta pentru casatorie ji indeplinesc conditiile impuse de legea nationala in materie, in masura in care aceste conditii nu sunt contrare principiului nediscriminarii (Convenția Americana a Drepturilor Omului) sau elementul natural de baza a societatii, ce trebuie protejata de stat, care este obligat sa vegheze la sanatatea sa fizica ji morala (Cartea Africana a Drepturilor Omului ji Popoarelor).

Interesanta este obligajia statului, potrivit Cartei Africane, cu privire la asistarea familiei Tn „misiunea sa de pastratoare a moralei ji a valorilor traditionale recunoscute de comunitate", Tn combinatie cu obligajia statului „sa elimine orice discriminare privitoare la femeie ji sa asigure protectia drepturilor femeii ji a copilului, astfel cum acestea sunt prevazute in declaratiile ji conventiile internationale" (pentru detalii: BTrsan, Corneliu, Convenția europeana a drepturilor omului. Comentarii pe articole.Vol I.Drepturi și libertati, Editura C.H. Beck, Bucurejti, 2005, pg. 848);

⁷⁰ Adoptata de Adunarea Generala a Organizajiei Najiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 gi intrata Tn vigoare la 02.09.1990. Convenția a fost ratificata de Romania prin Legea 109/18.09.1990 (publicata Tn Monitorul Oficial 199/28.09.1990);

⁷¹ <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/k2crc.htm>;

Având în vedere prevederile convenției cu privire la drepturile copilului, statul trebuie să ia "toate măsurile de protecție a copilului împotriva oricărei forme de discriminare sau de sancționare pe considerente ținând de situația juridică, activitățile, opiniile declarate sau convingerile părinților, ale reprezentanților săi legali sau ale membrilor familiei sale" (articolul 2) și "să asigure copilului protecția și îngrijirea necesare în vederea asigurării bunăstării sale, ținând seama de drepturile și obligațiile părinților săi, ale reprezentanților săi legali sau ale altor persoane cărora acesta le-a fost încredințat în mod legal și în acest scop vor lua toate măsurile legislative și administrative corespunzătoare". (articolul 3)

Ca semnatar al acestei convenții, statul român are responsabilitatea de a se asigura "ca instituțiile, serviciile și azezămintele care răspund de protecția și îngrijirea copiilor să respecte standardele stabilite de autoritățile competente, în special cele referitoare la securitate și sănătate, la numărul și calificarea personalului din aceste instituții, precum și la asigurarea unei supravegheri competente". (articolul 3)

Pentru a garanta "dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește" pe copil/tănar, "ținându-se seama de vârsta sa și de gradul sau de maturitate", conform mențiunilor articolului 12 din convenție, "părintii sau tutorele legal are datoria de a se asigura că deciziile cu privire la viața socială, economică sau culturală a copilului sunt conform dorințelor acestuia".

Conform articolului 13, "copilul are dreptul la libertatea de exprimare" și respectiv al articolului 14, are dreptul "la libertatea de gândire, de conștiință și religie" și "libertatea de a-și manifesta propriile convingeri religioase sau alte convingeri". Prin urmare, statul trebuie să asigure prin "toate măsurile legislative, administrative și de orice altă natură necesare în vederea punerii în aplicare a drepturilor" (articolul 4) și de respectare a drepturilor și obligațiilor părinților sau a reprezentantului legal.

Pentru copiii, tinerele și tinerii din România, statul trebuie să le asigure protecție pentru a nu fi "supuși unei imixțiuni arbitrare sau ilegale în viața sa privată, în familia sa" (conform articolului 16)²⁷, prin măsuri administrative la nivel local și programe specifice de întâmpinare a acestor situații.

Sunt necesare măsuri "legislative, administrative, sociale și educative corespunzătoare, în vederea protejării copilului împotriva oricăror forme de violență, vătămare sau abuz, fizic sau mental, de abandon sau neglijență, de rele tratamente sau de exploatare, inclusiv abuz sexual, în timpul cât se află în îngrijirea părinților sau a unuia dintre ei, a reprezentantului ori reprezentanților legali sau a oricărei persoane careia i-a fost încredințat", așa cum este menționat și în articolul 19 al convenției.

Conform aceluiași articol, "aceste măsuri de protecție vor cuprinde, după caz, proceduri eficiente pentru stabilirea de programe sociale care să asigure sprijinul necesar copilului și celor cărora le-a fost încredințat, precum și pentru instituirea altor forme de prevenire și pentru identificarea, denunțarea, acțiunea în instanță, anchetarea, tratarea și urmărirea cazurilor de rele tratamente aplicate copilului, descrise mai sus, și, dacă este necesar, a procedurilor de implicare judiciară".

²⁷ Mențiune ce poate fi regăsită și în Declarația Universală a Drepturilor Omului, articolul 12. Pentru mai multe, a se vedea <http://www.un.org/Overview/rights.html>;

Articolul 27 al Convenției cu privire la Drepturile Copilului⁷³ recunoaște dreptul "oricarui copil de a beneficia de un nivel de trai care să permită dezvoltarea sa fizică, mentală, spirituală, morală și socială" și menționează "responsabilitatea părinților și oricărei alte persoane de a asigura, în limita posibilităților și a mijloacelor lor financiare, condițiile de viață necesare în vederea dezvoltării copilului". Având în vedere acest articol, precum și alte mențiuni ale convenției, statul trebuie să adopte "măsurile corespunzătoare, ținând seama de condițiile naționale, pentru a ajuta părinții și alte persoane care au în grijă un copil, să valorifice acest drept și vor oferi, în caz de nevoie, asistență materială și programe de sprijin".

Este asigurat copilului prin mențiunile articolului 32 al convenției, dreptul "de a fi protejat împotriva exploatarei economice și de a nu fi constrâns la vreo muncă ce comportă vreun risc potențial sau care este susceptibilă să îi compromită educația ori să îi dauneze sănătății sau dezvoltării sale fizice, mentale, spirituale, morale ori sociale".

De către părinți sau tutore legal, sau de către orice altă persoană, trebuie respectat dreptul "copilului la educație și, în vederea asigurării exercitării acestui drept în mod progresiv și pe baza egalității de șanse", (articolul 28 al Convenției) și protejat "copilul contra oricărei forme de exploatare dăunătoare oricărui aspect al bunăstării sale" (articolul 36 al convenției).

Ca soluție pentru respectarea și promovarea drepturilor copilului în statele ce au ratificat Convenția cu privire la Drepturile Copilului, articolul 42 prevede "să facă larg cunoscute atât adulților, cât și copiilor principiile și dispozițiile prezentei convenții, prin mijloace active și adecvate".

Convenția privind Consimțământul la Casătorie, Varsta Minima pentru Casătorie și Înregistrarea CasatoriilorTM are la bază considerentele *Declarației Universale a Drepturilor Omului* enunțate mai sus și amintite, în acelasi timp, faptul că „Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a declarat că anumite obiceiuri, legi și practici vechi referitoare la căsătorie sunt incompatibile cu principiile enunțate în Cartea Națiunilor Unite și cu Declarația Universală a Drepturilor Omului⁷⁴”.

În cadrul acestei Convenții se reafirmă faptul că statele "trebuie să ia toate măsurile utile în vederea abolirii acestor obiceiuri, legi și practici vechi, asigurând în special întreaga libertate în alegerea sotului abolind total căsătoria copiilor și practica logodirii fetelor înainte de împlinirea vârstei pentru căsătorie, instituind, dacă este cazul, sancțiuni hotărâte și creând un serviciu de stare civilă sau un alt serviciu care să înregistreze toate căsătoriile". Această mențiune a Convenției arată fără nici o interpretare faptul că statul trebuie să se implice prin măsuri urgente și specifice de prevenire și eliminare a căsătoriilor timpurii.

Pentru încheierea unei căsătorii legale, conform articolului 1 al convenției, este nevoie în mod legal de „*liberul și deplinul consimțământ al celor două părți, acest consimțământ trebuind să fie exprimat de ele direct*”⁷⁵. Persoanele care nu au vârsta minimă prevăzută de

⁷³ Pentru mai multe informații se vede la: <http://www.unhcr.ch/html/menu3/b/k2crc.htm>;

⁷⁴ Deschisă spre semnare conform Rezoluției 1763 A(XVII) adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 7 noiembrie 1962 New York. Intrată în vigoare la 9 decembrie 1964, conform dispozițiilor art. 6. România a semnat Convenția la 27.12.1963, ratificând-o la 15.12.1992 prin Legea nr. 116, publicată în „Monitorul Oficial al României”, partea I, nr. 330 din 24.12.1992;

⁷⁵ <http://www.unhcr.ch/html/menu3/b/63.htm>;

⁷⁶ Un „acord” din partea unor copii cu vârsta de până în 14 ani, în a-și încheia căsătoria - implicând relații sexuale și angajament familial - este cu greu explicat, fără intervenția și presiunea familiei, și respectiv a comunității. Studii recente

legea națională nu pot contracta legal căsătoria, „cu excepția unei dispense de vârstă acordată de autoritatea competentă pentru motive grave și în interesul viitorilor soți” (conform articolului 2). Din acest motiv, cele mai multe dintre căsătoriile încheiate de tinerele familii de romi nu au bază legală.

Prin urmare, considerăm că „libertatea de căsătorie, alegerea independentă și respingerea căsătoriilor timpurii sunt esențiale, și orice fapt ce compromite aceste principii trebuie respins”⁷⁷.

Convenția cu privire la Eliminarea tuturor formelor de Discriminare împotriva Femeii* condamnă discriminarea față de femei sub toate formele sale și, conform articolului 2, alin.6, prevede că statele semnatare să „ia toate măsurile corespunzătoare, inclusiv prin dispoziții legislative, pentru modificarea sau abrogarea oricărei legi, dispoziții, cutume sau practici care constituie o discriminare față de femei”.

Discriminarea împotriva femeii este definită în articolul 1 al convenției ca fiind „orice distincție, excludere sau restricție realizată pe baza de sex și care are ca efect sau scop să compromită sau să anihileze recunoașterea, beneficiul sau exercitarea de către femei, indiferent de starea lor matrimonială, pe baza egalității de șanse între bărbați și femei, a drepturilor omului și libertăților fundamentale în domeniul politic, economic, social, cultural, civic sau orice alt domeniu”.

Articolul 10 al convenției presupune că statele să asigure femeii „drepturi egale cu cele ale bărbatului în ceea ce privește educația și, în special, pentru a asigura pe baza egalității bărbatului cu femeia prin: „aceleași condiții de orientare profesională, de acces la studii și la obținerea de diplome în instituțiile de învățământ de toate categoriile, în zone rurale ca și în zone urbane, această egalitate trebuind să fie asigurată în învățământul preșcolar, general, tehnic, profesional și învățământul tehnic superior ca și în cadrul oricărui alt mijloc de formare profesională” (alin.1); reducerea procentului femeilor care își abandonează studiile și organizarea de programe pentru tinerele fete și pentru femeile care părăsesc școala înainte de terminarea ei (alin. 6); accesul la informațiile specifice de ordin educativ, care au drept scop asigurarea sănătății și bunăstării familiilor, inclusiv la informații și sfaturile referitoare la planificarea familială (alin. 8).

Convenția de față, prin articolul 16, alin.1, reconfirmă drepturile atât ale bărbatului, cât și ale femeii, cu privire la dreptul: „de a încheia o căsătorie” (punctul 1); „de a-și alege în mod liber sotul și de a nu încheia o căsătorie decât prin consimțământul sau liber și deplin” (punctul 2). De asemenea, sunt prevăzute „aceleași drepturi și aceleași responsabilități atât în timpul căsătoriei, cât și la desfacerea ei” (punctul 3) și „aceleași drepturi de a decide în mod liber și în deplină cunoștință de cauză asupra numărului și planificării nașterilor și de a avea acces la

confirmă faptul că tinerii din România au primul contact sexual la o vârstă cât mai timpurie, însă acest lucru nu impune angajament familial, așa cum este în cazul familiilor de romi și mai ales a fetelor romi (mai puțin de cele mai multe ori în cazul băieților atunci când vine vorba de școală, viața socială, profesie, etc.);

⁷⁷ Directorate General on Human Rights, *Forced marriages in Council of Europe member states. A comparative study of legislation and political initiatives*, Prepared by Ms. Edwige Rude-Antoine, Strasbourg, 2005.
[http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Equality/PDF/CDEG\(2005\)1_E.pdf](http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Equality/PDF/CDEG(2005)1_E.pdf);

⁷⁸ Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor a fost adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 18 decembrie 1979. Ea a fost ratificată de România la 7 ianuarie 1982. Pentru mai multe informații: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm>;

informatii, la educatie ji la mijloacele necesare pentru exercitarea acestor drepturi" (punctul 5).

"Logodnele și casatoriile copiilor", conform articolului 16, alin. 2, "nu vor avea efecte juridice ji vor fi luate toate masurile necesare, inclusiv pe plan legislativ, de a se fixa o varsta minima pentru casatorie ji a face obligatorie inregistrarea casatoriilor intr-un registru oficial".

Tn acest sens, statele parti se angajeaza sa adopte toate masurile necesare la nivel national pentru asigurarea exercitarii depline a drepturilor recunoscute prin prezenta conventie - articolul 24.

Declaratia de la Beijing și Platforma de Actiune⁷⁹, considera casatoriile copiilor ca fiind o practica periculoasa, discriminatorie in accesarea procesului educational, in special pentru fete (art 39 si 71) ji sunt recomandate masuri cat mai specifice pentru o mai buna protectie a fetelor.

Atitudinile ji practicile cu privire la casatoriile ji sarcinile timpurii conduc la abandon jcolar ji o pregatire educationala scazuta a fetelor in comparatie cu cea a baietilor, din cauza de cele mai multe ori atitudinii patriarhale, indatoriiilor casnice ale fetelor de dupa casatorie, etc.(a se vedea punctul 259 al declarajiei)

Casatoriile timpurii continua sa fie un impediment pentru imbunatatirea statutului educational, economic ji social al femeilor din toate partile lumii. Tn general, casatoriile ji maternitatea timpurie pot, de cele mai multe ori, sa limiteze oportunitatile de formare educationala ji angajare ji pot avea un impact pe termen lung pentru calitatea vietii lor ji a copiilor lor, cum este prevazut gi la punctul 268 al Platformei de Actiune.

Pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare a fetelor, conform pct. 274, alin. e, este necesar ca guvernele semnatare "sa prevada ji sa aplice legislatia care sa asigure in momentul incheierii casatoriei consimtamentul liber și deplin a viitorilor sop; suplimentar trebuie prevazuta ji aplicata legislatia cu privire la varsta minima pentru casatorie".

Pentru eliminarea atitudinilor gi practicilor culturale negative Tmpotriva fetelor, guvernele gi organizajiile neguvernamentale, conform punctului 277, trebuie "sa dezvolte politici ji programe, sa dea prioritate programelor educationale formale ji informale ce sprijina ji permit fetelor a acumula cunojtinte, de a-ji dezvolta incredere in sine ji de a avea responsabilitate pentru propriile vieti; a acorda atentie speciala programelor de educare a femeilor ji barbatilor, in special a parintilor, cu privire la importanta bunastarii ji sanatatii psihologice ji mentale a fetelor, incluzand eliminarea ji discriminarea impotriva fetelor in alimentatie, casatorii timpurii, violenta impotriva fetelor, mutilare genitola, prostitutia copiilor, abuz sexual, viol ji incest".

⁷⁹ Declarajia gi Platforma de Actiune au fost adoptate de catre a Patra Conferinta Mondiala a Femeilor, pe 16 septembrie 1995. Pentru mai multe informajii: <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/index.html>;

CONSILIUL EUROPEI

Convenția pentru Apararea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale⁸⁰ amendată de Protocolul nr. 11 și însoțită de Protocolul adițional și de Protocoloalele nr. 1, 4, 6, 7, 12 și 13 prevede în articolul 8 dreptul la respectarea vieții private și de familie cu mențiunea că "orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului sau și a corespondentei sale" (aliniați 1) și că "nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora" (aliniați 2)⁸¹.

În acest sens, se recunoaște dreptul autorităților naționale de a incrimina anumite fapte ce tin de viața privată, cum ar fi, spre exemplu, exploatarea unor persoane vulnerabile din cauza vârstei sau a stării lor fizice și psihice⁸².

În articolul 10 privind libertatea de exprimare, aliniat 1, este prevăzut faptul că "orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere".

Dreptul la căsătorie, conform articolului 12, este prevăzut "începând cu vârsta stabilită prin lege" când "barbatul și femeia au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie conform legislației naționale ce reglementează exercitarea acestui drept".

"Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație", conform articolul 14 privind interzicerea discriminării.

Pentru a evita orice neînțelegere a convenției, articolul 17 privind interzicerea abuzului de drept⁸³ prevede faptul că "nici o dispoziție din prezenta convenție nu poate fi interpretată ca implicând, pentru un stat, un grup, sau un individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau a libertăților recunoscute de prezenta convenție sau de a aduce limitări mai ample acestor drepturi și libertăți decât acelea prevăzute de aceasta convenție".

Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale⁸⁴ convine părților semnatare să „garanteze fiecărei persoane aparținând unei minorități naționale dreptul la egalitate în fața legii și la egală protecție a legii. În aceasta privință, orice discriminare bazată pe apartenență

⁸⁰ A fost adoptat la Roma în 4 noiembrie 1950 și a intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. România a ratificat convenția prin Legea nr. 30 / 18 mai 1994, publicată în "Monitorul Oficial" nr. 135/31 mai 1994. Pentru mai multe informații a se vedea: <http://www.echr.coe.int/nr/rdonlyres/d5cc24a7-dc13-4318-b457-5c9014916d7a/0/englishandfrench.pdf>;

⁸¹ Din păcate, enunțul articolului 8 nu este clar și în cazul în care fața „promisă” de către părinții săi spre căsătorie se muta în casa familiei viitorului soț;

⁸² BTrsan, Corneliu, op. cit., 595;

⁸³ Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, încheiată la Strasbourg la 1 februarie 1995, a fost ratificată de România prin Legea 33/1990, publicată în Monitorul oficial nr. 82/4 mai 1995;

la o minoritate nationala este interzisa", conform articolului 4, paragraf 1, gi, de asemenea, sa adopte „masuri adecvate pentru a promova, in toate domeniile vietii economice, sociale, politice ji culturale, egalitatea deplina ji efectiva intre persoanele apartinand unei minoritati nationale ji cele apartinand majoritatii. Ele vor tine seama in mod corespunzator, in aceasta privinta, de conditiile specifice in care se afla persoanele apartinand minoritatilor nationale" (paragraf 2). „Masurile adoptate in conformitate cu paragraful 2 nu vor fi considerate acte de discriminare" (paragraf 3).

Statul roman, ca semnatar al convenjiei cadru, conform articolului 9 recunoagte „faptul ca dreptul la libertatea de expresie a fiecarei persoane apartinand unei minoritati nationale include libertatea de opinie ji libertatea de a primi ji a comunica informatii sau idei in limba minoritara, fara ingerinte ale autoritatilor publice si independent de frontiere. Parple vor veghea ca, in cadrul sistemelor lor legislative, persoanele apartinand unei minoritati nationale sa nu fie discriminate in accesul la mijloacele de informare".

Articolul 20 din prezenta convenjie prevede ca „in exercitarea drepturilor ji libertatilor decurgand din principiile inscrite in prezenta conventie-cadru, orice persoana apartinand unei minoritati nationale va respecta legislatia nationala ji drepturile celorlalti, in special ale persoanelor apartinand majoritatii sau altor minoritati nationale".

Tn continuare, articolul 21 menjioneaza faptul ca „nici o dispozitie din prezenta conventie-cadru nu va fi interpretata ca implicand vreun drept de a intreprinde vreo activitate ori vreun act contrar principiilor fundamentale ale dreptului international, in special celor ale egalitatii suverane, integritatii teritoriale ji independentei politice a statelor", iar articolul 22 prevede ca „nici o dispozitie din prezenta conventie-cadru nu va fi interpretata ca limitand sau aducand atingere drepturilor omului ji libertatilor fundamentale care pot fi recunoscute in conformitate cu legile oricarei parti contractante sau cu orice alta conventie la care respectiva parte contractanta este parte".

Este important de adaugat faptul ca Adunarea Parlamentara a Consiliului Europei a adoptat Tn 2005 **Rezolutia 1468 cu privire la mariajele forfate si mariajele copiilor**". Prin acest document, institujia amintita Tgi arata Tngrijorarea faja de violarea drepturilor omului gi a drepturilor particulare pe care copilul le are, prin mariajele forjate gi mariajele copiilor. *Prin mariajul copiilor*, adunarea parlamentara Tnjelege uniunea a doua persoane, unde, cel pujin una dintre acestea are varsta sub18 ani. (7)

Rezolutia adunarii parlamentare atrage atenjia asupra faptului ca, *sub paravanul respectarii culturii si traditiei*, exista autoritati care tolereaza mariajele fortate, dar ji cele ale copiilor, favorizandu-se astfel violarea drepturilor fundamentale ale celor implicati (3). Problema afecteaza in primul rand fetele ji tinerele femei, iar efectele mariajului sunt drastice pentru copiii casatoriti. Copiilor le este afectata bunastarea psihologica ji intampina, de cele mai multe ori, obstacole in frecventarea jcolii, prin urmare, se pot produce prejudicii in dezvoltarea intelectuala ji sociala a acestora.

<http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/TA05/ERES1468.htm>;

V.2. LEGISLAȚIE INTERNĂ

Drepturile și libertățile fundamentale prevăzute în Titlul II din **Constituția României**, revizuită, fac referire, printre altele, la dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică, familie, respectiv la exercitarea drepturilor și libertăților.

Art. 22 alin. 1 din legea fundamentală prevede faptul că: *"Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate"*. Deși cele trei drepturi fundamentale sunt într-o legătură indisolubilă, acestea nu pot fi confundabile din punct de vedere juridic.

Cu privire la dreptul la integritate psihică, acesta este ocrotit și considerat ca valoare constituțională, omul fiind conceput, sub aspect juridic, ca un complex de elemente în care fizicul și psihicul nu pot fi despărțite⁸⁵. Drepturile prevăzute în *art. 22 al. 1 din Constituție*⁸⁶ sunt ocrotite atât de autoritățile publice cât și de ceilalți cetățeni, adică de toate subiectele de drept⁸⁷.

Cu privire la familie, *art. 48* prevede la alin. 1 faptul că *"Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor"*. Dreptul la căsătorie și la întemeierea unei familii reprezintă un drept fundamental mai rar reglementat în constituție, deși constituie unul dintre drepturile elementare ale ființei umane. Acest drept revenind barbatului și femeii începând de la vârsta nubilă⁸⁸. În nici una din prevederile legislative interne nu au fost identificate măsuri de ocrotire a tinerului cuplu (de până la 16-18 ani) format în urma unei căsătorii timpurii⁸⁹.

"Exercitarea drepturilor și libertăților" este reglementată în conținutul *art. 57* din constituție astfel: *"Cetățenii români, cetățenii străini și apatrizii trebuie să-și exercite drepturile și libertățile constituționale cu bună credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți"*. Dacă în ceea ce privește garantarea drepturilor cetățenilor față de posibilele abuzuri ale autorităților publice, Constituția României și înțreg sistemul normativ prevăd numeroase mecanisme de protecție, în ceea ce privește protecția drepturilor față de posibilele abuzuri comise de alte subiecte individuale de drept, singura formă de garantare o reprezintă tocmai comportamentul acestor subiecte individuale, ce trebuie să se conformeze regulilor prevăzute de *art. 57* din constituție⁹⁰.

Codul Penal al României prevede în conținutul Titlului II, capitolul III *"Infrațiunile privitoare la viața sexuală"*, respectiv violul, actul sexual cu un minor, seducția, perversiunea sexuală, corupția sexuală, incestul și harjuirea sexuală.

⁸⁵ Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ion Muraru, Elena Simina Tanasescu, *Constituția României revizuită, comentarii și explicații*, Editura All Beck, București, 2004, pag. 35 - 37;

⁸⁶ Dreptul la viață, la integritate fizică, la integritate psihică, dreptul de a nu fi supus torturii și nici unui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant, dreptul de a nu fi supus pedepsei cu moartea;

⁸⁷ Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, s.a., op. cit., pag. 38;

⁸⁸ Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ion Muraru, Elena Simina Tanasescu, op. cit., pag. 99 și urm.;

⁸⁹ Familia tânără formată, fără forme legale (în concubinaj), nu beneficiază de nici o măsură de protecție din partea statului român, nici măcar din prisma faptului că sunt persoane minore și au nevoie de un sprijin suplimentar. Persoanele din aceste familii, prezintă încă de la început un dezechilibru pentru că nu le este recunoscută relația și, prin urmare, nu pot participa la activități legale aducătoare de venit, nu poate beneficia de toate drepturile (și obligațiile) presupuse în cazul unei familii (ajutoare financiare, consiliere), etc;

⁹⁰ Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ion Muraru, Elena Simina Tanasescu, op. cit., pag. 114;

Potrivit art. 197 alin. 1, constituie infracțiunea de **viol** "Actul sexual de orice natura, cu o persoana ..., prin constrângerea acesteia sau profitând de imposibilitatea ei de a se apăra ori de a-și exprima voința..."⁹¹. Fapta este mai gravă atunci când "s-a cauzat victimei o vătămare gravă a integrității corporale sau sănătății"⁹², sau când "victima nu a împlinit vârsta de 15 ani"⁹³.

Infracțiunea de "act sexual cu un minor" este prevăzută în conținutul art. 198 Cod Penal Român care dispune la alin. 1 "Actul sexual, de orice natura, cu o persoană...care nu a împlinit vârsta de 15 ani, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi".

La alineatul 1 al articolului 199 din codul penal este incriminată infracțiunea de "seducție", respectiv: "Fapta aceleia care, prin promisiuni de căsătorie, determină o persoană de sex feminin mai mică de 18 ani de a avea cu el raport sexual, se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani".

Potrivit articolului 247, „îngradirea de către funcționarii publici a folosinței sau a exercitiului drepturilor vreunui cetățean ori crearea, pentru acesta, a unor situații de inferioritate pe temei de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie, apartenență politică, convingeri, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani."

În Titlul IX⁹⁴, capitolul I, referitor la "Infracțiuni contra familiei" din codul penal, este reglementată infracțiunea de "Rele tratamente aplicate minorului". Astfel, potrivit articolului 306⁹⁵, prin rele tratamente aplicate minorului se înțelege: "Punerea în primejdie gravă, prin măsuri sau tratamente de orice fel, a dezvoltării fizice, intelectuale sau morale a minorului, de către părinți sau de către orice persoană careia minorul i-a fost încredințat spre creștere și educare...". Pedepșa pentru săvârșirea acestei infracțiuni o constituie închisoarea de la 3 la 15 ani și interzicerea unor drepturi.

Codul Familiei⁹⁶ stipulează egalitatea de șanse între femei și bărbați (Art.1, 25), libertatea de a-și alege partenerul sau de a avea drepturi egale asupra copilului. Drepturile și obligațiile prevăzute de Codul Familiei sunt oferite „numai de căsătoria încheiată în fața delegatului de stare civilă" (articolul 3).

Probabil una din cele mai importante prevederi ale Codului Familiei le regăsim la articolul 4, cu privire la vârsta minimă de căsătorie. Acesta menționează faptul că vârsta minimă de căsătorie este de 18 ani, însă dacă sunt „motive temeinice, minorul care a împlinit vârsta de paisprezece ani se poate căsători în temeiul unui aviz medical, cu încuviințarea părinților săi ori, după caz, a tutorelui și cu autorizarea direcției generale de asistență socială și protecția

⁹¹ Pedepșa prevăzută pentru infracțiunea de viol în sensul definit de art. 197 alin 1 Cod Penal este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi;

⁹² Art. 197 alin. 2 lit. c; pedepșa prevăzută în acest caz este închisoarea de la 5 la 18 ani și interzicerea unor drepturi;

⁹³ Art. 197 alin. 3; pedepșa prevăzută în acest caz este închisoarea de la 10 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi;

⁹⁴ Titlul IX din Codul penal se referă la "Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială";

⁹⁵ Art. 306 a fost modificat prin Ordonanța de Urgență a Guvernului, nr. 143/2002;

⁹⁶ Legea nr. 4/1953 — Codul Familiei, republicată în Monitorul Oficial nr. 13 din 18 aprilie 1956, cu modificările și completările ulterioare. (Legea nr. 288/2007 pentru modificarea și completarea Legii nr. 4/1953 - Codul familiei publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 749 din 05/11/2007. Actul a intrat în vigoare la data de 08 noiembrie 2007);

copilului in a carei raza teritoriala iji are domiciliul". Tn acelagi timp, aga cum prevede articolul 20, „casatoria incheiata impotriva dispozitiilor privitoare la varsta legala nu va fi declarata nula daca, intre timp, acela dintre sotii care nu avea varsta ceruta pentru casatorie a implinit-o ori daca sotia a dat nastere unui copil sau a ramas insarcinata”.

De asemenea, este oprita casatoria „intre rudele in linie dreapta, precum ji intre cele in linie colaterala pana la al patrulea grad inclusiv”, conform articolului 6.

„Barbatul și femeia au drepturi și obligapi egale in casatorie” (articolul 25). Cu toate ca nu sunt descrise explicit drepturile gi obligapiile Tntre soji, avand Tn vedere funcjiile casatoriei (de coabitare, fidelitate gi sprijin moral gi financiar⁷⁷), se Tnjelege ca acestea implica „datoria” sojilor de a avea relapi intime, bazate pe o afecjiune reciproca.

Codul Familiei prevede, legat de drepturile gi obligapiile ambilor parinji (ce locuiesc Tmpreuna) faja de copii minori, faptul ca “copilul minor locuiește la parintii sai” (articolul 100). Parinji copilului minor (care nu a Tmplinit varsta de 18 ani), conform articolului 101, “sunt datori sa ingrijeasca de copil. Ei sunt obligati sa creasca copilul, ingrijind de sanatatea ji dezvoltarea fizica, de educarea, invatatura ji pregatirea profesionala a acestuia, potrivit cu insujirile lui”.

Articolul 108 prevede faptul ca “autoritatea tutelara este obligata sa exercite un control efectiv ji comun asupra felului in care parintii isi indeplinesc indatoririle privitoare la persoana ji bunurile copilului”, iar “daca sanatatea sau dezvoltarea fizica a copilului este primejduita prin felul de exercitare a drepturilor parinteji, prin purtarea abuziva sau prin neglijenta grava in indeplinirea indatoririlor parinteji, ori daca educarea, invatatura sau pregatirea profesionala a copilului nu se face in spirit de devotament fata de Romania, instanta judecatoreasca, la cererea autoritatii tutelare, va pronunta decaderea parintelui din drepturile parinteji” - a se vedea articolul 109 al Codului Familiei.

Legea 272/2004 privind protectia și promovarea copilului⁷⁸ descrie principiul interesului superior al copilului, la articolul 2, alin. 2, ca fiind “impus inclusiv in legatura cu drepturile ji obligatiile ce revin parintilor copilului, altor reprezentanti legali ai sai, precum ji oricaror persoane carora acesta le-a fost plasat in mod legal”. Totodata, “principiul interesului superior al copilului va prevala in toate demersurile ji deciziile care privesc copiii, intreprinse de autoritatile publice ji de organismele private autorizate, precum ji in cauzele solutionate de instantele judecatoreji”, conform articolul 2, alin. 3. Autoritajile publice gi organismele private autorizate au obligajia “sa implice familia in toate deciziile, actiunile ji masurile privitoare la copil ji sa sprijine ingrijirea, creșterea ji formarea, dezvoltarea ji educarea acestuia in cadrul familiei” (articolul 2, alin 4.).

Pentru a elimina orice interpretare, articolul 4 al legii definește copilul ca fiind orice “persoana care nu a implinit varsta de 18 ani ji nu a dobandit capacitatea deplina de exercitiu, in conditiile legii” (alin. a)⁷⁹, iar prin familie extinsa se Tnjelege “copilul, parintii ji rudele acestuia pana la gradul IV inclusiv” (alin. c) gi respectiv familie substitutiva (alin. d),

⁷⁷ www.avoconsult.ro/casatoria-conditiile-incheiere-desfacere-nulitate-a-casatoriei-civila-religioasa-obliga;

⁷⁸ Legea nr. 272 din 21/06/2004, Publicata Tn Monitorul Oficial, Partea I nr. 557 din 23/06/2004;

⁷⁹ Tnsa Legea nr. 4/1953 — Codul Familiei prevede ca: daca sunt „motive temeinice, minorul care a Tmplinit varsta de gaisprezece ani se poate casatori Tn temeiul unui aviz medical, cu Tncuviinjarea parinilor sai ori, dupa caz, a tutorelui gi cu autorizarea direcției generale de asistenja sociala gi protectia copilului Tn a carei raza teritoriala Tgi are domiciliul”. Tn acelagi timp, aga cum prevede articolul 20, „casatoria Tncheiata Tmpotriva dispozijiilor privitoare la varsta legala nu va fi declarata nula daca, Tntre timp, acela dintre soji care nu avea varsta ceruta pentru casatorie a Tmplinit-o ori daca sojia a dat nastere unui copil sau a ramas Tnsarcinata”;

"persoanele, altele decat cele care apartin familiei extinse, care, in conditiile legii, asigura crejterea ji ingrijirea copilului".

Articolul 5 (alin. 2) al Legii 272/2004 prevede faptul ca *"raspunderea pentru crejterea ji asigurarea dezvoltarii copilului revine in primul rand parintilor, acejtia avand obligatia de a-ji exercita drepturile ji de a-ji indeplini obligatiile fata de copil tinand seama cu prioritate de interesul superior al acestuia".* Tn protecjia gi promovarea copilului va fi respectata egalitatea de ganse gi nediscriminarea (articolul 6, alin. b), prin care se Tnjelege nediscriminarea indiferent de apartenenja etnica sau de gen.

Copiiilor le sunt asigurate drepturile *"fara nici o discriminare, indiferent de rasa, culoare, sex, limba, religie, opinie politica sau alta opinie, de nationalitate, apartenenta etnica sau origine sociala, de situatia materiala, de gradul ji tipul unei deficiente, de statutul la najtere sau de statutul dobandit, de dificultatile de formare ji dezvoltare sau de alt gen ale copilului, ale parintilor ori ale altor reprezentanti legali sau de orice alta distinctie",* conform articolului 7.

Dreptul la libertatea de exprimare este garantat oricarei persoane, indiferent de varsta acesteia. *"Copilul are dreptul la libertate de exprimare",* conform articolul 23, gi acest drept trebuie promovat gi asigurat Tn mod deosebit de catre parinjii sai sau tutorele legal prin oferirea de *"informatii, explicatii ji sfaturi, in functie de varsta ji de gradul de intelegere al acestora, precum ji de a le permite sa-ji exprime punctul de vedere, ideile ji opiniile".* Articolul 24 prevede faptul ca copilul este, *"capabil de discernamant"* gi are *"dreptul de a-ji exprima liber opinia asupra oricarei probleme care il privejte",* iar *"dreptul de a fi ascultat confera copilului posibilitatea de a cere ji de a primi orice informatie pertinenta, de a fi consultat, de a-ji exprima opinia ji de a fi informat asupra consecintelor pe care le poate avea opinia sa, daca este respectata, precum ji asupra consecintelor oricarei decizii care il privejte"*¹⁰⁰.

Tn acelagi timp, Tn conformitate cu articolul 27, *copilul apartinand unei minoritati nationale, etnice, religioase sau lingvistice are dreptul la viata culturala proprie, la declararea apartenentei sale etnice, religioase, la practicarea propriei sale religii, precum ji dreptul de a folosi limba proprie in comun cu alti membri ai comunitatii din care face parte, avand in vedere interesul suprem al copilului.*

Articolul 30 asigura dreptul copilului de a crejte alaturi de parintii sai, care au obligatia sa asigure copilului, de o maniera corespunzatoare capacitatilor in continua dezvoltare ale copilului, orientarea ji sfaturile necesare exercitarii corespunzatoare a drepturilor prevazute in prezenta lege. Copilului ii este recunoscut dreptul de a fi crescut in conditii care sa permita dezvoltarea sa fizica, mentala, spirituala, morala ji sociala, iar parintii au obligatia sa supravegheze copilul, sa coopereze cu copilul ji sa ii respecte viata intima, privata ji demnitatea. De asemenea, parintii vor informa copilul despre toate actele ji faptele care l-ar putea afecta ji sa ia in considerare opinia acestuia ji vor lua toate masurile necesare pentru realizarea drepturilor copilului lor (articolul 32).

Copilul are dreptul de a beneficia de un nivel de trai care sa permita dezvoltarea sa fizica, mentala, spirituala, morala ji sociala ji acesta responsabilitate revine in primul rand parintilor sau, dupa caz, altor reprezentanti legali (articolul 44). Copilul are dreptul de a primi o educatie care sa ii permita dezvoltarea, in conditii nediscriminatorii, a aptitudinilor ji personalitatii

¹⁰⁰ Casatoriile copiilor cu varsta de pana la 16 ani provoaca dezbateri cu privire atat la "capacitatea de discernamant" a acestora Tn a aproba o "casatorie", cat gi la rolul gi pozijia (definitorie) parinjlilor Tn a le oferi copiilor orice informatie pertinenta (...) asupra consecintelor pe care le poate avea opinia sa (a copilului), daca este respectata, precum ji asupra consecintelor oricarei decizii care il privejte (pe copil);

sale. Parintii copilului au cu prioritate dreptul de a alege felul educatiei care urmeaza sa fie data copiilor lor ji au obligatia sa inscrie copilul la jcoala ji sa asigure frecventarea cu regularitate de catre acesta a cursurilor jcolare, conform articolului 47.

Tn continuare, articolul 48, prevede faptul ca institutiile de invatamant trebuie sa intreprinda masurile necesare pentru asigurarea invatamantului general obligatoriu ji gratuit pentru toti copiii ji, de asemenea, sa organizeze cursuri speciale de pregatire pentru copiii care nu pot raspunde la cerintele programei jcolare nationale, pentru a nu intra prematur pe piata muncii.

In cazul unor forme de violenta, inclusiv violenta sexuala, vatamare sau de abuz fizic sau mental, de rele tratamente sau de exploatare, de abandon sau neglijenta, prin articolul 85 se ofera copilului dreptul de a fi protejat prin masuri corespunzatoare asigurate de angajapi institutiilor publice sau private care, prin natura profesiei, intra in contact cu copilul ji au suspiciuni asupra unui posibil caz de abuz, neglijare sau rele tratamente, cu obligatia de a sesiza de urgenta directia generala de asistenta sociala ji protectia copilului.

Prevederile articolului 87 dau dreptul copilului de a fi protejat impotriva exploatarei ji a nu fi constrans la o munca ce comporta un risc potential sau care este susceptibila sa ii compromita educatia ori sa ii dauneze sanatatii sau dezvoltarii sale fizice, mentale, spirituale, morale ori sociale. In situatiile in care copiii de varsta jcolara se sustrag procesului de invatamant, desfajurand munci cu nerespectarea legii, unitatile de invatamant sunt obligate sa sesizeze de indata serviciul public de asistenta sociala. In cazul unor asemenea constatari, serviciul public de asistenta sociala impreuna cu inspectoratele jcolare judetene ji cu celelalte institutii publice competente sunt obligate sa ia masuri in vederea reintegrarii jcolare a copilului.

Orice actiune voluntara a unei persoane care se afla intr-o relape de raspundere, incredere sau de autoritate fata de copil, prin care este periclitata viata, dezvoltarea fizica, mentala, spirituala, morala sau sociala, integritatea corporala, sanatatea fizica sau psihica a copilului este definita ca fiind un **abuz** asupra copilului (articolul 89).

De asemenea, conform aceluiaji articol (89), omisiunea voluntara sau involuntara a unei persoane care are responsabilitatea crejterii, ingrijirii sau educarii copilului de a lua orice masura subordonata acestei responsabilitati, fapt care pune in pericol viata, dezvoltarea fizica, mentala, spirituala, morala sau sociala, integritatea corporala, sanatatea fizica sau psihica a copilului, este interpretata ca fiind **neglijare** a copilului.

Autoritatile administratiei publice locale au obligatia de a implica colectivitatea locala in procesul de identificare a nevoilor comunitatii ji de solutionare la nivel local a problemelor sociale care privesc copiii, conform articolului 103, iar Tn acest scop pot fi create structuri comunitare consultative cuprinzand, dar fara a se limita, oameni de afaceri locali, preoti, cadre didactice, medici, consilieri locali, politijti.

Ordonanfa de Guvern 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare¹⁰¹ este principalul instrument legislativ de prevenire gi combatere a tuturor

¹⁰¹ Ordonanfa de Guvern nr. 137/2000 (*republicata*) privind prevenirea gi sancționarea tuturor formelor de discriminare, publicata Tn M.O. nr. 99 din 8 februarie 2007;

formelor de discriminare și reglementează în prezent activitatea *Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării*¹⁰² (CNCD).

Prevederile Legii 137/2000 garantează, printre altele, tuturor cetățenilor dreptul de a se căsători și de a-și alege partenerul, dreptul la libertatea de opinie și de exprimare, drepturi economice, sociale și culturale, etc. (articolul 1). În cadrul legii 137/2000, articolul 2, sunt definite concepte ca: discriminarea directă și indirectă, victimizarea, ordinul de a discrimina sau hărțuirea¹⁰³.

Astfel, prin **discriminare** se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe baza de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boala cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenența la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice. (articolul 2). Discriminarea are **circumstanță agravată** în cazul oricărei deosebiri, excluderi, restricții sau preferințe bazate pe două sau mai multe criterii prevăzute anterior. (articolul 2, pct. 4)

Acțiunile pozitive sunt definite ca fiind acele măsuri luate de autoritățile publice sau de persoanele juridice de drept privat în favoarea unei persoane, unui grup de persoane sau a unei comunități, și care vizează asigurarea dezvoltării lor firești și realizarea efectivă a egalității de șanse a acestora în raport cu celelalte persoane, grupuri de persoane sau comunități. (articolul 2, pct. 7)¹⁰⁴.

Categorie defavorizată, definită de Legea 137/2000, este acea categorie de persoane care fie se află pe o poziție de inegalitate în raport cu majoritatea cetățenilor din cauza diferentelor identitare față de majoritate, fie se confruntă cu un comportament de respingere și marginalizare (articolul 4).

Legea 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați¹⁰⁵ este legea ce reglementează funcționarea Agenției Naționale pentru Egalitate de Șanse între femei și bărbați (ANES), ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei¹⁰⁶. ANES coordonează activitatea Comisiei Naționale în Domeniul Egalității de Șanse între Femei și Bărbați (CONES), alcătuită din reprezentanți ai ministerelor și ai altor organe de specialitate ale administrației

¹⁰² Potrivit articolului 19, CNCD este autoritatea de stat în domeniul discriminării, aflată sub control parlamentar, ce are atribuții cu privire la prevenirea faptelor de discriminare, medierea faptelor de discriminare, investigarea, constatarea și sancționarea faptelor de discriminare, monitorizarea cazurilor de discriminare, precum și acordarea de asistență de specialitate victimelor discriminării. Mai multe informații la: <http://www.cncd.org.ro/>;

¹⁰³ Discriminarea indirectă sau hărțuirea, de exemplu, sunt definite și în Legea 2002/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați, cu modificările și completările ulterioare;

¹⁰⁴ Definiția acțiunilor pozitive se regăsește și în Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați ca fiind acele acțiuni speciale care sunt întreprinse temporar pentru a accelera realizarea în fapt a egalității de șanse între femei și bărbați și care nu sunt considerate acțiuni de discriminare. Politici afirmative sunt adresate și minorității naționale române, cele mai cunoscute fiind cele din domeniul educației: (Ex.: Ordin nr. 454/2000 cu privire la sprijinirea accesului în școli profesionale, licee, colegii universitare și facultăți a tinerilor romi);

¹⁰⁵ Republicată în temeiul art. III din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 56/2006 pentru modificarea și completarea Legii nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse între femei și bărbați, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 768 din 8 septembrie 2006, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 507/2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 10 din 8 ianuarie 2007, dându-se textelor o nouă numerotare;

¹⁰⁶ ANES prin Dispoziția 939/2006 a fost desemnat Organismul de Implementare a Anului 2007 - Anul European al Egalității de Șanse pentru Toți;

publice centrale din subordinea guvernului sau ai autoritatilor administrative autonome, ai organizatiilor sindicale gi ai asociatiilor patronale reprezentative la nivel național, precum gi din reprezentanți ai organizatiilor neguvernamentale, desemnati prin consens de acestea. Tn fiecare județ gi Tn municipiul București funcționeaza comisia județeană Tn domeniul egalității de șanse Tntre femei gi barbati (COJES)¹⁰⁷.

Legea 202/2002 ofera definiții (*articolul 4*) cu privire la discriminarea directă gi indirectă, harjire gi harjire sexuală sau acțiuni pozitive. Tn cadrul articolului 4, *alin.a- h*, este definită discriminarea multiplă ca fiind, *orice faptă de discriminare bazată pe două sau mai multe criterii de discriminare*". Acest concept este folosit deseori Tn descrierea situației fetelor gi femeilor rome¹⁰⁸.

Prin **discriminare directă** (*alin. a*) se intelege situația in care o persoană este tratată mai puțin favorabil, pe criterii de sex, decat este, a fost sau ar fi tratată alta persoană intr-o situație comparabilă; *discriminarea directă (alin. b)* este situația in care o dispoziție, un criteriu sau o practică, aparent neutră, ar dezavantaja in special persoanele de un anumit sex in raport cu persoanele de alt sex, cu excepția cazului in care aceasta dispoziție, acest criteriu sau aceasta practică este justificată obiectiv de un scop legitim, iar mijloacele de atingere a acestui scop sunt corespunzătoare și necesare.

Strategia Națională pentru Egalitatea de Șanse Tntre femei gi barbati 2006-2009¹⁰⁹ implementată de ANES Tgi propune să stabilească o serie de *masuri și de garanții, destinate să elimine orice formă de discriminare directă sau indirectă și să permită exercitarea libertății omului și a drepturilor sale fundamentale care au la bază principiul egalității de șanse și de tratament între femei și barbati*¹¹⁰. Tnsă, din păcate, ANES are competențe limitate, axându-se Tn principal pe acțiuni Tn domeniul ocupării forței de muncă.

V.3. Politici adresate minorității naționale rome

Tn ceea ce privește măsurile statului român cu privire la situația romilor, *prima inițiativă guvernamentală* care abordează comprehensiv problemele minorității rome o reprezintă adoptarea **Strategiei Guvernului României de Îmbunătățire a Situației Romilor**¹¹¹. Tn acest sens, Agenția Națională pentru Romi¹¹² aplică, coordonează, monitorizează gi evaluează măsurile din domeniile sectoriale de intervenție socială, cuprinse Tn Strategia de Îmbunătățire a Situației Romilor.

Strategia de Îmbunătățire a Situației Romilor (Tn speja H.G 430/2001) nu prevede măsuri adresate direct problematicii femeilor rome, Tnsă unul din domeniile de acțiune ale

¹⁰⁷ COJES este alcătuită din reprezentanți ai serviciilor publice deconcentrate gi ai altor organe de specialitate ale administrației publice locale sau ai autoritatilor administrative locale, ai organizațiilor sindicale gi ai asociațiilor patronale, precum gi din reprezentanți ai ONG-urilor, de la nivel local, desemnati de acestea;

¹⁰⁸ Conceptul de „discriminare multiplă” a fost introdus, prin inițiativa de lobby a unui grup de femei rome (cu sprijinul Romani CRISS) din prima jumătate a anului 2006, odată cu desfășurarea procesului de modificare gi completare a Legii 202/2002;

¹⁰⁹ *Decizia de Guvern 319/2006* - privind aprobarea Strategiei gi Planului de Acțiune ANES are 3 mari direcții: viața politică, economică gi participarea Tn luarea deciziei. A se vedea: Monitorul Oficial, Partea I, nr. 270/24.III.2006 privind Planul de Acțiune ANES;

¹¹⁰ Strategia Națională pentru Egalitatea de Șanse Tntre Femei și Barbati pentru Perioada 2006 - 2009. <http://www.anes.ro/documentecheie/strategia.htm>;

¹¹¹ Hotărârea de Guvern 430/2001, publicată Tn Monitorul Oficial nr. 252, 16 mai 2001, cu modificările gi completările ulterioare, disponibilă la: http://www.anr.gov.ro/docs/Politici/Hotarare_nr_430.pdf;

¹¹² <http://www.anr.gov.ro/index.html>;

strategiei¹¹³, adresat „Protecției copilului” (punctul G.), prevede necesitatea inițierii de măsuri care să prevină abandonul, abuzul și neglijarea copilului, precum și a tuturor formelor care determină intrarea copilului în dificultate și, de asemenea, (pct. 11) acțiuni de sensibilizare a opiniei publice cu privire la drepturile copilului și la problematica copilului și a familiei în situații de risc sau de dificultate.

Prima mențiune în domeniul „Protecției copilului” din cadrul Strategiei Guvernului României de îmbunătățire a Situației Romilor, cu privire la „asigurarea participării nediscriminatorii a femeilor de etnie romă la programele de protecție și educație a copiilor”, poate fi interpretată ca fiind discriminatorie din punct de vedere al drepturilor și obligațiilor părinților pentru bărbății romi, cărora nu le poate fi recunoscută sau asigurată participarea nediscriminatorie la programele de protecție și educație pentru copiii lor.

În același timp, de remarcat este faptul că strategia nu abordează „probleme tabu” (precum căsătoriile și sarcinile timpurii, segregarea în școli a copiilor romi, conceptul de discriminare multiplă, etc.), incomode pentru autorități și considerate neprioritare de către specialiști și societatea civilă romă la vremea adoptării acesteia.

Inițiat de Institutul pentru o Societate Deschisă și Banca Mondială în anul 2003, **Deceniul de Incluziune a Romilor 2005-2015**¹¹⁴ este un angajament politic fără precedent asumat de către guvernele¹¹⁵ a nouă state, cu scopul de a acționa în vederea eliminării discriminării și a diferențelor inacceptabile care există între romi și restul societății. Deceniul are ca domenii prioritare educația, ocuparea forței de muncă, sănătatea și locuirea, cu *domenii transversale - sărăcia, discriminarea și dimensiunea de gen*. În plus, fiecare țară participantă a pregătit planuri de acțiune în domeniile prioritare și a stabilit mecanisme instituționale pentru punerea în aplicare a angajamentelor asumate în cadrul Deceniului de Incluziune a Romilor 2005-2015¹¹⁶.

În România, organismul de coordonare a Deceniului de Incluziune a Romilor 2005-2015 este Agenția Națională pentru Romi¹¹⁷ (ANR) care a deținut primul an de secretariat și pregătire în perioada 2005-2006¹¹⁸ și a propus spre adoptare Planurile de Acțiune ale Deceniului de Incluziune al Romilor 2005-2015 în domeniile prioritare.

Planurile în formă de lucru aflate pe web site-ul oficial al ANR¹¹⁹ menționează ca grup țintă femeile romi în domeniul sănătății prin măsuri cu privire la „campanii/caravane în toate comunitățile de romi pentru educație sanitară, în special educația sanitară a copiilor și a femeilor, pentru prevenirea bolilor infecțioase și a dependenței de droguri” sau doar prin intermediul creșterii accesului romilor la serviciile medicale publice prin includerea în sistemul asigurărilor de sănătate (...), cu accent pe problematica de sănătate a femeilor și a

¹¹³ Domeniile de acțiune: Administrație și dezvoltare comunitară, Locuire, Securitate Socială, Sănătate, Economic, Justiție și Ordine Publică, Protecția Copilului, Educație, Cultură și Culte, Comunicare și Participare Civică;

¹¹⁴ A se vedea: www.romadecade.org;

¹¹⁵ Bulgaria, Croația, Republica Cehă, Ungaria, Macedonia, Muntenegru, România, Serbia și Slovacia;

¹¹⁶ Hauptert, Andy (coord.) *DecadeWatch - Activități pentru drepturile romilor evaluează progresele realizate în cadrul Deceniului de Incluziune a Romilor / 2005-2006*, Editat Createch Lrd, Ungaria, 2007;

¹¹⁷ www.anr.gov.ro;

¹¹⁸ http://www.anr.gov.ro/docs/decenii/Raport_intermediar_romana_209.pdf;

¹¹⁹ Documentele au fost supuse dezbaterei publice până la data de 17 mai 2007

http://www.anr.gov.ro/site/planurile_deceniu.htm;

copiilor". În domeniul ocupării forței de muncă sunt incluse acțiuni precum: „oferirea unei campanii de informare întinzând în mod special femeile romă” sau „implementarea unui program specific care să ofere femeilor de etnie romă capacitatea de a conduce o afacere privată”. Planul cu privire la domeniul locuirii nu prevede măsuri specifice femeilor romă, în timp ce cel din domeniul educației prevede ca prioritate „creșterea participării școlare a fetelor romă”.

Din păcate, în categoria „instituții responsabile” pentru implementarea scopurilor planurilor de acțiune, nu sunt incluse și instituții guvernamentale sau neguvernamentale din domeniul protecției drepturilor copilului sau a drepturilor femeilor.

Deceniul de Incluziune a Romilor 2005-2015 a promovat participarea societății civile romă în elaborarea și implementarea planurilor de acțiune, inclusiv în monitorizarea modului în care acestea au fost puse în practică, prin inițiativa *DecadeWatch*¹²⁰. România este reprezentată în această inițiativă de Alianța Civică a Romilor din România¹²¹.

Cu toate acestea, se poate observa atât prin lipsa de inițiative ale Guvernului României în cadrul Deceniului de Incluziune a Romilor 2005-2006, cât și din Raportul de evaluare *DecadeWatch* 2005-2006¹²², faptul că mariajele copiilor romi nu sunt considerate situații ce necesită intervenție imediată și strategică din partea autorităților publice din România (fie ca sunt studii, programe, aplicarea de sancțiuni, etc.), cu toate că recomandările europene, și nu numai, atrag atenția asupra problematicei¹²³.

¹²⁰ *DecadeWatch* este o inițiativă a unui grup de activiști și cercetători romi, care vizează evaluarea progresului înregistrat în cadrul Deceniului de Incluziune a Romilor 2005-2015. Pentru mai multe informații: www.decadewatch.org;

¹²¹ Pentru mai multe informații a se vedea web site-ul: www.acrr.ro;

¹²² Referire la faptul că Raportul de evaluare *DecadeWatch* 2005-2006 nu conține mențiuni cu privire la dimensiunea egalității de șanse între femei și bărbați și cea a sărăciei în inițiativele *deceniului*, „datorită rașunilor ce țin de amploarea studiului”, „dar există intenția de a realiza acest lucru în volumul viitor”;

¹²³ A se vedea Rezoluția 1468/2005 a Adunării Parlamentare a Consiliului European cu privire la căsătoriile forțate și căsătoriile copiilor - <http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/TA05/ERES1468.htm> sau Rezoluția Parlamentului European cu privire la situația femeilor romă din Uniunea Europeană - 2005/2164 (INI) - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP/TEXT+TA+P6-TA-2006-0244+0+DOC+XML+V0//EN>

VI. REDAREA ?N MASS -MEDIA A MARIAJELOR TIMPURII DIN COMUNITAJILE DE ROMI

Din mass-media se Tnvaja *cine* sunt concetajenii etnici romi, *ce* fac ei, *unde* sunt, *cap* sunt ei, *cum* sunt ei sau *de ce* gi *ce ii definejete* ca minoritate najionala a Romaniei. De ce? Pentru ca gcoala gi instituijile de cultura au lasat acest spajiu neexplorat, neatins.

Pentru a surprinde importanja mass-media Tn Tntampinarea fenomenului mariajelor timpurii, mai jos vom oferi cateva aspecte ale participarii acesteia la deschiderea gi Tntrejinerea dezbaterilor (gi nu numai), avand Tn vedere modalitatea de redare a unor situajii de mariaj timpurii sau a unor inijiative guvernamentale ce sunt conectate mariajelor timpurii Tn unele comunitaji de romi tradijionali. De asemenea, prin acest capitol dorim sa prezentam rolul gi forma aparijiilor Tn mass-media cu privire la mariajele timpurii Tn determinarea imaginii romilor Tn general, gi a femeilor rome Tn special.

Pentru a determina masura gi modul Tn care presa scrisa centrala gi locala din Romania a reflectat comunitatea roma Tn articolele publicate, ROMANI CRISS¹²⁴ a elaborat studiul *Imaginea minoritatii rome in presa nationala ji locala - Rezultatele monitorizarii de presa octombrie 2006 - august 2007*¹²⁵.

Aceasta analiza a aparijiilor Tn presa a evidenjat ca prezenja romilor Tn media nu este una neglijabila¹²⁶. Tn cadrul studiului s-a aratat ca, daca ar fi sa facem o pondere Tntre totalitatea articolelor gi numarul de luni avute Tn vedere, ajungem la o cifra de aproximativ 145 de articole pe luna, adica aproape 5 articole despre etnia roma pe zi. Comparand prima luna (octombrie 2006) Tn care au fost monitorizate publicajii gi ultima luna de monitorizare - (august 2007), s-a observat o cregere a numarului de articole Tn ultima luna: 321 faja de 161¹²⁷.

Rezultatele monitorizarii Romani CRISS prezinta atitudinea jurnaligtilor faja de romi Tn presa de la nivel central ca fiind pozitiva doar Tn procent de 14%, Tn comparajie cu 41% atitudine negativa sau 45% atitudine neutra¹²⁸.

¹²⁴ Pentru mai multe informajii, web site-ul: www.romanicriss.org;

¹²⁵ Tn elaborarea studiului s-a avut Tn vedere edijiile electronice ale unor cotidene najionale (8 la numar) gi locale (6 la numar) dupa cum urmeaza: Adevarul, Cotidianul, Evenimentul Zilei, Jurnalul Najional, Libertatea, Romania Libera, Ziua gi Gandul (la nivel najional); Buna ziua Bragov, Transilvania Express, Telegraf, Ziua de Constanja, Ziarul de lagi gi Ziua de lagi (la nivel local - din trei regiuni ale jarii);

¹²⁶ Pe perioada de monitorizare, 1 octombrie 2006 - 31 august 2007, au aparut Tn presa scrisa de la nivel central 1598 de articole, iar la nivel local un numar de 584 de articole; Tn total 2182 articole care au reflectat minoritatea roma. Cuvintele cheie avute Tn vedere au fost: r(r)om, etnie r(r)oma, jigan/ jiganca, puradel/ i, piranda/e, bulibaga, coloraji sau tucuriu (i);

¹²⁷ Centrul Romilor pentru Intervenjie Sociala gi Studii "ROMANI CRISS", Raport *Imaginea minoritatii rome in presa nationala ji locala - Rezultatele monitorizarii de presa octombrie 2006 - august 2007*;

¹²⁸ Tn analiza atitudinii jurnalistului faja de minoritajile prezentate (negativa, neutra sau pozitiva) s-a considerat atitudine *pozitiva* a jurnalistului Tn articolele care prezinta un eveniment cultural, social sau un proiect care promoveaza o acjiune cu gi despre romi, Tn care menjionarea etniei este relevanta, fiind ceva specific. Drept atitudine *negativa* a fost considerata menjionarea nejustificata a etniei Tn relajie cu acjiuni indezirabile (infracjonalitate), articolele tendenjoase sau cele care folosesc termeni peiorativi la adresa romilor. Articolele care respecta deontologia au fost considerate drept atitudine *neutra* a jurnalistului.

Articolele în care jurnalistul a avut o atitudine negativă s-au axat pe folosirea de termeni peiorativi sau tendențioși cu referire la romi: "**Ciori nenorocite**" sau "*Intrebap-va un singur lucru: **Cate figanci** din alea cu fuste ap vazut muncind la o intreprindere sau la vreun patron? De cate ap auzit ca au muncit undeva?; ji, bineinteles, **femeile care scot plozii**, care constituie materia prima, pe banda rulanta*".

Atitudinea pozitivă a jurnalistului s-a reflectat prin promovarea de programe, proiecte sau acțiuni cu și pentru romi la nivel local (privind bursa locurilor de muncă pentru romi, educație, acte de identitate, istoria și tradițiile romilor, ziua internațională a romilor) sau extrase din rapoarte internaționale despre situația romilor din România.

Potrivit studiului Romani CRISS, cotidienele locale prezintă mai mult activități, proiecte și programe pentru și cu romi implementate la nivel local, presa centrală fiind mai puțin interesată de acest aspect. În același timp, limbajul jurnalistului în articolele în care a avut o atitudine negativă este mai virulent în cazul presei locale. Singura temă comună a tuturor publicațiilor este relaționarea directă a etniei cu infracționalitatea.

Deși în ultima perioadă mass-media oferă o atenție și un control al limbajului folosit în redarea știrilor pentru a fi cât mai „corect din punct de vedere politic”, iar societatea civilă (romii) încearcă să-și dezvolte prin diferite programe o comunicare cât mai eficientă cu presa, încă citim sau auzim că românii sunt „puradeii”, „pirandele” sunt cele care „nu muncesc, ci fac copii” în „jătra”, etc.

„Nunta cu pistoale și 70 de curcani” (Rondul de Sibiu, 29 septembrie 2003).

*„Un tânăr de etnie romă, în vârstă de 28 de ani, originar din Oravita, a fost arestat în Italia, fiind acuzat că a răpit și violat o fetiță de 12 ani”²⁹
„Numai ceea ce hotărâște bulibajă sau stăborul ca este crimă”³⁰*

„Decor mirific, după spusele unor pirande neinvitate care încercau, din stradă, să descrie paranghelia” (Ziua, 10 mai 2007).

„Nunta țiganească desfășurată după tot tipicul - cu o îmbinare de lux și kitsch demnă de un film al lui Kusturica, dar și cu miri de vârstă fragedă” (<http://www.sibiul.ro/stirile.php?stiri=1&id=1599>).

„La Strehaia copiii romi sunt injectați ca să poată face sex”- copiii romi sunt injectați ca să poată face sex la vârste fragede, declară un copil de 15 ani care la vârsta de 11 ani a fost însurat cu forță cu o fată de 10 ani. După doi ani de chin bătăutul a fugit de la mireasa și a abandonat jcoala.³¹

<http://www.evz.ro/articole/detalii-articol/794044/Fetita-violata-de-un-tigan-in-Italia-/>;

<http://www.Romanialibera.ro/a110646/tigani-si-ipocrizia-multiculturala.html>;

Gazeta de Sud, 3 octombrie 2007;

Programele/cercetarile derulate pana Tn prezent sau articolele aparute Tn presa, prezenta publica, demonstreaza ca femeile rome sunt vizibile atunci cand subiectele dezbatute evidențiază stereotipuri negative despre minoritatea roma și redau de cele mai multe ori experiențe reduse (considerate "bizare") ale acestora (nu și de exemplu: diversitatea formelor de discriminare a femeilor rome, numărul ridicat al femeilor rome care lucrează fără forme legale, etc.).

Probabil din cauza datelor reduse despre situația femeilor rome din România, a lipsei de Tnjeles din partea majorității Tn general și din partea presei sau a instituțiilor centrale Tn special față de efectele discriminării multiple¹³² cu care femeile rome se confruntă sau datorită invizibilității problemelor specifice ale femeilor rome Tn contextul general al problemelor cărora românii le fac față, prezența femeilor rome, atât Tn presa, cât și Tn discursul general, se limitează Tn cea mai mare parte Tn continuare la căsătoriile și nașterile la vârsta fragedă (fiind parca o reprezentare a sexualității)¹³³.

Mai mult, contextul redat de unele articole lasă impresia că femeile rome se complac Tn situațiile Tn care se află: să fie „Tntreținute”, să facă mulți copii, să nu meargă la școală, să nu se dezvolte profesional, etc. Tn studiul ROMANI CRISS (2007) au fost identificate un număr de 17 articole cu privire la căsătoriile timpurii Tn comunitățile de romi și unde atitudinea jurnalistului a fost aproape Tn exclusivitate negativă.

„Femeile de țigani trebuie să stea acasă”. (Jurnalul National, 2003)

"Întrebați-va un singur lucru: Câte țiganci din alea cu fuste ați văzut muncind la o întreprindere sau la vreun patron? De câte ați auzit că au muncit undeva?; și, bineînțeles, femeile care scot plozii, care constituie materia prima, pe banda rulanta. (Studiu presa Romani CRISS, 2007)

De la Ana Maria Cioaba încoace...

Știrea cu privire la căsătoria „printesei” Ana Maria Cioaba a atins, fără Tndoială, cel mai Tnalt nivel de mediatizare a mariajelor copiilor romi, iar după acest eveniment, mass-media a acordat o atenție deosebită acestui fenomen. După 2003, aparițiile Tn presa cu privire la subiectul mariajelor copiilor romi au crescut, atrăgând astfel atenția asupra fetelor și femeilor rome și situația lor familială.

Așa cum este arătat și de către Alexandra Oprea Tn lucrarea sa cu privire la căsătoria aranjată a Anei Maria Cioaba¹³⁴, articolele din presa au reflectat conflictul incontestabil Tntre tradiție și lege, Tntre opozițiile dintre rău / primitiv pentru minoritatea roma și corect / progresiv pentru populația neroma. „Căsătoria” Anei Maria Cioaba a marcat prima dată când organizațiile romilor din România au ieșit public cu o poziție față de mariajele aranjate ale copiilor romi.

¹³² Legea 202/2002 privind egalitatea de șanse Tntre femei și bărbați, cu modificările și completările ulterioare, definește discriminarea multiplă, art. 4, alin. h, ca fiind *orice faptă de discriminare bazată pe două sau mai multe criterii de discriminare;*

¹³³ Prin apartenența la gen feminin (și vârsta) - Tn ideea femeii (viitoare) mame, femeile rome au susținere din partea mass mediei și a societății Tn general, din prisma *vulnerabilității, a nevoii de protecție* (atunci când ne referim Tn principal la căsătoriile timpurii), Tnsă Tn aceiași timp, ele sunt blamate ca femei aparținând etniei rome;

¹³⁴ Oprea, Alexandra, *op. Cit.*;

Pozitia acestora a fost de susținere a familiei Cioaba invocând tradiția, cu toate că, în prezent, după ce au analizat fenomenul, există acțiuni ale asociațiilor romilor de a preveni și elimina aceste logodne/mariaje¹³⁵. Această reacție, în opinia Alexandrei Oprea, are la bază faptul că mass-media a redat imaginea romilor tradiționali ca una de inferioritate, a unor „persoane de mână a II-a”, îndreptând astfel diferite persoane publice (rome și nerome), militanți de drepturile omului, să aibă o reacție de apărare.

Familiiile tinerilor, supuse la presiuni din partea presei și a autorităților, au solicitat printr-un comunicat de presă ca „mass-media din România și străinătate să confere acestui caz o notă de decență, iar orice speculație și exagerare care pot transforma căsătoria celor doi tineri Ana Maria Cioaba și Birija Mihai să înceteze”. Inclusiv femeile rome active în mișcarea feministă sau promoatoarele ale drepturilor copilului s-au descurajat în a protesta cu privire la mariajele copiilor, situație cauzată de percepțiile dominante din societate, discriminatorii față de populația roma, care primează și care afectează femeile rome, înaintea celor ce jind de dimensiunea de gen.

Aparițiile din presă cu un limbaj radical (de condamnare totală a mariajelor aranjate ale copiilor rome) au avut susținere și din prisma declarațiilor d-lui. Madalin Voicu¹³⁶, de altfel singurul rom menționat în presă, în general. Ce este interesant, ca urmare a declarațiilor d-lui. Voicu potrivit cărui „*tiganiii noștri sînt proști, primitivi și iritați pe toată lumea*” (Divers, 2002), este faptul că singurul rom care se pare că a susținut drepturile femeilor și drepturile copilului a fost considerat la acea perioadă un trădător de cei mai mulți activiști rome și neromi¹³⁷, care au perceput necesitatea stopării mariajelor timpurii ca fiind împotriva „culturii” și „tradițiilor” rome.

Pozitia radicală manifestată public de dl. Voicu și susținută de cele mai multe apariții în presă, de eliminare a căsătoriilor timpurii în familiile de romi tradiționali, poate fi interpretată ca o propunere de „reformă” a ceea ce se numește „instituția familiei” pentru romi, prin care fetele și femeile din aceste familii ar deveni „cetățene” cu drepturi și obligații. Dar din păcate, aceasta se dovedește a nu fi adevărat, dl Voicu având un limbaj ce confirmă stereotipurile despre romi, pe de o parte, iar pe cealaltă parte și unul sexist la adresa femeilor rome.

De cele mai multe ori mariajele timpurii impun în special fetelor să nu beneficieze de drepturi fundamentale precum libertatea de a alege, libertatea de exprimare, dezvoltare fizică și psihică armonioasă, formare educațională și profesională, etc., iar acest aspect a fost deseori supras în presă.

Înțelegerile se fac când copiii au 9-10 ani”, „la cei mai săraci, înțelegerea se face mult mai devreme, atunci când copiii au și 5 ani”; „logodna e un semn de avertizare, să știe neamul că acea fată este deja în relație cu cineva” (declarația lui Ion Francu din Strehăia, înaintea nunții copilului său de 13 ani, în cotidianul Gandul, 28 iunie 2007).

¹³⁵ Romani CRIS, Amare Romentza și Alianța Civică a Romilor din România organizează periodic întâlniri de lucru în Ramnicerul/Județul Buzău;

¹³⁶ Madalin Voicu este un cunoscut politician și muzician de etnie roma, fiu al celebrului violonist Ion Voicu; acesta a fost Președinte de Onoare al Partidului Romilor, și în prezent, este deputat din partea Partidului Social Democrat. Dl. Voicu are o prezență în mass-media aproape permanentă, însă cu toate acestea, nu este apreciat de cei mai mulți lideri rome activiști din România ca fiind reprezentativ pentru minoritatea roma;

¹³⁷ Oprea, Alexandra, op. cit.;

De remarcat este faptul ca aceasta mediatizare a generat o serie de Tntrebari lansate cu privire la iniatiativele gi pozijia autoritatilor publice din Romania. „Casatoria” Anei Maria Cioaba nu era primul sau singurul aranjament de acest tip, Tnsa chiar gi dupa cateva zile de la mediatizare autoritatile cu atribujii Tn domeniu nu s-au sesizat.

„Autoritatile inca nu ji-au exprimat punctul de vedere in legatura cu nunta copiilor” (Libertatea, 10 mai 2007).

„Casatoriile intre copii reprezinta un fenomen scapat de sub control de autoritate, cel pupn in localitatea buzoiana Ramniceru - localitate unde tiganii sunt majoritari.” (Romania Libera, 10 mai 2007).

„Directia Generala de Asistenta Sociala Mehedinti a declanajat ieri o ancheta referitoare la situatia copilului care a fost fortata sa se insoare la 11 ani...”

(Libertatea, 5 octombrie 2007, articol semnat de Alin Ghiciulescu)

„Stop nuntilor de minori - Autoritatile din judetele Gorj ji Mehedinti sunt in alerta. Polipjti, consilieri ai Primariei Strehaia și reprezentanp ai Direcpei pentru Protectia Copilului Mehedinti au luat la puricat doua familii de etnie roma, dar ji martori care ar putea depune plangeri ji sesizari cu privire la logodna a doi romi minori” (Gazeta de Sud, 5 octombrie, articole semnat de Alin Ghiciulescu)

Pozijiile institutiilor abilitate au fost facute publice Tn acest caz doar dupa reactia publica de condamnare a acestor practici din partea baronesei Emma Nicholson, care solicita explicit gi radical „autoritatilor de la Bucurejti sa intervina urgent pentru ca fetita sa fie luata din casa proaspatului sot” (Monitorul de Sibiu, 1 octombrie 2003, pag. 4), pentru ca mireasa „ar fi fost violata de mire in noaptea nuntii”.(DIVERS)

Mass-media a reflectat la nivel internajional cazul Anei Maria Cioaba gi, ca urmare a acestei mediatizari gi a pozijiei publice a d-nei. Nicholson, Comisia Europeana a pus presiune asupra statului roman de a lua masuri ferme Tn acest caz. Familia Cioaba gi-a manifestat Tngrijorarea de nenumarate ori cu privire la presiunile gi la forma radicala de intervenjie a autoritatilor romane Tn faja casatoriilor timpurii, fara a analiza Tn profunzime situajia gi a acjiona prin aplicarea legislatiei Tn vigoare, prin corelarea cu programe gi politici specifice. Centrul Cregtin al Romilor din Sibiu, organizajie coordonata de dl. Florin Cioaba, a derulat o serie de dezbateri cu privire la mariajele timpurii Tn comunitatile de romi caldarari din Romania, serie intitulata *”Intre tradipe și lege”*³⁸.

”Jinand cont ca acum am intrat in Uniunea Europeana, trebuie sa incercam sa schimbam aceasta mentalitate, aceste tradipi, pentru ca in primul rand incalcam legea ji in al doilea rand cred ca ji comunitatile de romi trebuie sa

³⁸ Tn cadrul Tntalnirii regionale *”Taditii ji schimbare, drepturi individuale ji colective, egalitatea de gen in politicile pentru romi”*, Vargovia, octombrie 2006, dl. Florin Cioaba a vorbit deschis despre concluziile activitatilor din cadrul Centrului Cregtin gi despre faptul ca indiferent daca ei (comunitatea de romi caldarari) doresc sau nu a se emancipa, comunitajile de romi gi implicit fetele gi baiejii se vor moderniza contrar, caci Tn cadrul comunitajilor exista o tendinja de cregtere a varstei la casatorie gi de asemenea un nivel educajional mai ridicat;

iji dea seama ca este o traditie care este depajita ji care trebuie schimbata. Schimbarea trebuie sa plece din interiorul comunitatilor, adica oamenii trebuie sa inteleaga acest lucru ji noi deja am incercat sa sensibilizam comunitatile de romi, am avut chiar un proiect pe tema casatoriile timpurii impreuna cu cei de la OSCE derulat in multe judete ale tarii, unde sunt comunitati mari de romi", a declarat Florin Cioaba¹³⁹.

Nivelul notorietajii evenimentului de celebrare a nunzii Anei Maria cu Mihai a atins cote dintre cele mai Tnalte, Tn primul rand pentru ca "petrecerea secolului", *Rondul de Sibiu*, 2003, avea loc Tn familia „regelui" Florin Cioaba¹⁴⁰, un personaj interesant pentru presa din Romania gi nu numai. Acesta „Tndeplinegte" cele mai multe elemente „de senzajional" pentru a face subiectul articolelor Tn presa: este „rege al romilor", tradijional, are „palat", este comunicativ etc., iar prezenja sa Tn mass-media Tn ultimii ani este constanta.

Prezenja publica a Anei Maria Cioaba a minimalizat simjitor rolul sojului sau, Mihai, contrar „tradijiei patriarhale". Faptul ca nagul a fost Doru Viorel Ursu, fost ministru de interne, sau ca tanarul mire era gi el minor, nu a depagit aparitiile gi importanja Anei Maria. De exemplu, Tn nenumarate articole numele lui Mihai Birijsa (gi nu Dirijsa) a fost gregit menjionat (*Obiectiv*, 2003; *Monitorul de Sibiu*, 2003). Varsta, faptul ca era de gen feminin gi provenienja sa dintr-o familie de romi tradijionali, fiecare criteriu sau toate odata au participat la stimularea reacjiei opiniei publice (media, autoritaji publice, societatea civila, oameni de rand).

Un eveniment recent ce a presupus un numar ridicat de aparitiji Tn presa centrala¹⁴¹ a fost „logodna" copiilor Pamela, de 11 ani, gi Dorinel, de 13 ani, din Strehaia, judejul Mehedinji. „*Paranghelia*" (termen folosit Tn articolele despre subiect) descrisa de reprezentantjii presei a avut un decor unic.

„Cort imens, zeci de lautari (...), masa bogata ji majini ultimul model care i-ar face invidioji ji pe organizatorii saloanelor auto, costume de firma laolalta cu fustanele, basmalele, lanturi, bratari sau ghiuluri¹⁴²."

Aparitiile Tn presa pe acest subiect au avut o abordare diferita faja de cazul din 2003, al familiei Cioaba, au fost mai ironice, au condamnat direct evenimentul gi au suprins scene de violenja Tntre presa gi parinjii mirelui care fac parte din „*aristocratia tiganimii*" (*Gandul*, 2007).

„Jiganii au tras cu arma in ziaritji" (Libertatea, 10 mai 2007).

„Presa a fost dujmanul nr. 1 pentru nunta din poveste. Masurile de securitate au urmarit in general ca ochii ji urechile indiscrete ale ziaritjilor sa fie cat mai inchise. Un cameraman mai indiscret s-a trezit cu cateva capace „prietenești " (Gandul, 10 mai 2007).

¹³⁹ <http://stiri.rol.ro/content/view/109883/2/>;

¹⁴⁰ Florin Cioaba este lider al romilor caldarari (neo-protestanji), Pregedinte al Centrului Cultural al Romilor/Romania gi Vice-Pregedinte al Uniunii Internajionale a Romilor; el este fiul dlui Ion Cioaba, cunoscut lider al romilor caldarari;

¹⁴¹ Cotidianele: *Gandul*, *Libertatea*, *Ziua*, etc.

¹⁴² *Cotidianul Ziua*, 10 mai 2007;

Aceasta „iritare” de o parte și de alta (atât a familiilor de romi din Strehaia, cât și din partea presei) poate fi pusă pe seama reacțiilor din 2003, în urma mediatizării căsătoriei organizate în familia Cioaba, dar și a girului de evenimente recente ce au menținut populația roma în centrul atenției¹⁴³. O simplă căutare pe internet ne arată că românii, fie ei copii sau femei, sunt zilnic în mass-media și, de cele mai multe ori, atunci când elementele subiectelor sunt de ordin negativ și lasă impresia unei atenții din partea publicului pentru o cultură mică și exotica, a unei „minorități neemancipate”.

„Jigani sunt jucariți rău pe zăriți după „avancronica” făcută logodnei” (Gandul, 2007) pentru că nu este în interesul lor să se facă public la scară largă faptul că sărbătorește logodna copiilor de 13 și respectiv 11 ani ca urmare a expunerii familiei Cioaba în 2003 prin puternica mediatizare a căsătoriei Anei Maria, eveniment condamnat la nivel internațional și urmat de măsuri interne (anchetare din partea poliției, a Direcției pentru Protecția Copilului).

Același lucru se putea întâmpla și în cazul de la Strehaia, dar cele mai multe dintre familiile de romi care practică mariajele copiilor au înțeles riscurile unei „fale”¹⁴⁴ mult mediatizate. Cu toate acestea, România nu mai are o baroneasă pentru a „stimula” opinia publică și reacția instituțională la nivelul atins în 2003.

„E o rușine mare că cineva să facă scandal la nunta. (...) Vreau să spun că nu avem, în general probleme cu ei” (declarația unui aparator al ordinii din Strehaia în Gandul, 2007)

Mai mult, un articol apărut în ziarul *Libertatea* (2007) despre căsătoria copiilor *„în numele unei tradiții invocate de țigani”* are titlul *„Nunta între verijori minori, la Strehaia”*. Referirile din material invocă faptul că „mirii” *„sunt și verijori de gradul 3 după bunici”*¹⁴⁵.

O situație de denaturare din partea presei a mesajului a fost cel cu privire la inițiativa legislativă de modificare a vârstei legale de căsătorie la 18 ani pentru ambii partenerii. Scopul inițiativei a fost de a armoniza legislația internă cu cea internațională și asumarea obligațiilor și transpunerea în practică a acestora de către statul român prin prevederile Convenției pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeii sau a Convenției privind drepturile copilului întrucât cu toate acestea, redarea aproape exclusivă, atât în presa scrisă cât și în TV (ex. Talk-show-urile, RealitateaTV) a fost de natură a direcționa motivele inițiativei către cazurile mariajelor timpurii în familiile de romi tradiționale.

„(Minodora Cliveti) a arătat că nu se teme de o eventuală reacție din partea comunității romă, reacție care nu este imposibilă având în

¹⁴³ Anul 2007 a fost marcat de situații fără precedent în ceea ce privește populația roma din România, precum: afirmajia de *„țiganca imputată”* către o jurnalistă a dnului. Președintele Traian Băsescu și de asemenea, afirmajia rasiste a Ministrului de Externe în acea perioadă, dl. Adrian Cioroianu, și a altor persoane publice; cazul *„Mailat”* și chiar amprentarea romilor din Italia din 2008;

¹⁴⁴ Definiția pentru *fala* întâlnită la <http://dexonline.ro/search.php?cuv=fala> este „motiv de a se mandri cu ceva sau cu cineva; mandrie” sau „atitudine de superioritate nejustificată față de alții; mandrie; marejie; semejie; îngâmfare; înfumurare; o „manifestare publică sărbătorească”. Termenul, des utilizat, reprezintă pentru cei mai mulți etnici romi, meritul de a avea respect din partea societății, a membrilor grupului, mai ales în situațiile de celebrare a unor evenimente în familie (botez, căsătorie, și chiar deces);

¹⁴⁵ Codul Familiei (Legea nr. 4/1953) prevede la articolul 6 faptul că „este oprită căsătoria între rudele în linie dreaptă, precum și între cele în linie colaterală până la al patrulea grad inclusiv;

vedere ca varsta de casatorie a fetelor roma este scazuta ji - in contextul introducerii primei de 200 de euro la casatorie - romii au fost incurajati sa-și oficializeze relatiile. „S-ar putea sa existe o reactie din partea comunitatilor roma. Intotdeauna exista categorii sociale care accepta o initiativa legislativa ji categorii care o resping. Pe noi ne-a interesat insa egalitatea intre parteneri. Pe de alta parte, sa nu uitam ca exista deseori critici la adresa Romaniei in legatura cu maritijul la varste fragede, ji daca prin aceasta initiativa vom putea sa mai curmam din aceste critici, ne-am bucura ji mai tare”, a mai spus deputatul PSD” (A.M.PRESS, 8 martie 2007)

„Fenomenul (casatoriilor timpurii) este raspandit mai ales in randul romilor, dar ji in zone rurale cu valori traditionale persistente.” (Romania Libera, 16 mai 2007)

„Senatorii au pus gand rau maritijului. Senatorii Comisiei juridice au votat ieri, o modificare a Codului Familiei, potrivit careia varsta minima de casatorie va fi de 18 ani, eliminand astfel, dispensele de varsta acordate tinerelor pentru a se casatori”. (Curentul, 2007)

Ca urmare a acestor aparitii, un numar mare de organizatii neguvernamentale¹⁴⁶ au semnalat, printr-o scrisoare adresata mai multor politicieni¹⁴⁷, etnicizarea Tn mass-media¹⁴⁸ a inijiativei promovand stereotipurile negative despre minoritatea roma. Mesajele politice care au exprimat temeri nejustificate privind potenjiale reactii negative ale minoritajii roma nu fac decat sa cultive un climat de neTncredere gi discriminatoriu faja de minoritatea roma, argumenta scrisoarea.

Organizajiile semnatare au atras de asemenea atenia ca lipsa unui proces de consultare a societajii civile gi a comunitajilor locale poate conduce la disfuncionalitaji Tn aplicarea acestei propuneri legislative gi au recomandat un amplu proces de consultari gi o dezbatere publica

¹⁴⁶ Reprezentanta UNICEF Tn Romania, Federajia Organizajiilor Neguvernamentale Pentru Copil, Centrul de Resurse Juridice, Asociajia ACCEPT, Centrul Romilor pentru Intervenjie Sociala gi Studii „Romani CRISS”, Roma Participation Program/Open Society Institute Budapesta;

¹⁴⁷ Printre care gi coordonatoarei inijiativei, dna. dep. Minodora Cliveti;

¹⁴⁸ A se vedea articolele Coditianul, Curentul, Romania Libera, A.M. Press sau dezbaterii televizate la postul Realitatea TV;

reala pe aceasta tenia, precum gi utilizarea unui limbaj neutru, echilibrat gi nediscriminatoriu Tn informarea opiniei publice cu privire la aceasta initiativa legislativa.

O alta situajie de natura a direciona motivele unei iniijative catre comunitajile de romi are Tn vedere *prima de 200 de Euro acordata de statul roman cuplurilor care se casatoreau pentru prima data*. Conform studiului Romani CRISS cu privire la masura gi modul Tn care este reflectata minoritatea roma Tn presa scrisa centrala, Tn perioada 1 octombrie 2006 - 31 august 2007, au aparut 12 articole pe aceasta tema, Tn care a fost menijionata nejustificat etnia roma. Mass-media are un cuvnt important de spus atunci cand vine vorba de informare gi, mai cu seama, de educare la nivel macrosocial a cetajenilor. Mass-media este un important canal de comunicare al instituiilor guvernamentale gi neguvernamentale cu populajia per ansamblu gi, Tn acelaji timp, un promotor al politicilor publice.

Agencia Najionala pentru Egalitate de Şanse Tntre femei gi barbaji (ANES), Tn cadrul Strategiei sale 2006-2009¹⁴⁹, recunoagte importanja mass-media Tn schimbarea atitudinilor discriminatori, gi prevede acjiuni ce se refera la "Tnlocuirea modelelor culturale care reflecta stereotipuri sexiste la nivelul societajii". De asemenea, institujia menijionata Tgi propune „integrarea principului egalitajii Tntre femei gi barbaji, mai ales Tn politicile privitoare la educajie, gtiinja, *mass-media*, tineret gi sport”¹⁵⁰. Chiar daca Legea 202/2002 prevede ca *informatiile distribuite prin mass-media vor respecta egalitatea de janse ji de tratament intre femei ji barbati ji nu vor contine, promova sau provoca nicio forma de discriminare bazata pe criteriul de sex*, ANES nu a luat niciodata o pozijie publica faja de felul cum femeile rome sunt purtatoarele imaginii rasiste despre comunitatea roma.

Mesajul general prezent Tn mass media, cu privire la minoritatea najionala - etnia roma, continua sa susjina percepjiile gi atitudinile rasiste gi descrie latura culturala a romilor pe principiul inferioritajii, nepromovand elementele pozitive cu privire la romi. Interacjiunea cu media Tn adresarea directa gi indirecta a combaterii discriminajii Tn accesul romilor la servicii, de exemplu de sanatate, va cregte vizibilitatea obstacolelor cu care romii, gi Tn special femeile rome, se Tntalnesc Tn accesarea serviciilor de sanatate¹⁵¹ gi va sprijini identificarea celor mai bune solujii de intervenjie.

Cu toate astea, putem considera ca Tn ceea ce privegte debaterile despre mariajele timpurii Tn unele familii de romi, Tnca din 2003 mass-media a participat pozitiv gi semnificativ la deschiderea gi intreinerea acestora. Semnificajia desprinsa este de deschidere catre o societate interculturala, pentru o societate unde conviejuirea sa fie Tn termeni de acceptare a majoritajii cu minoritatea (roma) sau a minoritajilor Tntre ele, ramane Tnsa nevoia unui efort continuu de cunoagtere gi Tnjelegere reciproca.

¹⁴⁹ Strategia Najionala pentru Egalitatea de Şanse Tntre Femei gi Barbaji pentru Perioada 2006 - 2009. <http://www.anes.ro/documentecheie/strategia.htm>;

¹⁵⁰ Prin urmare, aria de acjiune ANES cu privire la *Promovarea principului egalitajii de janse intre femei ji barbati in cultura ji mass-media* din *Planul General de Actiuni pentru implementarea Strategiei Najionale pentru Egalitatea de Sanse intre Femei ji Barbati pentru perioada 2006 - 2009*, are Tn vedere implicarea mass-media in ceea ce privegte sensibilizarea societajii, cu privire la principiile ce stau la baza *Strategiei nationale pentru egalitate de janse intre femei ji barbati, in scopul respectajii demnitajii umane in prezentarea imaginii femeilor ji barbatilor, ji prin incurajarea folosirii unui limbaj nonsexist ji nediscriminatoriu. Prin diverse emisiuni sau actiuni culturale, se va urmari punerea in evidenta a rolurilor ji contributiilor femeilor din istoria ji cultura romana. In acelaji timp, la nivelul formajii profesionale a specialijtilor din domeniul culturii ji mass-media, se va avea in vedere sensibilizarea la perspectiva de gen, ji dotarea cu instrumentele necesare pentru integrarea acestui principiu in activitatea lor cotidiana*. Pentru mai multe informatii, a se vedea: <http://www.anes.ro/#>;

¹⁵¹ Roma Health Program/Open Society Institute Budapesta, *Raport intalnire „Sanatatea femeilor rome: Discutii Strategice”*, Budapesta, februarie 2007;

VII. STUDII DE CAZ

Prin alegerea studiilor de caz prezentate mai jos am încercat să ilustrez diferite forme de mariaj din comunitățile de romi cât și diversitatea grupurilor de romi. Ce se poate remarca în toate studiile de caz este că familiile implicate în mariaje sunt, din punct de vedere financiar, bine stabilite, nefiind nici una în stare de sărăcie.

În cazul de la Sibiu, căsătoria Anei Maria Cioaba, este de notat amestecul dintre spațiul privat, comunitar, cultural și cel public, politic născut din rolurile multiple jucate de dl Cioaba Florin, tatăl Anei Maria. Acesta este lider al comunității de caldarari din Sibiu, pastor penticostal cât și un activist implicat în migrația romilor din România și cea Europeană.

Ramnicelu, județul Buzău este ales pentru a ilustra faptul că putem avea mariajele timpurii și aranjate nu numai în comunitățile care au practicat asta prin tradiție moștenită de-a lungul istoriei, ci și în comunități care nu au practicat, dar care au „importat-o” ca și moneda de competiție între familii. Considerăm că în Ramnicelu ne confruntăm cu o deteriorare a tradiției duse până la infracționalitate.

Studiul de caz din cartierul Ferentari este ales pentru că se petrece în Capitală, nefiind un caz izolat în comunitatea urbană de acolo. Ilustrează încă o dată cum aspectul economic este central, dar de data aceasta cu continuarea frecventării școlii, în cazul fetelor. Redă foarte clar forma de mariaj prin „fuga” și virginitatea ce revine în fiecare caz ca și motiv central în toate tipurile de mariaje.

Comunitatea de caldarari tradițională¹⁵², Sibiu - Căsătoria Anei Maria Cioaba și a lui Mihai Birifa

Comunitatea de romi caldarari din Sibiu este una de tip tradițional, în care se practică mariajul timpuriu. Pastrarea valorilor tradiționale (puternic patriarhale) în comunitatea de caldarari sibieni prin căsătoria copiilor și tinerilor, este argumentată de faptul că menține o mai bună integrare a tinerilor în familie și respectiv în societate, prin inducerea sentimentului de responsabilitate pentru ocrotirea familiei. Ei (copiii) sunt apărați împotriva desfrânării (a consumului de droguri, prostituție, alcool, etc.) și sunt sprijiniți de părinți care le asigură resursele necesare traiului, până la vârsta la care se pot susține singuri, vârsta majoratului.¹⁵³ Mulți dintre membrii comunității de caldarari din Sibiu sunt de părere că mariajul copiilor

¹⁵² În cadrul Revistei *Amare Romentza* (SATRA/A.S.R.T.A.-Amare Romentza, 2005) sunt descrise rolurile și poziția femeii române în familiile de romi tradiționale. Potrivit conținutului Revistei, fata (fiica) române este sfințită și modestă și trebuie să-și cinstească familia păstrându-și virginitatea (puritatea trupei) până la căsătorie, și nu să fie „phirde” (ugoare). Virginitatea este descrisă ca fiind fundamentală pentru imaginea și respectul cuvenit din partea comunității unei tinere necăsătorite și familia acesteia. Când tanara nora, respectul oferit soțului, se extinde și fața de familia acestuia, mai ales către soacra sa. Soțul este considerat protectorul întregii familii, care se îngrijește de întreținerea soției și a copiilor. Ca soacra, femeia este „stăpâna casei”, „Tgii supraveghează nora și coordonează familia în interior”. Soția române crește în status atunci când devine mamă, îndeplinind astfel scopul fundamental al oricărei familii cu o cultură tradițională. Mama este cea responsabilă de educația copiilor, cu o atenție sporită către fiicele sale, și gestionează responsabilitățile gospodărești. Nașterea unei fete este bine primită, pentru că „fata poate fi un ajutor de nădejde în treburile casnice și în creșterea copiilor mai mici”;

¹⁵³ Raport al proiectului *„Mariajele timpurii în comunitățile de romi caldarari din România între tradiție și lege”*, derulat de Centrul Creștin al Romilor din Sibiu în 2005;

poate conduce la o instruire gcolara insuficienta, gi chiar la abandon gcolar (mai ales Tn cazul fetelor), urmat de lipsa unei calificari sau a unui loc de munca¹⁵⁴.

Romii tradijionali caldarari din Sibiu au o situajie financiara foarte buna. Cei mai mulji dintre ei sunt adeptji ai religiei cregtine neo-protestante, aparjinand Cultului Cregtin Penticostal, dl. Florin Cioaba fiind pastor la Biserica "Philadelphia" (construita din inijiativa dansului) Tnca din 2000. Pastorul ocupa o pozijie importanta Tn randul comunitajii sale gi, ca orice reprezentant bisericesc Tn Romania, are o influenja semnificativa asupra romilor, despre care acesta spune ca sunt uniji gi "se simt mai aproape de Dumnezeu"¹⁵⁵.

Cel mai mediatizat eveniment Tn comunitatea caldararilor din Sibiu, atat pe plan najional cat gi internajional, a fost „casatoria” Anei Maria Cioaba, Tn varsta de 14 ani, cu Mihai Birija, Tn varsta de 15 ani¹⁵⁶. „Casatoria” a avut loc Tn data de 29 septembrie 2003 gi a starnit o serie de controverse, aparijiile pe marginea subiectului Tn presa depagind cateva zeci de articole gi provocand reacjii dure din partea autoritajilor din Romania gi, Tn special, din afara jarii.

Pe langa faptul ca *„petrecerea secolului”* avea loc Tn familia „regelui” Florin Cioaba gi provoca interes din partea tuturor gi Tn special din partea presei, evenimentul din viaja copiilor, Ana Maria gi Mihai, a fost privit Tnca de la Tnceput de cei mai mulji ca fiind o casatorie „aranjata” de catre parinji lor¹⁵⁷. Interesanta Tn acest caz a fost, de asemenea, prezenja publica a Anei Maria Cioaba. Aceasta a minimalizat vizibil rolul sojului ei, Mihai, contrar agteptarilor „tradijiei patriarhale”. Faptul ca nagul a fost un ex-ministru de interne, sau ca tanarul mire era de asemenea minor nu a primit aceeaagi atenje comparativ cu reacjia generata de atitudinea Anei Maria¹⁵⁸.

Potrivit unor „declarajii” ale unor apropiaji gi redate Tn presa, fata nu gi-a oferit Tntregul „consimjamant” pentru oficializarea religioasa Tn Biserica Penticostala locala. „Fuga” din biserica a acesteia gi, prin urmare, pozijia publica a d-nei Emma Nicholson, precum gi a altor personalitaji din viaja publica, au dat nagtere unor pozijii radicale faja de oficializarea casatoriei celor doi minori, aga cum este reacjia Organizajiei „Salvaji Copiii”. Organizajia a solicitat Direcjeiei Judejene pentru Protecjia Drepturilor Copilului Sibiu sa intervina Tn cazul cununiei religioase a „prinjesei” gi sa ia masura plasamentului Tn regim de urgenta, „Tntrucat ea a fost violata”¹⁵⁹.

Deji din declarajiele ulterioare ale copiilor cu privire la decizia de a se casatori reiese ca dorinja de a ceremonia nunta le-a aparjinit Tn totalitate, ofijerii Serviciului Cercetari Penale din cadrul Inspectoratului Judejean de Polijie (IPJ) Sibiu au derulat cercetari Tn cazul lui Mihai Birija, ginerele, sub aspectul savargirii infracjionii de raport sexual cu un minor gi de a stabili

¹⁵⁴ Idem;

¹⁵⁵ http://www.divers.ro/focus_ro?wid=37452&func=viewSubmission&sid=2438;

¹⁵⁶ Tn anul 2003, legislajia Tn vigoare din Romania permitea casatoria tinerilor, la varsta de 15 pentru fete, cu dispensa de la parinji gi 18 ani pentru baieji. Tn prezent, cu modificarile gi completarile ulterioare, Codul Familiei prevede varsta minima a viitorilor soji ca fiind de 18 ani;

¹⁵⁷ Este discutabila diferenta Tntre casatoria timpurie „cu acordul” copiilor implicaji gi casatoria aranjata, pentru ca Tn ambele cazuri la baza sta exprimarea dorinjelor acestuia catre parinji. Avand Tn vedere stresul gi presiunea exercitata de familie gi societate, lipsa unor modele gi nivel scazut al Tncrederii Tn sine la acea varsta, „acordul”, libertatea de exprimare gi alegere a tinerilor viitori soji, nu poate fi garantat;

¹⁵⁸ Tn nenumarate articole numele lui Mihai Birija (gi nu Dirija) a fost grejit menjionat. (*Obiectiv*, 2003; *Monitorul de Sibiu*, 2003);

¹⁵⁹ <http://www.adevarul.ro/articole/cununia-anei-maria-cioaba-incalca-drepturile-copilului-si-constitutia/54955>;

daca a violat-o sau nu pe Ana Maria Cioaba. Fata a fost la randul ei supusa unui control la Laboratorul de Medicina Legala Sibiu, pentru a se stabili daca a Tntrejinut relajii sexuale cu Mihai Birija. (*Gardianul*, 02 octombrie 2003)

Famiile tinerilor au respectat deciziile autoritatilor (Direcția de Asisteja Sociala gi Protecția Copilului, Parchetul de pe langa Tribunalul Sibiu) de separare a tinerilor pentru ca, aga cum era menționat Tntr-un comunicat de presa din partea tatalui Anei Maria, dl. Florin Cioaba, „este in interesul celor doi copii sa aiba linijtea necesara ji sa inceteze orice presiune ji incercarea de transformare a unui eveniment de ordin traditional pentru etnia romilor intr-un subiect de scandal”.

Tn prezent, tinerii formeaza un cuplu gi gi-au sarbatorit Tn 2007, Tndeplinind toate prevederile legii, cea de „a II a” casatorie. Tn intervalul de timp scurs din 2003 pana la casatoria din 2007 conform declarajiilor parinilor¹⁶⁰, Ana Maria gi Mihai gi-au urmat studiile gi au locuit separat, Tmpreuna cu famiile lor naturale. Cu toate acestea, chiar daca sunt la varsta majoratului, Ana Maria gi Mihai sunt Tn prezent tineri parinji (au un copil).

Tntregul context al casatoriei Anei Maria Cioaba, mediatizarea gi interesul publicului larg, reacțiile autoritatilor (de intervenție) gi a organizajiilor pentru drepturile minoritatilor, drepturile omului, drepturile copilului (pe de o parte de susținere a tradițiilor, pe de alta parte de condamnare a practicilor de casatorie timpurie), a marcat un *moment unic de solidaritate* - autoritajile au intervenit Tn favoarea copilului rom, Tn special a Anei Maria; presa a redat Tn amanunt fiecare informajie gi publicul a preluat-o cu interes, manifestand Tngrijorare pentru fata roma; organizajiile romilor au susținut etnicitatea gi justificat drepturile colective Tn defavoarea celor individuale; asociajiile de promovare a drepturilor copilului au iegit public pentru apararea drepturilor copilului, Tn mod deosebit pentru protecția fetei¹⁶¹.

Ana Maria Cioaba este modelul de tip pozitiv al femeii rome vazuta din prisma societajii Tn general. Este tanara sojje, viitoare mama, o frumoasa educata, fiica de „rege” bogata ce nu se sfiește de apartenența sa etnica. Chiar daca i s-a spus „*printesa*” Tn mod ironic, evenimentul din octombrie 2003 a facut-o sa fie reprezentativa cu sau fara voia ei, asemenea unei prinjese. Ea a scos Tn evidenta pentru majoritatea ce este cel mai important - apararea celor Tn dificultate, cum este cazul copiilor sau a romilor - gi a lansat Tnceputul schimbarilor, cel pujin la nivel public, cu privire la mariajele timpurii din comunitajile tradijionale de romi.

Ceea ce este de notat Tn acest caz, este ca mediatizarea excesiva a evenimentului l-a obligat pe politicianul Florin Cioaba sa Tgi contureze o opinie gi un discurs public, chiar daca acest discurs de multe ori nu corespunde realitajii. De exemplu, proiectul implementat de Centrul Cregtin al Romilor de la Sibiu, cu finanțarea de la OSCE OD IHR, a fost un rezultat direct al acestei expunerii.

¹⁶⁰ <http://www.libertatea.ro/index.php?section=articole&screen=stire&sid=152066>;

¹⁶¹ Din pacate, cea mai mare parte a societajii civile din Romania nu congntienteaza faptul ca susținand activ un alt grup vulnerabil, diferit din prisma apartenenței la gen sau rasiale sau a orientării sexuale, susjin de fapt cauza propriului grup. De exemplu, daca feministele nerome ar susjine public gi constant diferitele inijiative ale minoritajii rome gi invers, promovarea dialogului intercultural gi a diversitajii, gi implicit a egalitajii de gen gi nediscriminării, ar diminua percepțiile de tip: Diferit = Antiromi/Antijiganism = Antifeminism;

Comunitatea de romi din localitatea Ramnicelu, județul Buzau¹⁶²

Localitatea Ramnicelu din județul Buzau în care locuiesc aproximativ 2000 de romi este situată la 50 de km departare de orașul Buzau. Cei mai mulți dintre romii din comună au o situație financiară echilibrată. Ei desfășoară activități economice prin intermediul societăților comerciale patronate în cele mai multe cazuri de ei sau dețin carnete de producători în agricultură. Nivelul de școlarizare este apreciat sub mediu, mai ales în cazul femeilor, și este estimat că aproximativ 70% dintre romii din Ramnicelu sunt de religie creștin-ortodoxă, restul fiind adepți neo-protestanți.

Comunitatea de romi din localitatea Ramnicelu este atipică în ceea ce privește practica „tradițională” de căsătorie a copiilor, pentru că, în conformitate cu declarațiile unor membri ai comunității¹⁶³, acestea au fost inițiate după 1990, numărul lor crescând rapid în ultimii 10 ani. Cu toate acestea prezintă o structură familială puternic patriarhală (specific mediului rural), comunitatea de romi din Ramnicelu nu este una de tip tradițional. Practica lor prezintă doar o influență tradițională, patriarhală și religioasă, corelată cu „principii de moralitate” și în mod deosebit cu poziția socială.

Primele sesizări cu privire la căsătoriile timpurii din partea Direcției de Asistență Socială și Protecție a Copilului Buzau (DASPC) datează încă din anul 2003, în aceste cazuri din această perioadă implicau tinere romi cu vârsta aproximativă de 15 ani. Și în cazul băieților, vârsta la „logodnă” era în anii trecuți mai ridicată, ea ajungând în prezent la „încurajarea” părinților, prin invocarea „tradiției”, chiar și la 13 ani. Scăderea vârstei copiilor la căsătorie a atras de la sine și scăderea vârstei primei sarcini a fetelor, de la aproximativ 15 ani (2003), până la 11-12 ani (2007).

Scăderea vârstei copiilor în cazul cărora se practica mariajele aranjate de părinții romi din localitatea Ramnicelu, fără a exista date în acest sens, este cauzată de „temerile” părinților de fete romi față de scăderea numărului de „băieți cu stare” (financiară) din comunitate.¹⁶⁴ Nu au fost menționate situații de vânzare a fetelor, în schimb s-a observat din partea părinților dorința de a menține „averea în interiorul neamului”. Un alt aspect ce atrage atenția în Ramnicelu este legat de tendința căsătoriei exclusiv în interiorul comunității, putând fi astfel provocat în următorii ani riscul de cosangvinizare¹⁶⁵. În acest sens, inclusiv Primarul localității Ramnicelu, dl. Neculaeg Jugaru, a avertizat că au loc „căsătorii între rude”, „care vor crea mari probleme de sănătate în viitor”¹⁶⁶.

Interesul opiniei publice pentru cazurile mariajelor timpurii din Ramnicelu a fost lansat de mass-media la sfârșitul anului 2006, când două fete de 12 ani au fost aduse la maternitate pentru a naște. Ancheta autorităților a scos la iveală faptul că situațiile fetelor nu erau nici pe

¹⁶² În descrierea cazului de față, s-au avut în vedere: rapoartele întâlnirilor tematice derulate în perioada 2007-2008, la care autoarele au participat, precum și diferite articole aparute în presa locală și centrală cu privire la subiectul mariajelor timpurii în localitatea Ramnicelu/jud. Buzau;

¹⁶³ Afirmările au fost făcute în cadrul întâlnirilor de lucru din comuna Ramnicelu, luna ianuarie 2007, la care au participat reprezentanți ai instituțiilor centrale și locale și ai societății civile romi și neromi, precum și lideri și părinți romi;

¹⁶⁴ Asemenea atitudini au fost prezentate și în raportul *„Broadening the Agenda - The Status of Romani Women in Romania” (RPP-OSI Budapesta, 2006)*. Cățiva respondenți din cadrul studiului considerau că e mai bine pentru o fată de a se căsători devreme, când are 15, 14 ani sau chiar mai devreme. Cele mai multe dintre ele se bazau pe aparența fizică și oportunitatea de a prinde un bărbat. (pag. 33);

¹⁶⁵ În acest sens, legislația din România (Legea nr. 4/1953 - Codul Familiei, articolul 6) oprește „căsătoria între rudele în linie dreaptă, precum și între cele în linie colaterală până la al patrulea grad inclusiv”. O situație asemănătoare a fost sesizată în presa centrală (*Libertatea*, 2007) cu privire la comunitatea din Strehăia/jud. Mehedinți.;

¹⁶⁶ http://www.stirilocale.ro/Reprezentantii_romilor_impotriva_casatoriilor_timpurii_IDN316616.html;

departe singulare, gi ca Tn sanul comunitajii de romi din localitatea buzoiana se trateaza casatoria copiilor asemeni unui „stil de viaja”.

Atat din partea presei, cat gi Tn discursul general, exista o critica adusa autoritajilor publice pentru ca nu au intervenit la timp gi nu au aplicat corespunzator legea. Luand spre comparajie intervenjia statului din 2003, Tn cazul casatoriei Anei Maria Cioaba, rezultatele autoritajilor din judejul Buzau, pana Tn 2008, indica faptul ca nu au fost identificate gi aplicate masurile cele mai potrivite de abordare a fenomenului mariajelor de copii.

Direcția de Asistenja Sociala gi Protecția Copilului Buzau este cunoscuta la nivel local pentru activitatea sa de aparare a drepturilor copiilor romi aflaji Tn risc sau implicaji Tn casatorii timpurii. DASPC Buzau are spre monitorizare, la momentul actual, un numar de peste 100 de persoane¹⁶⁷, Tnsa, pana Tn prezent, nu a fost facuta publica nici o situajie de decadere din drepturile parintegti¹⁶⁸.

Tn data de 4 ianuarie 2007, printr-un comunicat de presa, Consiliul Judejean Buzau / Direcția Generala de Asistenja Sociala gi Protecția Copilului¹⁶⁹ anunja *actiuni de ridicare a fetelor provenite din familii de romi care se casatoresc ji intretin relatii sexuale la varste foarte fragede*. Tn comunicat era prezentat cazul unei fete de 13 ani, Tnsarcinata Tn luna a 7-a, care a fost adusa la biroul unui executor judecatoresc de catre parinji (ei se angajasera anterior, Tn scris, ca o vor preda autoritajilor din domeniul protecției copilului). Prin urmare, minora a fost internata Tn Centrul Maternal din municipiul Ramnicu Sarat.

De asemenea, comunicatul de presa oferea informajii cu privire gi la o alta minora din Ramnicelu, tot Tn varsta de 13 ani, care Tn ziua de 30 decembrie 2006 a nascut Tn maternitatea din Ramnicu Sarat. Minora a fost preluata din institujia spitaliceasca pentru a fi internata Tn Centrul Maternal din municipiul Buzau.

Tn ambele situajii s-au pus Tn aplicare ordonanjele emise de Tribunalul Buzau gi solicitate de Direcție *„Numai la inceputul anului (2007) au fost semnalate 10 logodne traditionale intre copii de romi cu varste foarte mici. D.G.A.S.P.C. va monitoriza și alte situapi din comuna Ramnicelu ji va lua masuri in consecinta ca ji in cele trei cazuri recente”*.

Directorul general adjunct al DASPC Ramnicu Sarat, dna. Carmen Daniela Nujulescu, a sesizat gi solicitat ajutor de nenumarate ori Tn problema respectiva din partea autoritajilor locale gi a acuzat reprezentanții primariei de acceptare a acestor cazuri Tn favoarea simpatiei comunitajii de romi¹⁷⁰.

¹⁶⁷ Conform declarajiei dnei. Cecilia Manolescu, director Direcția Generala de Asistenja Sociala gi Protecția Copilului Buzau, disponibila la web site-ul: http://www.stirilocale.ro/buzau/Mama_la_12_ani_Buzau_IDN144957.html;

¹⁶⁸ *Codul Familiei* prevede ca "autoritatea tutelara este obligata sa exercite un control efectiv gi comun asupra felului Tn care parinji Tg Tndeplinesc Tndatoririle privitoare la persoana gi bunurile copilului" (art. 108), iar "daca sanatatea sau dezvoltarea fizica a copilului este primejduita prin felul de exercitare a drepturilor parintegti, prin purtarea abuziva sau prin neglijenja grava Tn Tndeplinirea Tndatoririlor parintegti, ori daca educarea, Tnvajatura sau pregatirea profesionala a copilului nu se face Tn spirit de devotament faja de Romania, instanja judecatoreasca, la cererea autoritajii tutelare, va pronunja decaderea parintelui din drepturile parintegti" (art. 109);

¹⁶⁹ Pentru mai multe informajii, a se vedea web site-ul: www.dgaspcebuzau.ro;

¹⁷⁰ Afirmajii Tn cadrul mesei rotunde *„Casatoriile timpurii - traditii sau inconjienta”*, organizata de Alianja Civica a Romilor din Romania, Tn parteneriat cu Prefectura Buzau gi Asociația Culturala „Ghi Romano”, din data de 30 noiembrie 2007, la sediul Consiliului Judejean Buzau;

Primarul comunei Ramnicelu, dl. Jugaru, a declarat public Tn cadrul unei Tntalniri de lucru cu privire la casatoriile timpurii Tn familiile de romi, faptul ca nu este de acord cu metoda de a separa fetele Tntr-un centru maternal gi de aceea nu a acordat sprijin Tn aceasta acjiune.

Polijia locala s-a sesizat de asemenea gi, conform afirmajiilor comisarului gef Marian Œerbulea, Inspectoratul Judejean de Polijie Buzau, Tn noiembrie 2007 „*exista 33 de dosare penale pentru raport sexual cu minori ji instigare la acte sexuale cu minori*”. Tn opinia dlui comisar gef Œerbulea, aceste dosare nu pot rezolva fenomenul mariajelor timpurii gi „problemele se pot rezolva tot Tn interiorul comunitajii”¹⁷¹. Conform afirmajiilor dlui Comisar gef Cristian Tache, Tn cadrul Tntalnirii de lucru organizata Tn Ramnicelu Tn data de 26 februarie 2008 de catre Centrul Romilor „Amare Rromentza”¹⁷², inculpajii (parinji ai fetelor, baieji ce au avut relatii sexuale cu minore Tn prisma „casatoriei timpurii”) Tn 35 de cazuri au fost condamnari penale la pedepse cuprinse Tntre 6 luni - 1 an, cu suspendarea executarii.

Din cele redate mai sus este evidenta slaba sau lipsa de colaborare (gi interes) Tntre autoritaji Tn luarea unei masuri comune gi coerente. Cu toate ca exista, Tn cazul casatoriilor timpurii Tn familii de romi, un cadru complex (invocarea tradijiei) gi o importanta lipsa de date cu privire la fenomen, Tnfranarea identificarii gi aplicarii solujiilor celor mai eficiente este cauzata gi de parteneriatului/ comunicarii dificile dintre autoritajile abilitate.

Trecerea la o alta etapa Tn ceea ce privegte respectarea drepturilor copilului prin eliminarea mariajelor timpurii nu este aplicata Tn Ramnicelu probabil gi datorita lipsei unor „modele pozitive” Tn privinja aplicarii sancjiunilor pentru parinji care Tgi casatoresc copiii la 12 ani, din partea institujiilor cu atribujii Tn domeniu. Lipsa unor exemple de familii rome care refuza public sa Tgi logodeasca copiii de la varste fragede Tn interiorul comunitajii (cum a fost cazul familiei Cioaba Tn comunitatea de romi caldarari din Sibiu prin exemplul dat de fiicele dlui Ion Cioaba) este alt element ce Tncurajeaza perpetuarea acestei practici la Ramnicelu.

Rezistenja populajiei rome din Ramnicelu Tn privinja mariajelor timpurii, gi nu numai, limiteaza drepturile individuale (de libertate Tn alegere, libertate de exprimare, dezvoltare educationala, etc.) ale copiilor casatoriji Tn aceste condijii de catre parinji. Interzicerea casatoriilor timpurii Tn comunitajile tradijionale de romi din partea statului nu presupune privarea dreptului la viaja culturala proprie, aga cum este invocat de unii membrii ai familiilor de romi, ci doar impune respectarea drepturilor (individuale) copiilor gi tinerilor romi din aceste comunitaji.

Potrivit declarajiilor din presa ale parinjiilor, aceste mariaje sunt doar nigte Tnjelegeri prealabile Tntre romi, Tnsa fara consumarea casatoriei. Cu toate astea, reale sunt sarcinile fetelor de 12 ani, petrecerile de celebrare a „logodnelor” sau faptul ca tanara fata locuiegte Tn casa „viitorului” soj.

Sunt indicatori ce arata rezultatul tradijiei patriarhale, multe femei - incluzand fetele gi femeile rome - nu se bucura de un respect total gi libertatea de a alege Tn chestiuni ce jin de

¹⁷¹ Idem. (afirmajia poate fi gasita gi la web site-ul:

http://www.stirilocale.ro/Reprezentantii_romilor_impotriva_casatoriilor_timpurii_IDN316616.html);

¹⁷² Informajii despre asociajie pot fi accesate la web site-ul www.amarerromentza.org;

decizii fundamentale din viaja lor gi este contrazisa capacitatea lor de a-gi exercita aceste drepturi .¹⁷³

Cea mai recenta „logodna” ce a adus Tnca o data Tn centrul atenjei comunitatea de romi din Ramnicelu (cu o mediatizare la nivel internajional), a fost cea a fetije Marghioala Dinu, de numai 5 ani gi 10 luni, logodita cu un tanar de 16 ani, din aceea gi localitate.

Petrecerea a avut loc la caminul cultural local gi, degi inijial parinji fetei au specificat Tn solicitarea pentru camin ca este vorba de un botez, ulterior au recunoscut la sediul postului de polijie (unde au fost chemaji pentru audieri), ca de fapt era vorba despre petrecerea de parafare a Tnjelegerii logodnei. Ei au dorit sa evite prin aceasta ca fetija sa le fie luata gi plasata la un centru de asistenta sociala, cum s-a mai Tntamplat Tn 2007 unei alte fete.

Parinji logodnicilor au promis asistentilor sociali gi polijigtilor ca *„baiatul nu s-atinge de fata”* gi ca *„fata va sta in casa parinteasca pana la cel putin 12 ani, in timp ce ziarigtilor le spuneau ca, orice ar fi, ei iși urmeaza traditia”*¹⁷⁴.

Aceasta „Tnjelegere” Tntre parinji copiilor are ca finalitate introducerea fetei Tn familia baiatului, pentru ca fata sa se acomodeze mai ugor cu viitoarea familie, gi Tn special cu viitoarea soacra. De asemenea, logodna este o modalitate a familiei de a asigura pastrarea puritajii fetei pana la varsta casatoriei (virginitatea fetei ofera o imagine pozitiva gi un statut important familiei sale Tn randul comunitajii) gi Tn acelagi timp de a asigura pe viitor uniunea celor doi copii Tn cauza.

In interiorul comunitajii, logodna Marghioalei, fata de 5 ani gi 10 luni, nu a fost aprobata Tn totalitate. De exemplu, familii de romi adepte ale religiei neo-protestante contesta casatoriile copiilor din prezent. Degi Tn trecut au fost semnalate astfel de situajii gi Tn aceste familii, s-a renunjat la acestea, unul din motivele exprimate fiind acela ca „este o prostie sa spui ca asta este tradijia”. (cotidianul *Jurnalul National*, 2008)

Aceasta schimbare de mentalitate poate fi interpretata ca avand la baza discujiile interne ale grupului de apartenenja, Tn cazul de faja grupul organizat religios gi influenja acestuia asupra individului gi a familiei sale implicit.

Mediatizarea sarcinilor timpurii ale fetelor rome din comuna Ramnicelu Tn luna ianuarie 2007 a mobilizat institujile centrale gi locale, asociajii de romi¹⁷⁵, Tn organizarea unei serii de Tntalniri de lucru ce s-a Tntins pe tot parcursul anului 2007¹⁷⁶. Aceste Tntalniri au avut ca scop identificarea unor masuri concrete gi imediate (Tn conformitate cu prevederile legislajiei najionale gi intenajionale cu privire la drepturile copilului sau egalitatea de ganse Tntre femei gi barbaji) pentru stoparea fenomenului cregterii numarului de casatorii al copiilor din comunitajile de romi Tn general, gi Tn special din localitatea Ramnicelu.

¹⁷³ Rezolujia Parlamentului European privind situajia Femeilor Rome Tn U.E. - 2006, punctul B;

¹⁷⁴ http://www.ziare.com/Logodita_la_numai_5_ani_si_8_luni-240725.html;

¹⁷⁵ Agenjia Najionala pentru Romi, Prefectura Buzau, Direcjia de Asistenta Sociala gi Protecjia Copilului Buzau, Inspectoratul Judejean de Polijie, Inspectoratul Judejean Școlar Buzau, Primaria Ramnicelu, Direcjia de Sanatate Publica Buzau, Consiliul Najional pentru Combaterea Discriminarii, Agenjia Najionala pentru Egalitatea de Șanse Tntre femei gi barbaji, Consiliul Judejean, Alianja Civica a Romilor din Romania, Centrul Romilor „Amare Rromentza”, Agenjia de Monitorizare a Presei;

¹⁷⁶ Tntalnirile au fost derulate la nivel local, la inijiativa organizajilor de romi precum: Centrul Romilor pentru Intervenjie Sociala gi Studii „Romani CRISS”, Centrul Romilor „Amare Rromentza”, Asociajia Culturala „Ghi Romano” gi Alianja Civica a Romilor din Romania;

Tntr-un comunicat de presa, Agenjia Najionala pentru Romi (ANR)¹⁷⁷, ca urmare a unei Tntalnirii pe tema mariajelor timpurii¹⁷⁸, prezenta public rezultatele discujiilor: „necesitatea dezvoltarii ji aplicarii unui plan de masuri pentru informarea comunitatii romilor de la Ramnicelu, axate in principal pe educupe juridica, sanitara, jcolara ji civica”.

Potrivit Agenjiei Najionale pentru Romi, Tn elaborarea gi implementarea unui plan de masuri pentru comunitatea din Ramnicelu se are Tn vedere: „evaluarea comunitatii de romi din Ramnicelu; facilitarea procesului de dezvoltare comunitara locala; realizarea unui set de politici publice pentru comunitatile traditionale, care sa aiba in vedere interesul major al copilului ji protectia acestuia, precum ji crejterea nivelului de informare ji conjtientizare a familiilor asupra drepturilor ji indatoririlor in ceea ce privejte intemeierea unei familii; organizarea unor campanii de informare ji comunicare la nivel national, pornind de la exemplul comunitatii romilor de la Ramnicelu, pentru cunoajterea prevederilor legislatiei in vigoare privind protectia copilului, accesul la educatie, sanatate ji dezvoltare, Codul familiei etc; sustinerea parteneriatului jcoala - administratie locala - comunitate pentru selectia ji angajarea mediatorilor sanitari, jcolari etc. care sa asiste comunitatea ji sa medieze relatiile dintre comunitate ji autoritatile publice locale; realizarea unor proiecte ji programe care sa faciliteze accesul copiilor in jcoala ji parintilor la educatie¹⁷⁹”.

Tn comunicat era de asemenea menjionat faptul ca „totodata, se dorejte crearea unui centru comunitar inclusiv, pentru realizarea de programe de consiliere destinate comunitatii de romi, cursuri pentru educupa parinilor: "jcoala mamelor", "jcoala de dupa jcoala"; realizarea unor proiecte ji programe de consiliere a tinerelor mame; orientarea in cariera a tinerilor din comunitatea de romi din Ramnicelu; realizarea unui model de buna practica privind informarea, comunicarea ji educatia in comunitatile de romi”.

Ca urmare a evenimentelor gi a Tntalnirilor din 2007 din localitatea Ramnicelu, Tn prezent nu sunt iniijative publice din partea autoritajilor locale sau a organizajiilor neguvernamentale (ale romilor, pentru protecja copiilor, ale femeilor) care sa se adreseze fenomenului casatoriilor timpurii.

Comunitatea de romi din Ferentari, Bucuresti

Cu toate ca de-a lungul istoriei, Tn cele mai multe culturi ale lumii, fenomenul mariajelor timpurii a scazut Tn amploare (odata cu industrializarea gi migcarile pentru drepturile copilului gi a femeilor), acesta se practica Tnca Tn mediile patriarhale. Fie ca este vorba de mediu rural sau urban, apartenenja la un anumit neam sau statul social, mariajele timpurii sunt frecvent Tntalnite Tn familiile de romi.

Pentru a reda un cadru extins formelor pe care fenomenul mariajelor timpurii le are Tn unele familii de romi, vom prezenta o situajie, a unui mariaj timpuriu din mediu urban - cartierul Ferentari/ Bucuregti¹⁸⁰.

¹⁷⁷ Comunicatul este disponibil gi la adresa de web: <http://www.anr.gov.ro/site/Presa.html>;

¹⁷⁸ Tntalnirea a avut loc Tn 12 ianuarie 2007, la sediul Prefecturii Buzau;

¹⁷⁹ <http://www.anr.gov.ro/site/Presa.html>;

¹⁸⁰ Materialul este realizat Tn urma unui interviu cu un tanar cuplu de etnie roma gi familia fetei, pe baza observajiilor directe gi participative ale autoarelor, respectiv a datelor culese din diferite lucrari. Pentru descrierea cazului, nu au fost disponibile sau identificate suficiente date de ordin cantitativ sau calitativ;

Ferentari este un cartier marginag al Bucuregtiului, Tn sectorul 5, populat cu un numar semnificativ de romi. Acesta are o proasta reputajie, marcata Tn special de numarul mare de infracjuni gi probabil datorita nivelului ridicat al saraciei Tntalnit Tn zona¹⁸¹.

Potrivit unui studiu al Agenjiei de Dezvoltare Comunitara „Tmpreuna” (2006) realizat Tn Bucuregti - sector 5, Tn zone locuite de romi precum Rahova, Ferentari gi Zabrauji¹⁸², pentru 70% din locuitori, o gospodarie este formata din mai mult de 4 persoane. 13% nu gtiu sa citeasca sau gtiu foarte pujin, iar dintre cei chestionaji, 32% sunt necasatoriji, gi tot ataji casatoriji, Tn timp ce 28% traiesc Tn concubinaj¹⁸³.

Aga cum era aratat gi mai sus, tipurile de mariaj Tntalnite Tn Ferentari sunt atat cele *legale* (Tncheiata Tn faja delegatului de stare civila) cat gi cele Tn *concubinaj*. Sunt prezente *mariajele timpurii* gi uneori, iniijierea cuplului se face prin „fuga” *tinerilor*¹⁸⁴. Tn anii anteriori au fost gi cazuri de *furt al fetei*, Tnsa astfel de acjuni nu au mai fost sesizate Tn prezent.

Ana are 14 ani, iar Franco 19 ani. S-au cunoscut Tn cartier, Tn iarna 2007 gi Tnca din luna februarie 2008, Tn mod public, ei formeaza un cuplu. Momentul coincide cu mutatul Anei Tmpreuna cu Franco, Tn casa parinilor acestuia. Relajia lor de prietenie nu a fost de lunga durata, aga cum deseori sunt relajiiile cuplurilor de romi.

Argumentele ce stau la baza oficializarii rapide a relajiei Tn cazul cuplurilor de romi (cel pujin a unuia dintre parteneri) coincide cu unii factori ai mariajului timpuriu. Acestea au Tn vedere atat importanja menjinerii „onoarei”, de pastrare a virginitajii fetei Tn vederea asigurarii imaginii gi statului Tn faja comunitajii, cat gi *modelul grupului de referinta*.

Varsta timpurie a Anei Tn momentul iniijerii relajiei cu Franco este asemenea cu *modelul familial*. Mama Anei s-a casatorit la 14 ani (gi a avut prima sarcina, pe Ana, la 15 ani), iar bunica din partea mamei s-a casatorit la 13 ani. Ca gi Tn cazul lui Franco, tatal Anei era mai mare decat sojia acestuia; putem aprecia ca exista un numar mai ridicat de casatorii timpurii, care implica fete cu varsta mai mica, decat de aceea gi varsta cu cea a baiatului (a partenerului).

Una dintre diferentjele Tntalnite Tn familiile „netraditionale” (fara port)¹⁸⁵ din cartierul bucuregtean Ferentari, Tn comparajie cu cele doua studii de caz redade anterior, este faptul ca *nu parintele propune ji decide casatoria*, ci el o „aproba”.

Legea 272/2004 privind protecjia gi promovarea copilului (art. 24) prevede faptul ca, copilul este *“capabil de discernamant”* gi are *“dreptul de a-ji exprima liber opinia asupra oricarei probleme care il privejte”*. Mariajul copiilor cu varsta de pana la 16 ani provoaca Tnsa dezbateri cu privire atat la limita *“capacitajii de discernamant”* a acestora Tn a aproba o

¹⁸¹ Tn zona au fost derulate o serie de iniijiative ale organizajiiilor neguvernamentale (rome) Tn domeniul sanatajii, ocuparii forjei de munca, etc., Tnsa aceste acjuni nu au avut continuitate. Cea mai cunoscuta activitate Tn cartier este Tn domeniul educajei copiilor, Caminul „Philip”;

¹⁸² Agenjia de Dezvoltare Comunitara „Tmpreuna”, *Dimensiuni ale participarii romilor pe piata muncii - Studiu de caz pe municipiul Bucuregti, sector 5*, 2006. Pentru mai multe informajii: www.ageniaimpreuna.ro;

¹⁸³ Tn cadrul studiului s-a folosit metoda “bulgarului de zapada” gi au fost chestionate 220 de persoane cu varsta Tntre 16-50 de ani. (68% de sex feminin si 32% de sex masculin);

¹⁸⁴ Dezbaterile participantelor din cadrul *htalniri Europene pentru Armonizarea politicilor pentru Romi*, Bucuregti (3 mai 2006), au concluzionat ca o practica specifica minoritajii rome este mariajul iniijat prin *fuga comuna a tinerilor*;

¹⁸⁵ Romii din aceasta zona Tgi ascund apartenenja la etnia roma gi sunt vorbitori ai limbii romani, Tnsa nu se prezinta cu vestimentajie tradijionala roma, etc.;

"casatorie Tn afara legii", cat gi despre rolul gi pozitia definitorie) parinilor Tn a le oferi copiilor *orice informatie pertinenta (...) asupra consecintelor pe care le poate avea opinia sa (a copilului), daca este respectata, precum și asupra consecintelor oricarei decizii care il privește (pe copil)*¹⁸⁶.

Parinții Anei au susținut decizia acesteia pentru a evita o eventuala „rugină” față de comunitate, ca urmare a „fugii” Anei cu Franco. Parinții lui Franco nu s-au împotrivit relației gi după *fuga* tinerilor, ei au însoțit cuplul nou format la locuința familiei Anei pentru „*înțelegerea*” cu familia acesteia asupra organizării „rachiului”.

„*lucatul camașii*”, a „rachiului”, ca gi Tn cultura tradițională românească, reprezintă dovada de virginitate a fetei. Rudele mirelui gi alte rude oferă parinților (mai ales mamei) gi familiei fetei, camagă. Potrivit tradiției, sărbătorirea rachiului se face prin larma multă, se chiuie împreună cu lăutarii gi se bea rachiu rogu¹⁸⁷. Tn cazul contrar, dacă fata nu e virgină rachiul e alb, semn de rugină pentru parinți, oprobriului comunității¹⁸⁸.

Petrecerea de „*rachiul*” a Anei (celebrarea „onoarei” gi a virginității acesteia) a fost un moment de „*fala*” pentru familia ei oferind imaginea gi recunoașterea unui statut al familiilor. Așa cum tinerii gi familiile lor considerau, petrecerea a fost „*rachiu*”, nu o „casatorie” deplină (inclusiv pe materialele foto gi audio de la eveniment este menționat „*rachiul Anei gi al lui Franco*”), pentru că nu a fost oficializată la Starea Civilă sau la biserică. Cu toate acestea *Ana este „maritata” gi Franco „înșurat”, mamele gi tații sunt numiți socrii gi respectiv cuscii, frații gi surorile, cumnati gi cumnate.*

Situația financiară a familiilor este modestă Tnsă, indiferent de aceasta, evenimentul a fost sărbătorit cu fast (cheltuială neavând neapărat „*logica economică*”), Tntr-un restaurant din București, cu lăutari de renume gi un număr mare de invitați. Ambele familii au participat la bugetul petrecerii, Tnsă Tn general, agteptările de organizare a evenimentului sunt mai ridicate din partea mirelui gi a familiei acestuia, ca semn de „*prejude*” a fetei gi purității ei¹⁸⁹.

Concubinajul, căsătoria nelegitimă, este o relație emoțională, fizică gi intelectuală, care presupune faptul că partenerii să locuiască împreună, dar fără beneficii legale. Chiar dacă aceasta este văzută de către societate Tn general ca fiind o formă de testare a compatibilității Tnaintea căsătoriei, pentru cei mai mulți romi această este percepută ca un mariaj.

Pentru Ana gi Franco această uniune consensuală fără caracter juridic, este o formă alternativă de parteneriat, ce îndeplinește funcțiile gi caracteristicile unui mariaj deplin - scopul conviețuirii comune este acela de a Tntemeia o familie.

Cu toate acestea, drepturile gi obligațiile dobândite Tn urma unei căsătorii legale de către cei doi soți, din păcate nu sunt disponibile tânărului cuplu rom, deși Tn România *statul ocrotește*

¹⁸⁶ Legea 272/2004 privind protecția gi promovarea copilului - art. 24;

¹⁸⁷ Acest ritual este Tntălnit gi la nunțile tradiționale lipovene; Tn ziua de după nunta, mirii merg pe la casele rudelor apropiate gi le cinstesc cu rachiu rogu (semn că mireasa a fost virgină). Pentru informații:
http://www.divers.ro/accent_ro?func=viewSubmission&sid=7212&wid=37454;

¹⁸⁸ Mai multe informații la: <http://www.foaia.hu/arhiva/anul-LIV/36/13.PDF>;

¹⁸⁹ Tn familiile de romi tradiționale, unde se practică așa numitul „*pret al miresei*”, suma de bani plătită familiei fetei de către familia mirelui, simbolizează: „*virginitatea fetei*”, fiind astfel recunoscută gi valoarea fetei gi a aportului ei după căsătorie, protecția viitoarei mirese Tn neamul soțului dar gi garant al respectului reciproc („*pakiv*”). Pentru mai multe informații: www.amarerromentza.ro;

casatoria ji familia; el sprijina, prin masuri economice ji sociale, dezvoltarea ji consolidarea familiei. (Codul Familiei, art. 1).

Mariajul (timpuriu) pentru Ana (sau pentru oricare fata provenita sau nu dintr-o familie tradijionala de romi), Tnseamna nu doar un angajament faja de partenerul sau, ci gi *responsabilitate gospodareasca* (munca domestica „adecvata sojiei”, „norei”), Tn casa unde locuiegte, casa socrilor sai. Ca membra a familiei, Ana¹⁹⁰ o ajuta periodic pe soacra sa la activitatea familiei, comerj cu flori, Tn timp ce sojul sau este angajat cu norma Tntreaga la un restaurant din Bucuregti, unde ocupa un post de ospatar.

Mai mult, nevoile tinerei fete asigurate anterior de catre parinji sunt transferate (Tn cea mai mare parte, familia Anei sprijinand Tn continuare bugetul tanarului cuplu), Tn urma "casatoriei" gi a schimbarii locuinjei, catre "noua familie" (socrii gi sojul sau).

Din punct de vedere al domiciliului (legal), ca urmare a mariajului sau, Ana are regedinja oficiala Tn continuare la adresa parinrilor, gi nu la adresa unde locuiegte, cea a partenerului sau a familiei acestuia.

Pentru copiii care nu au Tmplinit Tnca 14 ani, conform legislajiei romanegti, locuirea Tn alta casa (a socrilor de exemplu), poate fi o forma de ilegalitate, pentru ca nu locuiegte la adresa parinrilor¹⁹¹.

Tn discujiile avute cu Ana, aceasta spunea ca se considera „*norocoasa*” sa aiba o soacra buna. Aceasta o protejeaza Tn Tntrejinerea menajului casei, este deschisa Tn discujiile cu ea gi eventuale problemele, etc. gi o trateaza asemenea unei fiice. Pentru planificarea familiala (contracepjie), soacra Anei a Tndrumat-o gi a Tnsojit-o la medic, Tn ideea de a evita o sarcina nedorita la aceasta varsta.

Chiar daca *drepturile reproductive* recunosc drepturile de baza ale tuturor cuplurilor gi ale persoanelor individuale de a decide liberi gi responsabil numarul, locul gi perioada de a avea copii gi de a avea informajiile gi posibilitatea de a face astfel, gi dreptul de a tinde catre cel mai Tnalt standard al sanatajii sexuale gi de reproducere¹⁹², este necesara asigurarea din partea parinrilor gi a celor apropiaji a unui nivel de trai care sa permita copilului *dezvoltarea fizica, mentala, spirituala, morala ji sociala*, Tn cele mai bune condijii¹⁹³. Atat tanarul cuplu, cat gi familiile acestora, sunt de parere ca este prea devreme pentru existenta unui copil Tn familie.

Faptul ca Ana este romnie din neam de „*vatajeni*” gi ca Franco este rom boldean nu are importanta pentru niciuna din familii (Tn familiile acestora sunt gi alte cazuri de mixare a cuplurilor provenite din alte neamuri). Tn general, Tn aceasta comunitate nu se da o mare importanta tipului de neam din care fata sau baiatul face parte. Cu toate acestea, exista discujii minore (mai mult ironice gi sub forma de gluma) despre diferentjele de neam.

¹⁹⁰ Tnca din anul gcolar 2007-2008 Ana nu a mai frecventat cursurile gcolare;

¹⁹¹ Legea 105/1996 privind evidenja populajiei gi cartea de identitate, cu modificarile gi completarile ulterioare, prevede (art. 10) faptul ca *dovada identitatii, cetateniei romane ji a domiciliului minorului sub 14 ani se face cu certificatul de najtere al acestuia ji cu cartea de identitate a parintelui sau a reprezentantului sau legal;*

¹⁹² Programme of Action of the International Conference on Population and development. Geneva: United Nations, 1994, para 7.3 - http://www.unfa.org/icpd/icpd_poa.htm#ch7;

¹⁹³ A se vedea Tn acest sens Convenjia cu privire la Drepturile Copilului, art. 27 sau *Codul Familiei (art. 101)* care prevede obligajia parinrilor de a cregte copilul, *ingrijind de sanatatea ji dezvoltarea fizica, de educarea, invatatura ji pregatirea profesionala a acestuia, potrivit cu insujirile lui*;

Cazurile prezentate anterior au ca scop redarea diversitatii fenomenului mariajelor timpurii in comunitatile de romi, intalnite nu doar la romii traditionali, ci ji la alte grupuri de romi. Aceste situatii puncteaza atat extinderea fenomenului, cat ji nevoia de studiere a dimensiunii acestor practici urmarind mai ales apartenenta la neamurile de romi sau zona de provenienta (urban/rural), etc.

VIII. REZUMATUL SI CONCLUZIILE MESEI ROTUNDE *Mariajele timpurii in comunitatile de romi: stat de drept, autonomie culturala si drepturi individuale*

Masa rotunda *Mariajele timpurii in comunitatile de romi: stat de drept, autonomie culturala si drepturi individuale (ale copiilor, ale femeii)* a fost organizata in cadrul parteneriatului dintre Romani CRISS - Centrul Romilor pentru Interventie Sociala si Studii, Centrul Cregtin al Romilor, Sibiu si Alianta Civica a Romilor din Romania, in luna august la sediul Reprezentantei UNICEF in Romania, in cadrul aceluasi proiect in care si prezentul studiu a fost elaborat si finantat de Reprezentanta UNICEF in Romania.

Masa rotunda a avut ca obiective:

- Crearea unui cadru de discutie corect informat intre actorii din societatea civila roma, pentru a crea o pozitionare publica obiectiva, indiferent care este aceea;
- Supunerea spre dezbateri a studiului realizat. Conflictul esential care ne invita la o reflexie comuna este urmatorul: primeaza perpetuarea unui aspect problematic din viaa comunitatii traditionale in defavoarea drepturilor universale ale omului, in cazul nostru, ale copilului?

La masa rotunda au participat in jur de 30 persoane. In alcatuirea listei de participanti, organizatorii au tinut cont de diferenta dintre actorii civici romi si neromi si de diversitatea acestora. Astfel, au fost la intalnire organizatii ale romilor traditionali si a gaborilor adventisti, organizatii de aparare a drepturilor omului, drepturilor copilului si ale femeii, precum si cele ce militau pentru autonomia culturala a romilor.

Aceasta diversitate a asigurat o bogatie a dezbaterii, precum si a opiniilor prezentate. Prezentia si interventia a reprezentantei UNICEF, dl Edmond McLoughney, a plasat discutia in contextul sau international de protectie a drepturilor copiilor si a fetelor, in special.

Contributia fiecarui participant a fost marcata de maturitate si echilibru, ceea ce a dat intalnirii un cadru bun de comunicare si o mai buna intelegere a fenomenului. In plus, valoarea adaugata a discutiilor au fost marturiile aduse de cateva/cativa dintre participante/participanti. Originalitatea si diversitatea acestora a evidențiat încă o data ca atunci cand vorbim de comunitatile de romi si mariajul timpuriu, indiferent de grupul de unde vii, acesta constituie un eveniment ce marcheaza viaa fiecăruia.

Mai jos redam doua intervenții pentru a evidențiază acest lucru:

...nu sunt de acord cu casatoriile timpurii, deși am fost casatorit de doua ori, prima oara la 14 ani. Parerea romilor traditionali: nu pot veni sa impui ceva, nu pot sa vorbim de ceva cand nu cunoști acest lucru. Cel mai mare grup care practica mariajele timpurii este cel al traditonailor: gabori și caldarari. Trebuie facute intalniri ocazionale cu liderii, de conștientizare, pentru ca noi vorbim, dar nu vedem

greutatile din comunitate (Gabor Iancu, coordonator program ROMI PENTRU ROMI al Bisericii Adventiste)

...Dar din punct de vedere al fetelor, glasul lor il aude cineva? Prezinta cineva ce se intampla cu aceste femei? Exemple negative din aceste casatorii „la salcie”: jtiind ca intra in familia unui viitor sot, fata fuge cu baiatul, dar nu mai are dreptul sa se intoarca in familia ei. Ea intra in alta familie ji nu poate fi aparata de sotul ei care este mai mare doar cu cativa ani. Ce se intampla cu aceasta fata mai tarziu? Nu poate sa ridice capul ji sa-ji spuna cuvantul pana nu devine soacra. Cand devine soacra, daca sotul o respecta ji o apreciaza, ea este respectata. Daca nu, este batuta, maltratata. La batranete nu are drept de mojenire, este la cheremul copiilor. Aceste aspecte sunt trecute cu vederea ji numai femeile care au trecut prin astfel de experiente, pot vorbi despre aceste cazuri....(Letijia Mark, Pregedinta, Asociatia Femeilor Jiganci pentru Copiii lor)

Pe langa aceste perspective personale, de evidenjiere a impactului negativ asupra femeilor gi barbajilor a mariajului timpuriu, au existat gi opinii ale participanjilor ce au subliniat importanja pastrarii acestei tradijii.

.Casatoriile astea despre care vorbim sunt izolate, nu fac parte din traditiile noastre. Pentru noi este o mare valoare ca femeia care se marita la 18-19 ani, sa fie virgina. Mai nou daca nu este, se platesc cheltuielile nuntii de familia fetei. Raportul: cand se face referire la factorii ce genereaza casatoriile timpurii ... ce a spus d-na Letitia, etapele femeii rome...ce fac parintii? Ei aranjeaza aceste casatorii. Ce face mama cu fiica ei? Cand vine varsta de 13, 14 ani ea ii explica ca peste cativa ani se va casatori Ji ca trebuie sa-i respecte pe socrii. Spalatul picioarelor socrilor vine din acest respect dobandit prin educatia parentala.

(Florin Motoi, Pregedinte, Comitetul European al Romilor Krisinitori)

*Astazi, drepturile universale ale omului sunt puse sub intrebarea daca mai sunt suficiente. Am fost foarte atenta la ce a spus Letipa Mark, a fost un accent pe emotie; aj vrea sa spun ca exista o drama a femeii ji in modernitate. Exista o drama a femeii in general, culturile traditionale in general, nu numai cele rome incearca sa scuteasca individul de o posibila drama. Studiile arata ca libertatea omului in modernitate aduce traume. Rata divortului, abandonului copiilor este mai mare. Si in modernitate exista traume, conflicte de rol. Cutura traditionala incearca sa protejeze indivizii. fntr-adevar, ii controleaza. Controversa nora-soacra: daca nora e supusa, cand devine soacra are pe cineva supus. Vanzarea: **pochines-a plati, a prefui**, este diferit de **bichines-a vinde**. Nu spun sa acceptam totul, trebuie sa vedem ce se intampla, ce inseamna acejti termeni. Nu trebuie sa transferam termenii, ci sa clarificam ce inseamna termenii din comunitate. (Delia Grigore, Pregedinta, Amare Rromentza).*

De remarcat ca subiectul mariajelor timpurii este unul care polarizeaza migcarea civica a romilor Tn jurul a doua ideologii: una civica, de drepturi cetajenegti, individuale iar alta, de promovare a culturii, autonomiei culturale data de statutul de minoritate najionala. Interesant este ca aceste doua perspective vin gi din interiorul Constitujiei Romaniei.¹⁹⁴

Constitujia Romaniei, art 4, 6 si 16 care prevede...

Dimensiunea istorica asupra mariajului timpuriu

Participanții au subliniat importanța prezentării fenomenului mariajului timpuriu din perspectiva lui istorică și felul în care a evoluat în societatea europeană și românească de-a lungul timpului. Importanța plasării în istorie este pentru a înțelege fenomenul nu numai din perspectiva pur etnică exclusivistă din comunitățile de romi ci și cum acesta a afectat diferite comunități de-a lungul timpului.

Referitor la raport: am nevoie să știu perspectiva istorică, ca găsiu, am impresia că românii și-au construit un sistem în paralel. Trebuie definit mai exact ce înseamnă o căsătorie timpurie; nu cred că se poate alătura cazul de la Ramnicelu celorlalte, deoarece este o devianță. Ar trebui să se țină cont și de amploarea fenomenului. (Mihai Neacșu, Director, Amare Rromentza)

Sublinierea faptului că nu până de mult în istorie, comunitățile rurale din România, fie romanegti, fie maghiare practicau mariajul timpuriu.

Nu putem să cream o problemă a romilor, căsătoriile timpurii, când ele se practică de mai mult timp și în celelalte culturi. Riscăm să facem un stereotip din acest fenomen. Studiul vostru, dacă nu este întărit cu reacțiile de astăzi, va contribui la întărirea acestor stereotipuri. (Gheorghe Nicolae, sociolog)

Ca un răspuns la necesitatea punerii în context mai larg al fenomenului din comunitățile de romi, prof. Dr. Eniko Magyary Vincze, în postfața sa menționează și face clar acest lucru.

Dimensiunea social culturală diferită de cea legală asupra căsătoriei/mariajului

S-a subliniat în timpul discuției nevoia de a aprofunda studiul asupra dimensiunii social - culturale pentru a echilibra documentarea legală făcută de autoarele prezentului studiu. Ceea ce s-a remarcat este lipsa datelor privind căsătoriile timpurii la nivelul întregii societăți romanegti, precum și a unei descrieri cât mai actuale și nemitizate a culturii rome.

...Organizațiile care au o expertiză asupra tradițiilor, ar trebui să facă o nuanțare asupra tradițiilor negative, care afectează imaginea populației rome și să se stabilească ce anume reprezintă și ce nu cultura romă. Ne trebuie o analiză asupra tradițiilor. (Nicu Ion, Director executiv, Asociația Roma Acces, Constanța)

Concluziile raportului subliniază o dată în plus nevoia de acțiune comună din partea comunității rome și din partea autorităților în ceea ce privește sprijinirea copiilor romi de a beneficia de toate drepturile lor legale și, acolo unde este cazul, conștientizarea părinților referitor la nevoia copiilor de a se bucura de o dezvoltare normală și de a accede la statutul ales de propriul liber arbitru.

Recomandări reiesite din discuțiile mesei rotunde:

- S** Implicarea părinților; cei care sunt responsabilii primari și a barbajilor și pentru că „vina” este accentuată în cazul lor, în acțiuni de informare despre căsătoriile timpurii;

- f Folosirea Tn campanii de informare asupra riscurilor mariajelor timpurii, pe cat posibil a rejelelor mediatorilor sanitari gi gcolari, pentru ca ei intra mai ugor Tn casele oamenilor gi fiind Tn acelagi timp agenji de schimbare gi Tn comunitate gi Tn afara ei;
- S Tnfiinjare de gcoli pentru cuplu, avand Tn vedere implicarea baiatului;
- S Introducerea Tn Tnvajamant, de elemente din cultura gi tradijiile din casa fiecarui elev, pentru evitarea stigmatizarii;
- S Inijiative ce promoveaza autonomia femeii rome prin antreprenoriat gi microcreditare de activitaji aducatoare de venit;
- S Crearea unui grup catalizator, unor formatori de opinii din randul activistelor gi activigtilor romi care sa ne ajute sa facem trecerea de la rapoarte, studii, la monitorizarea populajiei gi la intervenjia Tn comunitaji;
- S Sa existe o declarajie comuna din partea organizajiilor participante asupra solujiilor: gcoala pentru fete, pentru cupluri, masuri protecjoniste pentru victimele violenjei domestice, acceptarea unor solujii punitive;
- S Sa se realizeze campanii Tn comunitajile de romi care sa supuna la dezbatere la nivel local tema mariajelor;
- S Transformarea raportului Tntr-un ghid pentru lucratorii comunitari.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVA IN ORDINE ALFABETICA

Agenția de Dezvoltare Comunitară „Tmpreuna”, *Dimensiuni ale participării romilor pe piața muncii - Studiu de caz pe municipiul București, sector 5*, 2006;

Andreescu, Gabriel, *Napuni și minoritap*, Editura Polirom, Iagi, 2004;

BTrsan, Corneliu, *Conventia europeana a drepturilor omului. Comentarii pe articole. Vol I. Drepturi și libertap*, Editura C.H. Beck, București, 2005;

Centru Cregtin al Romilor, Raport proiect "*Mariajele timpurii in comunitaple de romi caldarari din Romania - Intre tradipe și lege*", Sibiu, 2005;

Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii "ROMANI CRISS", Raport *Imaginea minorității rome in presa nationala și locala - Rezultatele monitorizării de presa octombrie 2006 - august 2007*;

Centrul pentru Femeile Rome "Bibja"/Belgrad, *Virginity - freedom of choice (Virginitatea - libertatea de a alege)*, 2005;

Consiliul Europei - Adunarea Parlamentară, *Rezolutia 1468/2005 cu privire la casatoriile fortate și casatoriile copiilor*;

Consiliul Europei, *Situatia femeilor rome/tiganci in Europa*, autor Nicoleta Biju;

Directorate General of Human Rights (Prepared by Ms. Edwige Rude-Antoine), *Forced marriages in Council of Europe member states. A comparative study of legislation and political initiatives*, Strasbourg, 2005 ;

European Roma Rights Centre și European Roma Information Office, "*The situation of Roma in an Enlarged European Union*", European Communities, 2004;

Hauptert, Andy (coord.), *DecadeWatch - Activități pentru drepturile romilor evalueaza progresele realizate in cadrul Deceniului de Incluziune a Romilor / 2005-2006*, Editat Createch Lrd, Ungaria, 2007;

joint Statement of the European Romani women activists, Bucharest, 2006;

Magyari-Vincze, Eniko "*Excluderea sociala la intersectia dintre gen, etnicitate și clasa - O privire din perspectiva sanatatii reproducerii la femeile rome*", Editura Fundajiei pentru Studii Europene, Cluj, 2006;

Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ion Muraru, Elena Simina Tanasescu, "*Constitutia Romaniei revizuita, comentarii și explicatii*", Editura All Beck, București, 2004;

Miroiu, Mihaela, *Drumul catre autonomie - Teorii politice feministe*, Editura Polirom, Iagi, 2004;

Oprea, Alexandra, *The Arranged Marriage of Ana Maria Cioaba, Intra-Community Oppression and Romani Feminist Ideals, in European journal of Women's Studies* - vol. 12(2), SAGE Publication, Londra, 2005, pag. 133-148;

Parlamentul European, *Rezolutia cu privire la situatia femeilor rome din Uniunea Europeana* - 2006;

SATRA/A.S.R.T.A. - Amare Rromentza, *Revista Amare Romnia, Editura BluePrint International*, martie 2005;

Surdu, Mihai gi Surdu, Laura, *Broadening the Agenda - The Status of Romani Women in Romania*", Raport de cercetare pentru Roma Participation Program - Open Society Institute Budapesta, 2006;

Surdu, Mihai, Surdu, Laura, *Sarcina ji casatoria timpurie in cazul tinerelor rome*, Editura Ro Media, Bucuregti, 2005 (Raport elaborat pentru Centrul Educajia 2000+);

United Nations for Development Programme, *The Roma in Central and Eastern Europe - Avoiding the Dependency Trap, Evitarea capcanei dependentei - Romii in Centrul ji Estul Europei*), 2003;

Voicu, Malina gi Popescu, Raluca, *Casatoria ji sarcina timpurie in comunitatile de romi*, Editura Educajia 2000+ gi UNICEF, Bucuregti, 2006 (Raport pentru Centrul Educatia 2000+);

Written Comments of the European Roma Rights Centre Concerning Hungary for Consideration by the United Nations Committee on the Elimination of Discrimination against Women at its 39 Session, July 23 - August 10, 2007.

Pagini de web FRECVENT CITATE:

Agenția Națională pentru Egalitate de Șanse între femei și bărbați: <http://www.anes.ro>;

Agenția Națională pentru Romi: <http://www.anr.gov.ro>;

Alianța Civică a Romilor din România: www.acrr.ro;

Asociația Pro-Democrația, Timișoara: http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/drepturi_onu.php;

Cabinet de avocatură: www.avoconsult.ro;

Centrul Romilor „Amare Romentza” : www.amareromentza.ro;

Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii "ROMANI CRISS" www.romanicriss.org;

College of Behavioral and Social Sciences - University of Maryland, USA:

<http://www.bsos.umd.edu/gvpt/lpbr/subpages/reviews/aks804.htm>;

Consiliul European - Adunarea Parlamentară: <http://assembly.coe.int>;

Consiliul Județean Buzău - Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului
www.dgaspcBuzau.ro;

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării: <http://www.cncd.org.ro>;

Deceniul de Incluziune a Romilor 2005-2015: www.romadecade.org;

Dicționar on-line al limbii române: <http://dexonline.ro>;

Enciclopedia gratuită Wikipedia: <http://en.wikipedia.org> ;

European Rom Rights Centre : www.errc.org/cikk.php?cikk=1218 ;

Național Geographic România: <http://www.natgeo.ro/locuri-si-oameni/comunitati/tigani-viata-in-mocirla/>

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare - Slovacia: <http://roma.undp.sk/> ;

United Nation <http://www.un.org/Overview/rights.html> ;

United Nation Human Rights - Office of the High Commissioner for Human Rights:

<http://www.unhchr.ch> .

Romani C.R.I.S.S. - Centrul Romilor pentru Interventie Sociala si Studii

Centrul Romilor pentru Interventie Sociala si Studii - Romani CRISS este o organizatie neguvernamentala non-profit, infiintata la 4 aprilie 1993. Membrii fondatori ai organizatiei sunt: Federatia Etnica a Romilor (FER), Centrul de Cercetare a Romilor/Jiganilor al Universitatii Rene Descartes, Paris si Institutul de Sociologie al Academiei Romane.

Numele (Kris Romano- judecata romani) are o incarcatura simbolica care este legata de momentul in care organizatia a fost infiintata: in 1993 cand deja o serie de conflicte interetnice avusesera loc in Romania. Aceste violente colective au inceput inca din decembrie 1989 continuand pana in 1997, insumand 37 de localitati afectate in grade diferite.

In acest context Romani CRISS porneste o ofensiva civica pentru construirea unor cazuri in justitie in care vinovatii pentru violentele colective sa fie pedepsiti conform legii in paralel cu reconstruirea caselor incendiate, lansarea unui dialog inter etnic cu autoritatile locale si populatia majoritara in vederea prevenirii violentei. Toate acestea s-au facut prin mobilizarea comunitatilor pentru dezvoltare locala in diferite domenii precum educatie, sanatate si munca.

Profilul organizatiei a fost dat de fondatori si apoi continuat de generatii prin dubla referinta in viaa acestor persoane : migrația de drepturi civile a afro americanilor din Statele Unite ale Americii si, in acelasi timp, valorile modernitatii si ale universalismului. In acelasi timp, analiza cu un ochi critic asupra « traditiionalismului » care reproduce ierarhia din sanul comunitatilor si izolarea comunitatilor de romi, a contribuit si ea la definirea obiectivelor organizatiei: contributie la crearea unei societati pluraliste si multi etnice bazata pe relatii de incredere si dialog, construirea unei democratii locale care sa garanteze respectul cetateniei si drepturilor politice, sociale si culturale a romilor prin evitarea oricarei forme de segregare sau izolare a comunitatilor.

Militantismul local combinat cu cel european/internajional a facut din Romani CRISS un actor de promovare a drepturilor romilor la nivel european si un catalizator si exemplu pentru mobilizarea romilor din alte tari.

Alaturi de alte organizatii si institutii, Romani CRISS a colaborat cu succes pentru modificarea legislatiei antidiscriminare si armonizarea acesteia cu cadrul legislativ european, dar si pentru adoptarea unui Ordin ministerial privind interzicerea segregarii scolare a copiilor romi si aprobarea Metodologiei pentru prevenirea si eliminarea segregarii scolare a copiilor romi (Ordinul nr.1540/ 19.07.2007).

In cadrul sesiunii Comitetului pentru Organizatii Neguvernamentale al Organizatiei Naiunilor Unite, care a avut loc la New York in ianuarie 2008, Romani CRISS a obtinut statutul Consiliului Economic si Social (ECOSOC), fiind prima organizatie de romi din Romania si a cincea din tara noastra care obtine statutul consultativ ECOSOC.